

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nye oplysninger om de revolutionære søfolk
i mellemkrigsårene
Richard Jensens fængselsdagbog 1942-44
Trusler mod Børge Outze efter krigen

ERIK
NØRGAARD

RICHARD JENSEN

- MYTEN OM EN MAND

HOLKENFELDT'S FORLAG

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

“Tanken med denne bog er at yde nogle hidtil ukendte bidrag til den nyere danmarkshistorie koncentreret omkring den mangeårige søfyrbøderformand *Richard Jensen*, der levede fra 1894 til 1974 og som i flere henseender kom til at spille en ganske væsentlig rolle, fagligt og politisk.

Bogen er bygget op omkring tre hovedelementer af nyt historisk kildemateriale, jeg er kommet i besiddelse af. Det drejer sig om forholdet til den tidligere tyske rigsdagsmand *Ernst Wollweber* - herunder en endelig opklaring af baggrunden for den hidtil gådefulde kidnapning af den tyske “emigrant” *Kuhlmann-Vogel* den. 1. juni 1934 - videre *Richard Jensens* dagbog fra hans fængselstid i Vridsløselille Statsfængsel 1942-44. Denne fængselsdagbog kendes kun som “et kommenteret rids” i *Richard Jensens* selvbiografi, “*En omtumlet tilværelse*” (1957), præget af mange unøjagtigheder som næsten alt andet, *Richard Jensen* har lagt navn til. Her gengives fængselsdagbogen i sin fulde udstrækning, som den blev ført dag for dag...

Endelig rummer denne bog et afsnit, som vil være egnet til at vække opmærksomhed. Det drejer sig om en dokumentation for, at “*Information*”s chefredaktør *Børge Outze* umiddelbart efter befrielsen i 1945 blev begæret arresteret som tysk spion og truet med skydning! Også i denne sag spillede *Richard Jensen* en mindre rolle i kulisserne...”

ERIK NØRGAARD

Richard Jensen
- myten om en mand

ERIK NØRGAARD

Richard Jensen

- myten om en mand

Forhistorien
Fængselsdagbogen
Efter krigen

HOLKENFELDT

Copyright © Erik Nørgaard, 1992

Omslag af Designgrafik

Trykt hos Nørhaven A/S, Viborg

Første oplag udsendt 1992

ISBN 87-7720-308-9

Indhold

Forord	7
--------------	---

FORHISTORIEN

Revolutionær sømand	9
Wollweber til København	20
En afbrudt rejse	27
Sabotage før krigen	33

FÆNGSELSDAGBOGEN

Ros til fængselskokken	45
Kamp for mere mad	62
På første klasse	77
To i cellen	90
Det fjerde krigsår	100
Flugtforsøg – én dræbt	124
Dømt til enecelle	135
»Nu kan det snart være nok!«	148
Rykind i Vridsløselille	160

EFTER KRIGEN

»Danmarks største forbryder!«	180
Trusler mod Børge Outze	190
Den sidste sag	198
Register	204

Forord

Tanken med denne bog er at yde nogle hidtil ukendte bidrag til den nyere danmarkshistorie koncentreret omkring den mangeårige søfyrbøderformand Richard Jensen, der levede fra 1894 til 1974 og som i flere henseender kom til at spille en ganske væsentlig rolle, fagligt og politisk.

Bogen er bygget op omkring tre hovedelementer af nyt historisk kildemateriale, jeg er kommet i besiddelse af. Det drejer sig om forholdet til den tidligere tyske rigsdagsmand Ernst Wollweber – herunder en endelig opklaring af baggrunden for den hidtil gådefulde kidnapning af den tyske »emigrant« Kuhlmann-Vogel den 1. juni 1934 – videre Richard Jensens dagbog fra hans fængselstid i Vridsløselille Statsfængsel 1942-44. Denne fængselsdagbog kendes kun som »et kommenteret rids« i Richard Jensens selvbiografi, »En omtumlet tilværelse« (1957), præget af mange unøjagtigheder som næsten alt andet, Richard Jensen har lagt navn til. Her gengives fængselsdagbogen imidlertid i sin fulde udstrækning, som den blev ført dag for dag, formentlig det eneste autentiske, Richard Jensen har skrevet. Med risiko for censur og razzia i cellen kunne Richard Jensen naturligvis ikke skrive *alt* – for eksempel ikke om de verserende flugtplaner – men dagbogen rummer pletvis en række interessante oplysninger.

Jeg har ikke rettet meget i dagbogen, kun nogle trivielle gentagelser. Nogle vil måske mene, at jeg burde have strammet den yderligere, men nu fremlægges den altså i sin helhed, ikke mindst som et dokument over en politisk straffefanges hverdag i et af de mest barske fængsler under besættelsen. I en række tilfælde har jeg gjort mig umage med at give supplerende oplysninger og fuldende halvkvædede viser.

Endelig rummer denne bog et afsnit, som vil være egnet til at vække opmærksomhed. Det drejer sig om en dokumentation for, at

»Information«s chefredaktør Børge Outze umiddelbart efter befrielsen i 1945 blev begæret arresteret som tysk spion og truet med skydning! Også i denne sag spillede Richard Jensen en mindre rolle i kulisserne.

Der er tidligere skrevet og fortalt om Richard Jensens begivenhedsrige liv, bl.a. i bøgerne »En omtumlet tilværelse«, »Jeg fik 16 år« (1965) og i mine fire bøger om navnlig Kominterns illegale apparater: »Drømmen om verdensrevolutionen«, »Truslen om krig«, »Krigen før krig« og »Krig og slutspil« (udkommet 1985-86) samt »Mordet i Kongelunden« (1991), men af hensyn til de læsere, der kun har et dunkelt kendskab til Richard Jensens liv, vil jeg repetere en kortfattet oversigt, så bogen også på denne måde får sammenhæng.

Kildematerialet beror i mit arkiv og vil blive stillet til rådighed for yderligere historieforskning.

Jeg modtager gerne supplerende og eventuelt korrigerende oplysninger.

Erik Nørgaard

Forhistorien

Revolutionær sømand

Richard Jensen blev født den 24. februar 1894 i et fattigt hjem på Frederiksberg. Hans mor arbejdede i soldatervaskeriet i Rådmandsgade, og hans temmelig fordrukne og brutale far havde lejlighedsvis arbejde som rebslagersvend på Nørrevold. Richard – som i virkeligheden hed *Rikard* – var næstældst i en børneflokk på 15. Otte år gammel – i 1902 – kom han under værgerådet og blev derefter anbragt på en række hjem og opdragelsesanstalter, som det hed dengang. Han stak gentagne gange af og lod sig før den første verdenskrig hyre som dæksdreng og senere, i 1913, som søfyrbøder.

I 1916 blev han organiseret som syndikalist, en socialistisk-anarkistisk bevægelse, der dengang havde en vis betydning i arbejderbevæ-

Richard Jensens mor.

gelsen. Hans store forbillede – i øvrigt gennem hele livet – var syndikalisten Thøger Thøgersen, berømt for sine brandtaler.

Såtidig kastede Richard Jensen sig ind i fagligt arbejde. Han deltog i adskillige faglige aktioner under første verdenskrig, og i 1919 blev han indvalgt i søfyrbødernes bestyrelse og deltog i hårde forhandlinger med Rederiforeningen. Richard Jensen fik en væsentlig del af æren for det bemærkelsesværdige resultat: Normalhyren for søfyrbødere blev hævet fra 75 til 272 kr. om måneden, og kullemperne fik hævet deres løn fra 50 til 180-200 kr. om måneden. Arbejdstiden blev nedsat fra ni til otte timer på søen, og overarbejdstimer skulle betales med 1,50 kr. Det var uhørte forbedringer for en dansk fagforening, men naturligvis præget af den store risiko for søfolkene under og lige efter den første verdenskrig med mange drivminer. Samme år – 1919 – valgtes Richard Jensen, 25 år gammel, til formand for Søfyrbødernes Forbund.

I samme periode begyndte Richard Jensens illegale, revolutionære arbejde! Det bekræftes af indberetninger, den franske militærattaché i København sendte Krigsministeriet i Paris i 1919. En kilde, »40/4«, oplyste 21. juni 1919: »*Banken Calmann i Hamborg sender penge til danske syndikalister via en vis Richard Jensen.*« Og i en rapport 20. juli 1919 om »*Contrôle individuel*«: »*Richard Jensen, bolsjevistisk organisator af stor strejke ... Modtaget store summer via bank i Hamborg til propaganda for denne strejke.*«

Pengene stammede sandsynligvis fra en sum på to millioner rubler, som det russiske revolutionsråd den 7. januar 1918 havde bevilget til »den internationale revolutionære arbejderbevægelse«, der faktisk omkring afslutningen på den første verdenskrig gjorde sig optimistiske tanker om at overtage ledelsen af samfundsudviklingen, ikke mindst i Tyskland. Her var en revolution under fuld udvikling, men den blev kvalt i et favntag af socialdemokrater.

Marie Nielsen skrev i 1918 i Socialistisk Arbejderpartis blad »Klassekampen«: »*Flammende rød lyser Horisonten i Revolutionens Brandskær ... Et Øjeblik kun, og Flammerne har grebet ogsaa os ...*«

Så vidt kom det dog ikke. Noget af det nærmeste blev den store, tumultiske demonstration på Grønttorvet den 13. november 1918. I »Klassekampen« var der krævet generalstrejke, og de forventede ud-

Richard Jensen – bagest til højre med »blød hat« – som ung søfyrbøder.

kommanderede soldater blev opfordret til i hvert fald ikke at vende geværmundingerne mod arbejderne, men da Socialdemokratiet og de fleste fagforeninger havde advaret mod at lytte til den »røde agitation«, blev det kun til spredte slagsmål med politiet, standsning af nogle sporvogne etc.

Richard Jensen var blandt de arresterede. Han fik en bøde på 100 kr., svarende til det dobbelte af en månedsløn, som blev afsonet. Opdagelsesbetjent Schrøder skrev i sin rapport:

»Efter det var mig meddelt, at Søfyrbøder Richard Jensen under Urolighederne dels havde taget del i Optøjerne, dels havde opfordret til at standse Sporvognene, har jeg søgt nærmere Oplysninger om ham og erfaret, at han er Kasserer i Søfyrbødernes Klub samt at han har syndikalistiske Tendenser og stadig ved enhver Lejlighed søger at gøre disse Synspunkter gældende i Søfyrbødernes Forbund.«

Året efter blev Richard Jensen altså formand for forbundet og il-

legal formidler af russiske penge til revolutionært arbejde og sluttede sig efterhånden, sammen med Thøger Thøgersen, til Danmarks kommunistiske Parti, der i 1921 konkurrerede med resterne af syndikalisterne i Fagoppositionens Sammenslutning om at blive en sektion under Den kommunistiske Internationale, forkortet til Komintern, stiftet den 2. marts 1919 på initiativ af Lenin.

Tanken med Komintern var fra starten, at denne organisation med alverdens kommunistpartier, legale og illegale, som medlemmer (sektioner) skulle være den øverste ledelse af den kommende, eventuelt gradvise verdensrevolution. Rusland skulle blot gennem partiet være »almindeligt medlem«, men naturligvis dominerende, da en revolution foreløbig kun var gennemført her.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på det kaos, der opstod omkring de venstresocialistiske partier i Danmark omkring 1920, men blot nævne, at Richard Jensen og Thøger Thøgersen den 31. januar 1922 kom i ledelsen for et »enhedsparti«, og at det endelige DKP kom til verden i 1923 med en ny ledelse i opposition til Richard Jensen, Thøger Thøgersen, Kai Moltke og Otto Melchior.

Richard Jensen bevarede de følgende år en betydelig magt i DKP som medlem af centralkomiteéns forretningsudvalg, hvor alle vigtige beslutninger blev truffet, men fra slutningen af 20'erne og i alle mellemkrigsårene i opposition til partiformanden Aksel Larsen. Det begyndte med politisk uenighed om strategien. Richard Jensen ønskede den revolutionære kamp. Aksel Larsen lagde vægt på det parlamentariske arbejde. Efterhånden udviklede det sig til et personligt bittert uvenskab.

Richard Jensen bevarede kun sin position i DKPs snævraste magtgruppe, fordi det blev forlangt af Moskva.

Richard Jensens popularitet i Moskva hang sammen med hans faglige arbejde.

Efter den første verdenskrig trådte Richard Jensen tilbage som formand for søfyrbøderforbundet, formentlig overvejende fordi han var træt af det administrative arbejde, men han fortsatte i hovedbestyrelsen, og fra 1924 var han kontrollør i Søfyrbødernes Arbejdsanvisning, det vil sige, han fik magt til at bemane skibenes

fyrpladser nogenlunde som han ville. Strengt taget skulle anvisning af hyre foregå efter antallet af ledighedsdage, og sådan foregik det også normalt, men der var alligevel stort råderum for at manipulere.

Da drømmen om verdensrevolutionen blegede i løbet af 20'rne og 30'rne, opstod i stedet frygten – for nogle håbet – om en verdenskonflikt. Nazismen og fascismen var på fremmarch i Tyskland og Italien. I andre europæiske lande gærede det med politisk uro og spændinger mellem højre- og venstregrupper. Mange ventede, at det måtte komme til et opgør mellem de to autoritære ideologier kommunismen og nazismen, selv om det mægtige tyske kommunistparti foreløbig anså socialdemokraterne for at være en større politisk trussel end nazisterne.

En krig var i vente, og for alle krigsførende lande var magten over havene vigtig – og her kom Richard Jensen og andre ledende kommunistiske transportarbejdere ind i billedet.

Stalin havde efter Lenins død overtaget den reelle magt over Komintern og reduceret verdensorganisationen til et instrument i sovjetisk udenrigspolitik – og som en brik i en mulig kommende verdenskrig. Det var Stalins teori, at en femtekolonne bag fjendens linjer kunne være mere værdifuld end en hær ved fronten – og denne femtekolonne kunne f.eks. være kommunistiske celler i de kapitalistiske landes handelsflåder og blandt havnearbejdere. Celler, der i givne situationer kunne lamme dele af søfarten.

På denne baggrund forstår man betydningen af, at Richard Jensen kunne dirigere partikammerater ud i de »rigtige« skibe, og situationen var faktisk den i midten af 30'rne, at der var kommunistiske celler bestående af matroser, fyrbødere og kullempere i alle danske skibe af nogen betydning.

Kominterns forskellige sektioner og afdelinger samt Profintern (den »røde« internationale fagforeningssammenslutning) blev brugt til at dirigere den femtekolonne, der voksede frem i landene uden for Sovjetunionen.

Richard Jensen var i tyverne og trediverne en hyppig gæst i Kominterns mere hemmeligholdte afdelinger samt i Profintern. Tilliden til Richard Jensen var så stor, at han indvalgte i styrelsen for det sovjetiske transportsystem på floderne!

КРАСНЫЙ
ИНТЕРНАЦИОНАЛ
ПРОФСОЮЗОВ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Москва, 14/III 1928 г.

ВРЕМЕННОЕ УДОСТОВЕРЕНИЕ № 106

Дано тов.

Иенсен Рихард

в том, что он является делегатом IV Конгресса Профинтерна.

Действительно по 15 апреля 1928 г.

Управляющий Делами
Профинтерна

»Identitetsbevis« for Richard Jensen ved Profinterns 4. kongres 1928.

Det internationale kommunistiske sømandsarbejde blev oprindeligt fra begyndelsen af 20'erne ledet fra sømandsklubben i Leningrad. Den var indrettet i et tidligere rigsmændspalæ på Prospekt Ogorodnikova, og lederen fra 1924 til 1929 var Richard Jensens nære ven tyskeren Herman Knüfken (der i 1929 blev arresteret som trotskist, men løsladt året efter, bl.a. fordi Richard Jensen gjorde sin indflydelse gældende. Ingen vidste, at Knüfken i virkeligheden var britisk spion ...).

Sømandsklubben havde en overbygning, der blev kaldt *Transportarbejdernes internationale Propaganda-Aktionskomité* med sektioner for forskellige lande med ansatte sekretærer. Den danske sekretær var i flere år fyrbøderen Jens Frederiksen.

Propaganda-Aktionskomitéen blev grundlag for oprettelsen af

Internationalt Sømands- og Havnearbejderforbund (ISH), ledet fra Moskva og med Richard Jensen og den tyske sømandsformand og senere rigsdagsmand Ernst Wollweber samt den polske sekretær Adolf Schelley som ledende medlemmer. Udadtil var det en normal faglig organisation som et modstykke til det socialdemokratisk ledede *Internationalt Transportarbejder Forbund* med hovedsæde i Amsterdam, men ved siden af faglige opgaver, herunder ikke mindst organisering af strejker, udførtes der, skjult for de fleste medlemmer, et omfattende illegalt arbejde med smugling af mennesker til og fra lande, hvor kommunistpartierne var forbudt, af propagandamateriale og våben og med tilløb til dannelse af illegale grupper, der skulle gå i aktion i tilfælde af krig.

ISH holdt sin første internationale kongres i Hamborg i 1932 med repræsentanter for søfolk og transportarbejderforbund fra hele verden. ISH begyndte at ligne en virkelig betydningsfuld international organisation, men blev stille likvideret under de nye folkefrontsto-

Interklubben i København lå i slutningen af 20'erne i Havnegade. Det er Richard Jensen, der står på fortovet. Senere flyttede den til Toldbodgade (1932/34) og derefter til Gothersgade (1934).

ner 1933-35, da Moskva svigede om i forholdet til socialdemokraterne og nu ønskede, at kommunisterne gik ind og søgte samarbejde og indflydelse i de socialdemokratiske ledede organisationer.

I kølvandet på Leningrad-klubben og ISH stiftedes for overvejende sovjetiske penge en række sømandsklubber over hele verden (Interklubber) med klubberne i Hamborg, København, Oslo, Göteborg, Odessa, Antwerpen, Marseille og Rotterdam som nogle af de mest betydningsfulde. Her var almindelig selskabelig og faglig aktivitet, men også en udstrakt illegal virksomhed i kulisserne.

Københavns politis Afdeling D (»sikkerhedspolitiet«) forsøgte naturligvis at følge Richard Jensens virksomhed. I 1926 hed det i Afdeling D's »blad« om Richard Jensen:

»Richard Jensen, boende Sønder Boulevard 8, 1. Sal over Gaarden.

*1910 straffet for Tyveri, Betleri, Vagabondering. (Det var i »værgerådstiden«.*EN).

9/11 1917 gift med Anna Kathrine Ludovika Hein. 5/12 1925 Kontrollør i Søfyrbødernes Arbejdsanvisning, Sankt Annæ Plads 13. Førerbevis 46487 fra Afdeling IV.

Ekskluderet af Sølovskommissionen 14/3 1919 ved Formanden N. Nielsen, da det blev kendt, at han er tidligere straffet.«

I et ekstra hemmeligt tillæg til dette »blad« hed det:

»Richard Jensen, stærkt agiterende Kommunist med utvivlsom Forbindelse til Bolsjevikstyret i Rusland. Forbruger af store Midler, bl.a. til Automobil, som formenes hidrøre fra Rusland. Tilhører undergravende Kommunistfraktion i Forbundet. Deltager ofte i Spil om store Pengesummer paa diverse Beværtninger. Plejer udenomægteskabelig Omgang med en Kvinde med fornavnet Ingrid. Kendt for Stridslyst og Hensynsløshed. Under fortsat Observation.«

Der var egentlig ikke noget forkert i de »hemmelige oplysninger«, men skulle der tilføjes noget positivt, måtte det også siges, at Richard Jensen ved siden af sine mange gøremål udviste stor social forståelse for søfolk, der var kommet i klemme på den ene eller den anden måde, og han var ofte hjælpsom over for unge mennesker, der ønskede at komme til søs.

Det er korrekt, at han siden 1917 havde været gift med Ludovika

Vikka og Richard Jensen som nygifte.

Hein, til daglig kaldet »Vikka«, der af alle blev kaldt en jævn, hjertevarm og gæstfri kvinde. Til overraskelse for mange, bl.a. Richard Jensens mangeårige sekretær Erna Watson, begyndte Vikka at kalde sig »fru borgerrepræsentant Jensen«, da Richard Jensen senere i 30'erne blev indvalgt i Københavns Borgerrepræsentation. Richard Jensen græd åbenlyst på forbundskontoret, da hun døde den 4. maj 1940. Men det forhindrede ikke, som det også fremgår af oplysningerne, at han havde en nær veninde, Ingrid Madsen, en halvsøster til Thøger Thøgersens første kone. Han havde kendt Ingrid siden et syndikalismøde i Viborg i 1919. Hun var da 18 år og husassistent hos en buntmager. På Richard Jensens opfordring kom hun i 1924 til København. Politiets stikker kendte til Ingrids fornavn, men ellers levede Ingrid en stille og skjult tilværelse som hospitalsmedhjælper. Da hun i 1927 forlod Bispebjerg Hospital, skrev forstanderinden i en anbefaling: »*Ingrid Madsen er flink, villig og kysk*« (!)

Ingrid Madsen fotograferet på Fælleden umiddelbart efter at hun var flyttet til København 1924. De to piger er Thøger Thøgersens døtre.

Søfyrbødernes kongres 1925 med Richard Jensen på forreste række yderst til højre. Han er den eneste, der ikke har kravetøj på. Han sagde, at han foretrak at gå i »russerbluse«.

I løbet af 30'rne overtog Richard Jensen den fulde magt over søfyrbøderforbundet. Hans nære ven Georg Hegner blev udset til at være landsformand og overtog dermed alt det administrative arbejde, som Richard Jensen søgte at undgå. Selv blev Richard Jensen formand for den dominerende afdeling, Københavns-afdelingen, og bevarede kontrollen med hele forbundets økonomi og til dels arbejdsanvisningen.

Omkring midten af 30'rne var Richard Jensen på højden af sin magt: ledende organisator og hovedkasserer for ISH, en velkommen gæst og arbejdsfælle for Kominterns generalsekretær Georgi Dimitrov og andre ledende personer i Komintern og Profintern, overordentlig nære kontakter til GPU, medlem af DKPs forretningsudvalg og Borgerrepræsentationen, bagmand for Interklubben i København og dens aktiviteter, formidler af store pengesummer fra Sovjetunionen til Danmark, magtfuld i søfyrbøderforbundet med indflydelse i sømandsforbundet og blandt havnearbejderne, ledende i DKPs største celle, »sø-cellen«, organisator af politiske smuglerier og pasforfalskninger m.m.

Wollweber til København

Hitlers magtovertagelse den 31. januar 1933, der kom i stand, bl.a. fordi kommunister og socialdemokrater ikke kunne blive enige om at indgå en fællesfront mod nazisterne, og den efterfølgende rigsdagsbrand den 27. februar 1933 kom til at vende op og ned på mange menneskers liv og efterhånden også på hele verdensbilledet.

Tyskland var hjemstedet for de mest revolutionære arbejderbevægelser i Europa uden for Sovjetunionen, men efter rigsdagsbranden knustes de mægtige socialdemokratiske og kommunistiske partier, og der indledtes en klappagt på kommunister og ledende socialdemokrater. Mange lykkedes det at flygte til nabolande, ikke mindst Danmark. De blev kaldt »emigranter«, men deres »emigration« var ikke frivillig. I virkeligheden var de simpelt hen flygtninge. Efterhånden øgedes flygtningestrømmen med intellektuelle og jøder m.fl.

En af de mest eftersøgte tyske kommunister var Ernst Wollweber. Han havde som ung deltaget i matrosoprøret i Kiel under første verdenskrig og de senere revolutionsforsøg. Ved Hitlers magtovertagelse var han leder af det kommunistiske *Einheitverband der Seeleute, Hafenarbeiter und Binnenschiffer* (altså et forbund af søfolk, havnearbejdere og flodskippere) og var naturligvis tilsluttet ISH. Han var desuden indvalgt i den prøjsiske landdag, og ved det sidste frie valg i 1932 indvalgte han i den tyske rigsdag, men kom aldrig i funktion.

Han var en let korpulent mand med tyndt, mørkt hår og mørke »skulende øjne« eller »øjne, der gnistrede af lidenskab og vagtsomhed« – alt efter hvem der beskrev ham. I hvert fald var han vagtsom. Han havde siddet fængslet for illegal kommunistisk virksomhed, havde i lange perioder delvis levet under jorden og var ledende i det tyske partis vidt forgrenede legale og illegale virksomhed. De to po-

Ernst Wollweber.

ler i hans tilværelse var kommunistpartiets fæstningsagtige bygning på Bülowplatz i Berlin og den internationale sømandsklub i Rothesoodstrasse 8 i Hamborg, hvor Albert Walther var den daglige leder med den polske sekretær Adolf Schelley i baggrunden som Komintern-kontrollant.

Ernst Wollweber havde desuden nære forbindelser til Kominterns hemmelige Vest-Bureau, der var oprettet på forskellige adresser i Berlin fra slutningen af 20'erne, da Stalin ønskede en væsentlig del af Kominterns hemmelige apparater fjernet fra Moskva.

Umiddelbart før kommunistpartiets store sammenbrud efter rigsdagsbranden blev hele Vest-Bureauets og ISHs apparater flyttet hemmeligt fra Tyskland til Danmark, hvor Richard Jensen havde lejet kontorer til et samlet illegalt apparat i Vesterport i København under dæknavnet A. Selvo & co. Kontorerne blev indrettet af arkitekt Mogens Voltelen.

Det var naturligt, at Ernst Wollweber fulgte med til København, og der er skrevet flere dramatiske og mere eller mindre ukorrekte historier om, hvordan flugten foregik. I Jan Valtins (Richard Krebs) sensationsværk »Ud af mørket« 1941, Danmark 1947, skete det ved hjælp af et større skuespil, hvorunder Wollweber på banegården ved Ludwigslust under en Gestapo-razzia viste et (falsk) dansk pas og udgav sig for at være journalist ved »Politiken«. Krebs hævder, at han selv var til stede (på et falsk belgisk pas), og at selskabet desuden bestod af Adolf Schelleys danske veninde Cilly (i virkeligheden Hildegard Volkersen) og den ledende Hamborg-kommunist John Scheer. Krebs fortæller, at han selv, Wollweber og Hildegard Volkersen førte Gestapo bag lyset og klarede frisag, mens John Scheer blev afsløret og arresteret og senere henrettet.

Der er detaljer i historien, der er korrekte, men det meste er opspind. Krebs, Hildegard Volkersen og John Scheer var overhovedet ikke til stede. Scheer blev ganske rigtigt arresteret og henrettet, men det skete på et senere tidspunkt.

Richard Jensen fortæller i »En omtumlet tilværelse« en nogenlunde lignende historie, men her er Wollweber alene og undslipper ved at udgive sig for tysksindet købmand fra Sønderborg (med falsk dansk pas). Også denne historie rummer et gran af sandhed – men er ellers i det store og hele forkert! Richard Jensen løj ikke bevidst, men han huskede dårligt, og Knud Bidstrup, der havde ført pennen, satte selv et par boller på suppen.

Det er imidlertid nu muligt at fortælle den autentiske historie om Ernst Wollweber i Tyskland efter Hitlers magtovertagelse og flugten til Danmark.

Oplysningerne har jeg fra et nyfundet kildemateriale i det tidlige DDR. Ernst Wollweber har i dette materiale præciseret hele sit livsforløb. Materialet er bearbejdet på et tidspunkt efter 1957, da Wollweber blev tvunget til at trække sig tilbage som sikkerhedsminister i DDR.

Det siges i materialet, at den nazistiske terror i februar 1933 (før rigsdagsbranden) var mere gennemgribende i Prøjsen end i Hamborg. Det betød, at illegale kommunister i et par uger følte sig mere sikre i Hamborg end i forstaden Altona, der dengang hørte til Prøj-

sen. Hamborg-politiet var endnu ikke fuldstændig underlagt nazisterne.

Den kommunistiske sømandsorganisation var blevet forbudt, og det var Wollwebers opgave at forsøge at knytte et nyt, illegalt net. En partisekretær fra havnen, Hein Meyn, mente, at Wollweber på sine hemmelige rundrejser nok kunne risikere at rejse på sin legitimation som rigsdagsmand – specielt hvis han rejste på første klasse. Mange ukendte var valgt til rigsdagen ved det sidste valg i 1932 og politi og togpersonale ville næppe under en razzia umiddelbart fatte mistanke om, at kortet tilhørte en eftersøgt kommunist. Legitimationen knyttede ham ikke direkte til det kommunistiske parti. Politi og togpersonale var altid høflige, benovede og overfladiske over for passagererne på første klasse!

Wollweber blev kaldt til et møde i Berlin. Forberedelserne til mødet blev truffet ved en sammenkomst med to andre fremtrædende kommunister, Anton Saefkow og Franz Jacobs, i restaurant Indra på Grossen Freiheit i Hamborg langt over midnat. Til stede var yderligere kun en bardame, der var partimedlem.

Pludselig lød det ude fra et forlokale: *Politikontrol!*

Wollweber, Saefkow og Jacobs iførte sig hurtigt malerkitler og tog – efter en forudlagt plan – opstilling ved et stillads, hvor man var i gang med et malerarbejde.

Politiet ankom, »*schupos*«, ledsaget af SA-hjælpepoliti. Man havde set lys fra gaden. Hvorfor var der ikke lukket? Hvorfor var der personale til stede?

Bardamen forklarede, at der var håndværkere efter lukketid og at man ikke turde lade dem være alene i lokalet.

Det forstod politiet udmærket. De sagde farvel og tak.

Wollweber var i sit liv i mange lignende situationer. Han blev en mester i illegal camouflaje.

Turen til Berlin skulle gennemføres. Der var så god plads i kupéen, at Wollweber kunne lægge sig til at sove på et sæde.

Toget standsede ved Wittenberge. Udenfor råbte en avissælger: »*Rigsdagen brænder!*«

Wollweber forstod situationen. Han måtte gå ud fra, at det var en nazistisk iscenesættelse, et påskud til at gøre op med bl.a. kommunisterne.

Wollweber steg straks af toget og rejste tilbage til Hamborg. Alle-rede den samme aften hørte han, at de første ledende kommunister var arresteret. Franz Jacobs tog imod ham, lettet over at han ikke var pågrebet.

I Hamborg intensiveredes jagten på kommunister – undertiden anført af tidligere partimedlemmer, der var gået i Gestapos tjeneste. Kaiser fra arbejdsløshedsbevægelsen og Christian Heuck var to af dem. Efter samråd med Fritz Lux, medlem af centralkomiteén i Hamborg og partiets efterretningstjeneste, blev de likvideret.

Det sidste »offentlige« kommunistmøde i den »røde« Hamborg havn blev holdt, da det rygtedes, at Ernst Thälmann var arresteret. Mødet havde en aftalt varighed af fem minutter og blev beskyttet af bevæbnede folk fra *Rote Front Kämpfer-Bund*. Ernst Wollweber talte for sidste gang offentligt i Hamborg. Få sekunder efter at mødedeltagerne var spredt, ankom politiet med hylende sirener.

Wollweber fortæller, at han sammen med Anton Saefkow havde planlagt at gemme sig på en egn ved Lüneburger hede en tid, men planen gik i vasken, fordi Saefkow – trods al forsigtighed – blev arresteret umiddelbart før et aftalt møde. Han led samme skæbne som andre af Wollwebers kammerater, bl.a. Edgar André og Fiete Schulze (angivet af et partimedlem, Kronenberg). De blev alle arresteret og henrettet.

Wollweber var fortsat på hemmelige gemmesteder i Hamborg i april 1933, da han fik besøg af Adolf Schelley, der fortalte, at han kom fra München, hvilket var dæknavnet for Moskva.

Schelley meddelte, at Kominterns øverste ledelse, eksekutivkomiteén (EKKI) havde truffet en beslutning: SPD (socialdemokratiet) og KPD (kommunistpartiet) måtte nu afskrive det gamle fjendskab og etablere et samarbejde (under jorden).

»Jeg forklarede Schelley, hvordan landet lå – med nådesløs forfølgelse af alle kommunister – og sagde, at den ordre kom mindst tre måneder for sent,« fortæller Wollweber.

Schelley svarede: »Det må stå slemt til, hvis selv *du* mener det ...«

Wollweber fortæller videre, at han et års tid senere var i Moskva og talte med sin »overordnede«, generalsekretæren for Røde faglige Internationale, Losovski. Wollweber spurgte, om Adolf Schelley var kommet tilbage til Moskva med den besked, han havde fået i Ham-

Georg Hegner.

borg i april 1933.

Losovski svarede:

»Beslutningen om at samarbejde med socialdemokraterne kom ikke bare tre måneder, men et år for sent! Men det er der ingen, der taler om mere ...«

Det var Georg Hegner, Richard Jensens næstkommanderende, der kom til Hamborg med en ordre om, at Wollweber skulle flygte til Danmark. Ordren kom fra »Alexander«, det vil sige Losovski. Beslutningen var truffet i samråd med det tyske partis nu illegale centralkomité.

Hegner afleverede en konvolut til Wollweber. Konvolutten indeholdt et falsk dansk pas, en falsk bekræftelse på, at Wollweber var medarbejder ved »Politiken«, og en sum penge.

En ledende Hamborg-kommunist, Walter Duddings, havde ikke hørt om ordren om »overgang til internationalt arbejde«, men fandt, at det var en god idé. Gestapo vidste, at Wollweber befandt sig i Hamborg, og adskillige kammerater var blevet tortureret for at røbe hans opholdssted (der det meste af tiden var hos et ældre kvindeligt partimedlem i Sophienstrasse; en adresse kun få kendte). Når

Gestapo erfarede, at han var i Danmark, ville det gøre det lettere for kammeraterne i Hamborg.

Wollweber sneg sig fra Hamborg til Lübeck, hvor han fik forbindelse med den illegale ledelse af tranportarbejderforbundet, Willi Soltau, der næste middag fulgte ham til banegården. Det var planen at fortsætte med et persontog og senere stige om til ekspressen mellem Berlin og København.

Wollweber løste billet, men udgangen til perronen var spærret af SA-folk. Det viste sig, at alle rejsende skulle kontrolleres fra et nyoprettet kontor i banegårdshallen. Rejsetilladelse blev bekræftet med en mærkat på kufferten.

Wollweber henvendte sig tøvende. I kontoret arbejdede nogle kriminalbetjente og en SS-officer. Wollweber henvendte sig til SS-officeren og forklarede, at han var dansk journalist fra Sønderborg, knyttet til »Politiken«, men tysksindet og tysk soldat under verdenskrigen. Wollweber viste sit pas og sine papirer. Wollweber spurgte om en forklaring på kontrolforanstaltningerne.

SS-officeren svarede beredvilligt, at forholdsreglerne var truffet efter ordre fra ministerpræsident Göring for at afsløre undergravende kommunistisk arbejde, f.eks. transport af propagandamateriale.

Wollweber bemærkede, at den slags foranstaltninger nok skulle blive udnyttet af den udenlandske jødepresse, men han ville selv i »Politiken« redegøre for nødvendigheden af den tyske stats forholdsregler mod bolsjevismen.

SS-officeren blev hjælpsomheden selv, fulgte ham ud til perronen og hilste ham med Heil Hitler til farvel.

I København blev Ernst Wollweber modtaget af Richard Jensen.

En afbrudt rejse

Det er overraskende, at ingen danske historikere har følt sig fristet til at kulegrave det illegale, internationale, kommunistiske miljø i København 1933-1937.

Det er ellers nok et nærmere studium værd!

Danmark har hverken før eller siden nærmet sig en lignende revolutionær internationalisme. København var – som Berlin havde været det i 20'erne og begyndelsen af 30'erne til Hitlers magtovertagelse – den vigtigste »revolutionære« hovedstad uden for Moskva.

»Centralen« var kontorerne i Vesterport, hvor det var muligt for det skiftende internationale personale og de mange gæster at gemme sig blandt de par tusinde mennesker, der til daglig færdedes i den store kontorbygning i hjertet af København.

Men hertil kom talrige dæklejligheder, kontaktsteder, »anløbssteder« for illegal post, »bureauer« osv. spredt ud over hele København og nærmest omegn.

De tre største grupper af udlændinge var tyskere, polakker og estere, alle levende under jorden på falske pas, men med visse kontakter til de »legale emigranter«. Tallet på illegale »internationalister« var skiftende og er svært at bedømme. Den tyske gruppe var den største – måske flere end 100 personer – mens det er kendt (dokumenteret i mine bøger »Mændene fra Estland«, 1990, og »Mordet i Kongelunden«, 1991), at den estiske gruppe var på 25-26 personer, der disponerede over en snes illegale lejligheder. Hertil kom polakker, tjekkere og folk fra andre nationer. Skønsmæssigt var den samlede politiske undergrund i København i midten af 30'erne på 4-500 personer, der alle fik deres leveomkostninger dækket fra Moskva.

De beskæftigede sig hovedsagelig med fremstilling af politiske blade og andet materiale, der var forbudt i hjemlandene, opretholdelse af kontakten med undergrunden i hjemlandene, transport af

mennesker, politisk materiale, våben etc., tilrettelæggelse af strejker og uro osv.

Det tyske kommunistparti havde sin Afsnit Nord-ledelse i København, og det forbudte estiske kommunistparti havde sin centralkomité i København. Alle tråde løb sammen i Komintern i Moskva.

Den praktiske organisator i København var Richard Jensen, der helhjertet støttede de mest yderliggående aktiviteter, mens de to førende hjælpere i næste række, Arne Munch-Petersen og Agnes Nielsen (gift med »Arbejderbladet«s redaktør, Martin Nielsen) forsøgte at balancere mellem deres politiske arbejde i DKP og den internationale illegalitet. De måtte vise hensyn over for Aksel Larsen, som var modstander af ulovlig politisk virksomhed, der kunne bringe DKP og det parlamentariske arbejde i miskredit.

Richard Jensen fik yderligere knyttet en række medarbejdere til »Komintern-centralen«. Det var folk, der deltog aktivt i det daglige arbejde: Georg Hegner, Alberti Hansen, Kaj Thandrup Christensen, Helge Kierulff, Otto Melchior, Erna Watson, Gustaf Longfors, Ingrid Madsen (der var værtinde for Wollweber) og flere andre, mest folk fra Richard Jensen-fløjen i DKP.

Men det var noget af en giftig atmosfære, Wollweber kom til i København! Der var kompetencestridigheder, jalousi og mistænksomhed.

Den formelle leder af den illegale virksomhed, »Leo« (tjekken Walter Ulrich), havde nok deltaget i forsøg med væbnede oprør som »stabschef« for bevæbnede 100 mands-grupper, *Hundertschaften*, i Tyskland i 20'erne, men i København betragtede Wollweber ham som en urealistisk skrivebordsgeneral. Deres første diskussioner handlede om det tysksprogede kommunistiske teoretiske tidsskrift »Ingepress« (*Internationale Gewerkschafts-Presse-Korrespondenz*), der blev trykt i København.

»Ingepress« blev – sammen med en illegal udgave af partibladet »Rote Fahne« – smuglet til Tyskland med »sikre« søfolk, og Leo mente, at der burde reserveres 5000 eksemplarer til Hamborg. Wollweber protesterede. De ikke arresterede kommunister i Hamborg levede som jagede dyr, og sympatisørerne turde ikke give sig til kende. Det var livsfarligt at distribuere illegale blade. Og efter Wollwebers

mening burde man ikke sætte livet på spil for at fordele et masseoplag af et blad, som arbejderne havde svært ved at læse. »Rote Fahne« var der større behov for.

Leo holdt på sit, og diskussionen endte med, at Wollweber foreslog, at Leo jo så selv kunne bruge sin egen organisation til at smugle bladene til Hamborg – vel vidende, at Leo ikke rådede over et apparat til den slags opgaver. Smuglerier af det omfang kunne kun gennemføres ved et samarbejde mellem Richard Jensen og Wollweber.

Sagen endte hos generalsekretær Losovski i Moskva, der nølende måtte give Wollweber ret.

Adolf Schelley (nu med længere ophold i København) var centrum i en anden konflikt, sandsynligvis anført af hans landsmand Henrykowski (medlem af det forbudte polske kommunistpartis centralkomité), på grund af Schelleys forelskelse i den »borgerlige« Hildegard Volkersen, der oven i købet ved flere lejligheder havde fået adgang til kontorerne i Vesterport. Der var planer mellem Leo, dennes kone Anja og Henrykowski om på en eller anden måde at få skilt Schelley og Hildegard Volkersen, og Hildegard Volkersen antyder selv i sin dagbog fra denne tid, at der var planer om at lade hende omkomme ved en konstrueret badeulykke ved Kullen! Så brutalt kunne det faktisk godt være gået til i den højere politiske sags tjeneste – jfr. de tre estiske topkommunister Johannes Meerits', Karl Säres og August Vakepeas mord på en fjerde topkommunist, Johannes Eltermann, i en kolonihave på Amager i 1936. (Udførligt omtalt i min bog »Mordet i Kongelunden«, 1991).

Den senere forfatter til »Ud af mørket«, Richard Krebs (kurér og sekretær i ISH), var i 1933 blevet arresteret i Hamborg (hvor han havde været i selskab med Hildegard Volkersen), men i 1934 befandt hans kone, Herma, sig i København og levede sammen med en anden »illegalist«, Hamborg-kommunisten Kurt Beiling. Begge var de under stærk mistanke for forræderi og for en mulig skjult forbindelse til den tidligere ledende Hamborg-kommunist Martin Holstein, der stadig befandt sig i Tyskland og mistænktes for under pres fra Gestapo at deltage i spredning af falsk propaganda blandt søfolk.

Både Herma Krebs og Kurt Beiling var i København blevet sat un-

der observation af letten Avatin, der var kendt som en effektiv og, ifølge »Ud af mørket«, hensynsløs »kontrollant« i det revolutionære miljø.

På et tidspunkt i 1934 blev Wollweber kaldt til møde med den magtfulde leder af Kominterns ORG-bureau, Ossip Pjatnitski. Emnet var »den dårlige stemning« i København. Wollweber fik besked om, at han var »forflyttet« til arbejde i Interklubben i Leningrad, men først skulle han i kulisserne vejlede de danske kammerater under en oprækkende sømandsstrejke og sætte sin efterfølger som centralkomitémedlem i Afsnit Nord, Franz Vogel, ind i sagerne.

Efter hjemkomsten fra Moskva kom der besked fra Kurt Beiling om, at denne ønskede at se Wollweber til et vigtigt møde i København. Af forsigtighedsgrunde blev det aftalt, at Franz Vogel skulle deltage i mødet på Wollwebers vegne. I samme periode – slutningen af maj 1934 – fik Wollweber ordre om at deltage i en sømands- og havnearbejderkonference i Antwerpen. Han drog af sted sammen med Richard Jensen og en ledende nordmand fra ISH, Leif Voss. Ruten var Esbjerg-Harwich-Antwerpen med de ordinære skibe.

Wollweber havde i sidste øjeblik fået et ret primitivt falsk norsk pas, skaffet af Leif Voss.

I tolden i Harwich blev Wollweber holdt tilbage, ikke på grund af det primitive pas, men efter en stikkermeddelelse om, at den stærkt eftersøgte tyske fhv. rigsdagsmand var på vej til Antwerpen.

Der opstod en vis dramatik og lange diskussioner med det britiske sikkerhedspoliti, og det endte med, at Wollweber blev sendt tilbage til Esbjerg, ledsaget af Leif Voss, mens Richard Jensen fortsatte til Antwerpen.

På vej tilbage til Esbjerg fik Leif Voss kontakt med skibets ISH-gruppe, der alarmerede kammeraterne i Esbjerg og København.

Da Wollweber kom til afhøring i Esbjerg, samledes en større forsamling af søfolk og havnearbejdere uden for politistationen og krævede »amnesti for emigrant«.

Kort tid forinden havde den omtalte sømandsstrejke – som Wollweber ganske rigtigt havde været en særdeles aktiv med-leder af i kulisserne – også givet anledning til alvorlig uro i Esbjerg, og det esbjergensiske politi var kun interesseret i at få Wollweber ekspederet

Den »professionelle revolutionære« lette Michel Avatin (Lambert m.fl. navne) fotograferet i en kolonihave på Amager med en dansk veninde i slutningen af 30'erne. Det er formentlig det eneste eksisterende billede af Avatin, der normalt undgik at blive fotograferet.

videre til København. Det stod klart, at han opholdt sig i Danmark uden at have meldt sig hos myndighederne og at han rejste på falsk pas, men det var problemer, fremmedpolitiet i København måtte tage sig af. Wollweber blev sendt af sted under politibevoftning, men på Københavns hovedbanegård lykkedes det ved hjælp af sammenkaldte ISH-søfolk under ledelse af Avatin at forvirre politiet og få Wollweber presset ind i en taxa med et partimedlem som chauffør, hvorunder Wollweber undslap til en sikker adresse.

I mellemtiden var der sket noget dramatisk, som understregede nødvendigheden af, at Wollweber gravede sig endnu dybere under jorden.

Mens det lille selskab bestående af Wollweber, Leif Voss og en kriminalbetjent fra Esbjerg gjorde ophold i Korsør, blev de bekendt med en sensationel begivenhed i København: en tysk kommunist ved navn Kuhlmann var blevet bortført ved højlys dag af ukendte mænd. Han var blevet bundet på hænder og fødder og smidt ind i en have, men det var lykkedes ham at gøre sig fri og flygte til en bagerforretning på Jægersborg Allé, hvorfra politiet blev tilkaldt.

Hele denne affære er velkendt, beskrevet i bøger af bl.a. Carl

Madsen og undertegnede, men først nu er det muligt at fortælle den med de hidtil manglende detaljer:

Wollweber var fuldstændig klar over, hvad kidnappings-affæren drejede sig om. Den kidnappede tysker havde et pas lydende på Kuhlmann. Wollweber vidste med sikkerhed, at »Kuhlmann« var et falsk pas-navn for Franz Vogel, den mand, der var udset til at blive hans efterfølger som ck-medlem i København. Wollweber havde selv tidligere brugt »Kuhlmann-passet«, men før afrejsen afleveret det til Vogel, der udskiftede Wollwebers billede med sit eget.

Wollweber var videre klar over, at Vogel måtte være blevet overmandet, da han gik til mødet med Kurt Beiling – og at overfaldsmændene måtte tro, at det var Wollweber, de havde fået fat på! Det måtte nu anses for givet, at Kurt Beiling var en forræder.

Sagen fik i øvrigt det videre forløb, at det blev klarlagt, at overfaldsmændene var en dansk nazistisk gruppe under ledelse af en velkendt nazist og sandsynlig politi-stikker, Carlis Hansen.

Bortførelsen syntes at være foregået i nær forståelse med Københavns politis Afdeling D (sikkerhedspolitiet), der havde en stærk interesse i at pågribe Wollweber, dels fordi det gennem stikkere i sømandsmiljøet stod klart, at Wollweber havde været ledende i den danske sømandsstrejke i 1934, dels fordi der fra Tyskland forelå kraftige ønsker om at få Wollweber udleveret.

Carlis Hansen slap med 40 dages fængsel – som aldrig blev afsonet! – mens Franz Vogel idømtes 80 dages fængsel for illegalt ophold m.m.!

Men det var på sin vis nådigt sluppet for Vogel! Det falske Kuhlmann-pas var blevet sendt til identifikation hos Gestapo i Tyskland, og der var en betydelig risiko for, at han selv ville blive udleveret. Det skete med adskillige andre »illegalister«.

Franz Vogel havde imidlertid fået en dansk sagfører, Robert Mikelsen, der arbejdede energisk på hans sag. Vogel blev udvist, men det var til et venligtsindet land, Sovjetunionen.

Wollweber fulgte illegalt efter med en skibslejlighed, skaffet af Georg Hegner, for at begynde arbejdet i Leningrad.

Sabotage før krigen

Det var på søfyrbødernes sommerkongres i 1933, at rollerne i forbundet blev fordelt mellem Richard Jensen og Georg Hegner, og samtidig afløste Julius Vanman Richard Jensen som kontrollør – dog med pligt til at rådspørge »i tvivlstilfælde«. Ved samme lejlighed lykkedes det at få flertal for at indmelde søfyrbøderne i ISH, som det allerede året før var sket med sømandsforbundet. Det var en tydelig radikal kursændring, som en del socialdemokrater protesterede imod, men protesterne druknede i Richard Jensens noget hårdhændede måde at styre forbundet på.

En af de gamle formænd, Chr. Jæpelt, meldte sig i protest ud af forbundet og fik disse ord med på vejen i forbundsbladet »Faklen«:

»Tiden er løbet fra dig, gamle Jæpelt. Du er kun et rudiment fra fortiden. Men nu har vi en renegat mindre!«

»Svaret« til Chr. Jæpelt var underskrevet af Richard Jensen, men formuleret af Otto Melchior, som Richard Jensen kaldte »min intellektuelle ven«. En glose som »rudiment« var aldrig faldet Richard Jensen i pennen.

Men de voldsomme anstrengelser for så at sige at gøre søfyrbøderforbundet til en del af en international, revolutionær bevægelse var spildte kræfter. Enhedsfront-teorien var under fuld udvikling efter ordre fra Moskva. Nu skulle det være slut med fjendskabet mod socialdemokraterne. Arbejderklassen måtte stå sammen. Det betød afvikling af rent kommunistiske organisationer som ISH.

Strategien i Moskva gik i 1934-35 ud på at gøre arbejderbevægelsens organer acceptable også i socialdemokratiske øjne og samtidig skabe langt mere illegale parallel-apparater, der i stigende grad skulle være indstillet på en militant kurs under den verdenskrig – en tvekamp mellem fascisme og nazisme – som syntes mere og mere uundgåelig og som fik sit første klare udtryk, da Italien overfaldt Abessinien i efteråret 1935 og da den spanske borgerkrig brød ud i

sommeren 1936. På dette tidspunkt var ISH i realiteten likvideret og den illegale gruppering begyndt.

Der var både mere organiserede og mere private initiativer. Til de private initiativer i Danmark hørte, at en arbejdsløs sømand, Kaj Gejl, der gik til hånde i Interklubben i København, efter accept fra Arne Munch-Petersen ene mand i september 1935 antændte og praktisk taget udbrændte den tidligere passagerdamper »United States«, der var solgt til Italien og uden tvivl skulle have været anvendt til troppe-transport til Abessinien (senere Etiopien).

Til det mere stortilede hørte, at Ernst Wollweber – der i et års tid havde ledet sømandsklubben i Leningrad – i 1935 blev kaldt til Moskva og fik forelagt en plan om at starte en sabotageorganisation, der så at sige skulle gøre krigsforberedelser og udmatte Anti-Komintern-landenes handelsflåder, det vil sige tyske, italienske og japanske skibe, og hertil kom senere spanske Franco-venlige skibe samt polske skibe. Polen blev anset for at høre med til den »fascistiske blok«.

Det er aldrig blevet præcist klarlagt, hvorfra Wollweber fik ordren til at starte en sabotageorganisation. Det kan oplyses nu. Den kom direkte fra Alexander Losovski, der også havde indkaldt til mødet med et telegram til Leningrad:

»Sofort nach moskau kommen – stop – alle sachen mitbringen.«

Ved mødet i Moskva deltog endnu en person. Hvem oplyses ikke. Muligvis lederen af Kominterns OMS- eller ORG-afdeling (afdelingen for udenlandske forbindelser og organisationafdelingen), Ossip Pjatnitski. Mødet må nødvendigvis have fundet sted med Stalins indforståelse, muligvis endog på Stalins initiativ. Den ikke navngivne tilstedeværende person *kunne* også være Stalin. I så fald var det så »følsomt«, at det end ikke kunne antydes i det ellers ret detaljerede nyfundne kildemateriale.

Først blev en formalitet overstået: Wollwebers vigtige arbejde i Interklubben i Leningrad, hvor der blev skabt kontakt med mange tusinde søfolk hvert år, skulle overtages af kammerat Switalla.

Derefter gik man over til det vigtigste: planen for oprettelse af en hemmelig sabotageorganisation blandt søfolk og havnearbejdere. Organisationen skulle bygge på de mest trofaste kammerater fra ISH, men det var et krav, at alle aktive i den nye organisation skulle

udmelde sig af kommunistpartierne i de lande, hvor partierne stadig var legale. Blev nogen afsløret, måtte de hævde, at de ikke arbejdede i kommunismens tjeneste. De legale partier måtte ikke kompromitteres, de var midt i folkefrontsbestræbelserne.

Det blev anslået, at forberedelserne til den nye organisation ville vare et års tid. Det kom også til at slå til. De første skibssabotager fandt sted i 1937.

Det var også et led i planen, at der skulle trækkes vandtætte skoder ned til Moskva. Derfor blev Paris udset til et foreløbigt hovedkvarter for den nærmere planlægning. Her fik Wollweber en ny chef, en russer, der blot kaldes Maxim; sandsynligvis et dæknavn.

Der var tale om en *europæisk* organisation. Det var først og fremmest i Europa, kampen mod fascismen ventedes at blive udkæmpet.

I de kommende måneder var Wollweber i Antwerpen, København og Oslo for at finde ledende medarbejdere. Som chef for det franske, belgiske og hollandske område valgtes hollænderen Josef Rimbertus Schaap, hidtil beskæftiget med legal faglig og politisk virksomhed i Holland. Michel Avatin blev leder af organisationen for Østersøen og de baltiske lande. Den skandinaviske chef blev nordmanden Martin Rasmussen-Hjelmen.

Under mødet mellem Wollweber og Rimbertus Schaap forlangte Schaap at få en ordre direkte fra Moskva om at udmelde sig af det hollandske kommunistparti og i øvrigt en bekræftelse på, at han stadig arbejdede i verdenskommunismens tjeneste. Denne bekræftelse fik han i Moskva.

Richard Jensen valgtes til dansk chef, nærmest en praktisk koordinerende funktion, og det blev ikke forlangt af ham, at han personlig aktivt deltog i sabotagen. Dertil var hans position som fagforeningsmand og offentlig politiker i Københavns Borgerrepræsentation for betydningsfuld.

De fire chefer skaffede hver for sig en lang række medarbejdere, og tager man de yderste led med: kurértjeneste, logiværter, anløbsadresser etc., talte organisationen mere end 300 personer.

Jeg har i mine fire bøger om Kominterns illegale historie gjort ret nøje rede for, hvorledes der i 1937-39 blev saboteret omkring en snes skibe og anrettet skader opgjort til ca. 50 millioner Guld-Mark.

Der er forskellige vurderinger af, hvor betydningsfuld denne

Selv om Josef Rimbartus Schaap var fremtrædende hollandsk kommunist og var et meget ivrigt og omdiskuteret medlem af byrådet i Rotterdam, har det været umuligt at opdrive et bedre billede end dette ungdomsbillede af ham i hollandske arkiver.

»krig før krigen« egentlig var, men i Berlin så man i hvert fald på den med største alvor, og i den officielle begrundelse for Hitlers krig mod Sovjetunionen den 22. juni 1941 blev organisationen – der da var så godt som optrævlet – brugt som et afgørende påskud til at starte krigen mod øst. Men allerede forinden var sabotagevirksomheden blevet indstillet ved indgåelsen af den tysk-sovjetiske ikke-angrebs- og venskabspagt i 1939.

Også på dansk grund blev der gjort en lang række sabotageforsøg, bl.a. mod den polske passagerdamper »Batory«, men alle mislykkedes bortset fra den velkendte sprængningsaktion mod to næsten færdigbyggede spanske trawlere i Frederikshavn i 1938. Denne affære gav til gengæld anledning til voldsomme interne dønninger i det danske kommunistparti og skærpede konflikten mellem Aksel Larsen og Richard Jensen. I officielle erklæringer blev sabotørerne fra Frederikshavn kaldt fascister, renegater, provokatører m.m. Aksel Larsen fik for så vidt nytte af den strategi, der var lagt i Moskva: man kunne udadtil sige, at gerningsmændene (i hvert fald hovedmanden, Alberti Hansen) ikke var medlemmer af DKP, men tværtimod havde indmeldt sig i socialdemokratiet.

Spansk vagtpost ved en af Richard Jensens »krudtbåde«, »Reina«, i spansk havn.

Efter pres fra Aksel Larsen var DKP altså halvlunken i forholdet til kampen mod Franco. På den ene side støttede man afsendelsen af frivillige til Den internationale Brigade, men på den anden blev der lagt afstand til sabotagen i Frederikshavn, og det var en torn i øjet på Aksel Larsen, at Richard Jensen drev en velkendt virksomhed med »krudtbåde« til regeringsstyrkerne i Spanien, det vil sige købte og lejede skibe, der med overvejende danske søfolk bragte våben og ammunition til borgerkrigen. Den spanske eksilregering havde stillet meget store summer (i nutidens penge flere hundrede millioner kroner) til rådighed for Richard Jensen.

Wollwebers sabotageorganisation blev i 1939-41 optrævlet i praktisk taget alle de lande, hvor den havde arbejdet.

I Danmark samarbejdede tre Gestapo-folk fra Hamborg under ledelse af kriminalkommissær Paul Kraus med den københavnske Afdeling C under ledelse af kriminalkommissær Bjerring med at efterforske sagen – med stort held. Snesevis af personer blev arresteret, syv blev idømt fra tre til 16 års fængsel, mens 13 blev frifundet – heraf de fleste dog overført til internering i Horserødlejren, enkelte med døden til følge i Stutthof-lejren. Blandt de internerede var Otto

No. _____ København, den _____ 19__

Dags Dato modtaget af *Richard Jensen*.

Tilgodslavende fra tidligere tilsendte Beløb
for Regning *R Jensen* er saa ikke mere skyldig
den Summa _____

hvorfor herved kvitteres _____

_____ *Jose Medrano*

0. 0019. 000 - DE PAPIRFAKSEL, FREDERIKSBORGADE 41

Richard Jensens forhold til de formuer, han modtog under den spanske krig, har været omdiskuteret. Kammerater mente, at han levede for ødselt med bil, dyre værtshusbesøg, spil på væddeløbsbanen m.m. Efter borgerkrigens afslutning fremviste Richard Jensen denne kvittering som bevis på, at han havde afregnet med den spanske eksilregering. 140.000 kr. i 1939 svarer til adskillige millioner i dag.

Melchior og Thøger Thøgersen.

Richard Jensen blev ved underretten idømt otte års fængsel, hvilket blev fordoblet til 16 år ved Østre Landsret. Richard Jensen blev kendt skyldig som bagmand for Frederikshavn-sabotagen, skønt han ikke havde deltaget aktivt. Der er næppe tvivl om, at Richard Jensen vidste, at sabotagen skulle finde sted på et eller andet tidspunkt – og at han i allerhøjeste grad billigede den – men han blev bevidst holdt uden for den praktiske planlægning. På denne baggrund var det en *meget* hård dom.

Wollweber blev arresteret af det svenske politi på Ottebol jernbanestation i Nordsverige den 18. maj 1940, da han var på flugt fra det besatte Norge til det neutrale Sverige. I begyndelsen af krigen var der udsigt til, at han ville blive udleveret til Tyskland, men under de svingende krigskonjunkturer blev svenskerne mildere stemt, og i 1944 blev han udvist til Sovjetunionen. Efter krigen blev han først minister for flodtrafikken, senere sikkerhedsminister i DDR, indtil han i 1957 blev tvunget til at tage sin afsked.

Josef Rimbertus Schaap blev angivet af en stikker – en af Richard Jensens tidligere mest betroede folk – til det danske politi og arresteret den 1. august 1940 i København. Han kunne kun sigtes for overtrædelse af fremmedloven, men Københavns politi vidste »fra fortrolig meddelelse fra Brigadeführer Streckenbach og Oberführer Müller, Geheime Statspolizei, Berlin«, at Schaap var efterlyst, og han blev derfor den 19. august 1940 afleveret til Gestapo i Flensburg. Det var en utrolig skurkestreg fra det danske politis side. Man udleverede en hollandsk statsborger, der kun var sigtet for overtrædelse af fremmedloven, til Gestapo vel vidende, hvad det betød. Josef Rimbertus Schaap blev da også henrettet i slutningen af maj 1943 i Berlin.

Nordmanden Martin Rasmussen-Hjelmens skæbne var noget lignende. Han blev arresteret af det svenske politi i 1940 sammen med en anden Wollweber-medarbejder, Barly Devold Petersen. Begge blev i januar 1941 udleveret til det tyske politi i Norge, ført til Tyskland og henrettet.

Ifølge det tyske kildemateriale forsvandt Michel Avatin i Antwerpen i begyndelsen af krigen, muligvis omkommet under krigshandlingerne.

En anden af Wollwebers medarbejdere i København, Adolf Schelley, kom ikke til at deltage i sabotagehandlingerne. Han kaldtes til Moskva, hvor han blev sigtet for at være »provokatør« og henrettet i 1937, nogenlunde samtidig med, at hans nære ven fra København,

Det svenske politis billede af Wollweber efter anholdelsen.

den fhv. danske folketingsmand Arne Munch-Petersen, led samme skæbne. De er begge blevet rehabiliteret efter krigen, Schelley i 1955, Arne Munch-Petersen i 1990.

1939-41 var to bitre år for Richard Jensen. Det kan man naturligvis også sige om de tre følgende fængselsår, men fængselsopholdet kunne opfattes som en politisk konsekvens af udført risikabelt arbejde på kanten af loven, mens afslutningen på 30'rne og begyndelsen af 40'rne var en serie uforudsete skuffelser og nederlag for Richard Jensen.

På den udenrigspolitiske front havde Franco sejret i Spanien, og fascismen slog stadig kraftigere rødder andre steder i Europa. Folkefronten var langtfra blevet den succes, man havde håbet i Moskva. Dertil var mistilliden over for kommunisterne og deres motiver for dyb i størstedelen af den socialdemokratiske arbejderbevægelse.

Desuden var det kommet som et chok for mange kommunister, at Stalin og Hitler gennem deres udenrigsministre havde indgået venskabs- og ikke-angrebepagten. Mange meldte sig ud. Men ikke Richard Jensen.

»Jeg følte det sådan dengang, at der måtte ligge et eller andet fornuftigt bag fra gammelfar Stalins side,« fortalte Richard Jensen mig mange år senere. »Det var selvfølgelig en uhyrlig tanke, at kommunismen og nazismen skulle slutte fred – nazisterne var jo vores hovedfjende efterhånden – men min tro på partiet og lederne i Moskva var så stor, at uanset hvad de fandt på, så sluttede jeg op. Jeg betragtede dem som klogere end mig selv – ikke mindst når det drejede sig om, hvad der var til gavn for arbejderklassen. Desuden var jeg – ligesom Andersen Nexø – overbevist om, at det hele var maskepi. Når det kom til stykket – når Stalin fandt tiden inde – skulle vi nok få dolket Hitler og hans slæng.«

Heller ikke de store mere eller mindre offentlige Moskva-processer med deres – for andre – groteske forfalskninger rystede Richard Jensen. Når tidligere almægtige storheder inden for Komintern, det sovjetiske og andre landes kommunistpartier på stribe blev udråbt som trotskister, spioner og forrædere, gik Richard Jensen sammen med mange andre – men ikke alle – kommunister ud fra, at anklagerne var sande og at forbryderne fortjente deres straf. Heller ikke

den mindre synlige »udrensning« af gamle kammerater, som pludselig forsvandt, fandt Richard Jensen foruroligende. Han forholdt sig måske knap nok til den.

Men naturligvis var det en skuffelse, at han blev nødt til at forsvare tildragelser, som i hvert fald – efter hans mening – betød en forsinkelse af kommunismens fremmarch.

I kølvandet på ikke-angrebspagten kom nye begivenheder, som satte troskaben over for partiet på prøve. Det var efter Richard Jensens mening absolut acceptabelt, at Sovjetunionen besatte de tre baltiske lande og to tredjedele af Polen – mens tyske hære rykkede ind fra vest ved verdenskrigens udbrud i september 1939 – men sværere, om end ikke umuligt, var det at forstå angrebet på Finland og den finsk-russiske vinterkrig fra november 1939 til marts 1940. Folketstemningen i de nordiske lande – ja, over hele verden – var på de heroisk kæmpende finners side. Men Richard Jensen stod stadig på russernes side og undskyldte meget med den borgerlige kapitalistpresses antikommunistiske hetz.

Mindre stiltiende var han, da Danmark i april 1940 blev besat. Han mente, at tiden nu var inde til, at kommunistpartiet måtte gå i illegalitet og bekæmpe besættelsestropperne. Men det var naturligvis helt urealistisk, så længe den tysk-sovjetiske venskabspagt eksisterede. I »Arbejderbladet« blev England og Frankrig kaldt de »imperialistiske krigsmagere« og Hitler-Tyskland blev strøget med hårene.

Det er aldrig blevet helt klarlagt, hvor åbent Richard Jensen udfordrede partiledelsen med et krav om antinazistisk modstandskamp, men det er en kendsgerning, at striden mellem Richard Jensen og Aksel Larsen og de øvrige partiledere blev skærpet, og efter den tyske besættelse med en næsten total afbrydelse af forbindelsen til Moskva lykkedes det endelig Aksel Larsen at få Richard Jensen ekskluderet af DKP, og det var nu helt nytteløst for Richard Jensen at påberåbe sig sit Komintern-mandat i centralkomiteén.

Richard Jensen forsøgte med alle midler – og med søfrybøderforbundet som det stærkeste middel – at få omstødt eksklusionen. Det lykkedes ham at få et knebent flertal i hovedbestyrelsen til at vedtage en protest, og det gjorde naturligvis et vist indtryk, at et kommunistisk domineret fagforbund gik imod en afgørelse, truffet af DKPs

ledelse, men i det lange løb viste partiet sig stærkest. Det fik mobiliseret sine medlemmer i forbundet og et flertal besluttede, at protesten blev trukket tilbage. For Richard Jensen var det mest bitre måske, at Thøger Thøgersen og Otto Melchior – hans gamle kampfæller siden 20'erne – stillede sig på partiets side. Richard Jensen spillede højt spil om magten, men tabte til partiet. Da han nægtede at forlade alle sine funktioner, blev han ekskluderet af forbundet!

I 1939-40 mistede Richard Jensen faktisk alt det, der havde betydet mest for ham: forholdet til Moskva, medlemskabet af DKP, indflydelsen i søfyrbøderforbundet, hans kone Vikka og de nærmeste gamle venner – men Thøger Thøgersen og Otto Melchior kom dog tilbage som venner.

Det skete på følgende måde:

Da den danske del af »Wollweber-banden« var blevet dømt i juli 1941, blev som nævnt en del andre – i alt 11 – frifundet, men ikke på anden måde, end at de fleste overførtes til internering i den nyindrettede lejr for kommunister i Horserød. Den 22. juni 1941 var »freden« mellem Sovjetunionen og Tyskland jo blevet brudt ved det tyske angreb på Sovjet, og alle kunne nu smide masken. Kommunisterne var igen en fjende, og i Danmark medførte det ved et samarbejde mellem tyskerne og det danske politi arrestation af de mest aktive kommunister.

Blandt de frifundne og nu internerede var som nævnt Thøger Thøgersen og Otto Melchior.

Ti dage efter dommen kunne de læse en artikel af Aksel Larsen (på fri fod) i det illegale blad »Danske Toner«. Heri hed det:

»Selv om de nævnte i sagen indblandede partikammerater blev frikendt for strafskyld, har vi alligevel udelukket dem af vort parti, fordi det må anses for bevist, at de på trods af partiets beslutninger havde en vis forbindelse med eller samarbejde med Richard Jensen og hans bande.«

Aksel Larsen fandt dem altså mere »skyldige«, end Københavns Byret gjorde, og det var medvirkende til, at de blev udstødt og holdt isoleret af kammeraterne i Horserød. Partiordrer blev anset for ufejlbarlige og gik forud for menneskelige hensyn.

Ved Østre Landsrets behandling af sagen sagde anklageren, høje-

Redegørelse Nr. 1.

Jeg er af Partiledelsen og af Axel Larsen i Særdeleshed tvunget til at bruge denne Form for at forsvare mig mod Axel Larsens sædvanlige løgnagtige og Trotskyistiske Metoder mod andre, der tillader sig at have en selvstændig Opfattelse. Jeg skal ikke lægge Skjul paa, at jeg aldrig har kunnet fordrage og altid har været mistænksom overfor enhver Handling fra Axel Larsens Side, da jeg fra Tusinder andre Eksempler véd, at en „Mand“, der som Axel Larsen i 1927 stod sammen med Forrædderen Trotsky, ja indkaldte alle Danske, som da opholdt sig i Moskwa, for at faa dem til at stille sig paa Forræddernes Side, han undlod klogeligt at invitere mig; han maatte have bedømt mig rigtig; at jeg ikke lod mig bruge mod den russiske Arbejderklasse. Har en Person en Gang været Trotskyist, Forrædder mod den russiske og internationale Arbejderklasse, saa kommer jeg al Tid til at betragte vedkommende som saadan, og alle Krumspring og al Anger er kun Hykleri for at kunne drive sit Spil videre, det har Eksempler fra det russiske og andre kommunistiske Partier tilfulde belært os om.

Mit Arbejde i den danske Arbejderklasse og i D. K. P. kan jeg godt være bekendt at sammenligne med de bedste indenfor D. K. P., og derfor kunde jeg forlange af Partiledelsen, at jeg før min Udelukkelse var blevet indkaldt for Partiledelsen og redegjort for mine Handlinger, som var Aarsagen (den saakaldte Aarsag) til min Udelukkelse af D. K. P., men dette turde denne feje Trotskyist Axel Larsen ikke, men sammenkaldte smaa Møder, hvor han fortalte sine Løghistorier og forgiftede paa den Maade en Række ærlige og gode Kameraters Sjel. Axel Larsen raaber paa Partidisciplin, men dette gælder ikke for ham og Partiledelsen, men kun for dem udenfor deres Kreds. Jo, der skal være Partidisciplin i et kommunistisk Parti, men en enkelt „Mand“ skal ikke have Lov til at udøve Terror efter Forgodtbefindende, det er det jeg har kæmpet imod i de 10 Aar jeg har været i Partiledelsen. Det var derfor Axel Larsen kun ventede paa en Anledning, og den fik han, selv om den var mager, men han greb den for at skille sig af med den Person, som altid var paa Vagt og kontrollerede alle hans Handlinger, Gøren og Laden.

Midlerne han nu bruger er f. Eks. at benytte Skruebrækkere og Samfundshjælpere; disse bliver ikke ekskluderede af D. K. P., men bliver brugt af Axel Larsen mod mig. Intet Middel er for svinsk til at søge at dække sig selv, men dette vil ikke lykkes. Derom i den næste Redegørelse.

Richard Jensen.

Richard Jensen prøvede at tage kampen op mod Aksel Larsen med bla. denne løbeseddel efter eksklusionen. Richard Jensen hænger Aksel Larsen ud som trotskist – noget nær det alvorligste, man kunne beskylde en kommunist for. Men spørgsmålet er, om Richard Jensen ikke selv i 1927 var en varm tilhænger af Trotski ...

Vikka og Richard Jensen. Der blev skumlet en del over, at Richard Jensen altid var flot kørende.

steretssagfører Teist, bl.a. om Richard Jensen:

»Efter alt, hvad der foreligger, kan der ikke være tvivl om, at han var dansk leder af terrorgruppens arbejde her i landet. Man væmmes ved denne mand, der svang sig op til at beklæde visse tillidshverv i det borgerlige samfund og derefter trådte i forbindelse med en international terrorgruppe.«

Disse barske ord var formentlig medvirkende til, at Richard Jensen fik fordoblet sin straf fra otte til 16 års fængsel.

Hans nære ven Alberti Hansen, der allerede i 1938 var idømt tre års fængsel for Frederikshavn-sabotagen, fik lagt ti års fængsel til straffen i Københavns Byret og yderligere ét år ved landsretten.

Richard Jensen og andre af de dømte søgte at finde trøst i, at krigen ville være forbi længe før deres straffetid udløb, men udsigterne for denne optimisme var ikke for lyse i sommeren og efteråret 1941 ...

Fængselsdagbogen

Ros til fængselskokken

Mens sagen mod de tiltalte i »Wollweber-banden« verserede, var de tiltalte samlet i Vestre Fængsel i København, og først et halvt års tid efter domfældelsen begyndte den egentlige strafafsoning i statsfængler. Richard Jensen blev sammen med Gustaf Longfors (12 års fængsel) og Kjeld Vanman (otte års fængsel) overflyttet til Vridsløselille Statsfængsel, hvor Alberti Hansen fortsatte afsoningen af sin tillægsstraf (11 års fængsel), mens Kaj Gejl (16 års fængsel) blev sendt til afsoning i Nyborg Statsfængsel. I Nyborg samledes unge og yngre fanger.

I begyndelsen forsøgte man at holde de politiske fanger adskilt i Vridsløselille, og desuden holdt Richard Jensen, Alberti Hansen og Kjeld Vanman afstand til Gustaf Longfors, der – noget uretfærdigt – blev anset for at have været for åbenmundet over for Gestapo under sagens efterforskning.

Gustaf Longfors, der havde levet et stærkt og undertiden alkoholiseret liv, var noget af en drømmer og poet. Han begyndte at skrive ikke uefne digte på fejlfrit engelsk, inspireret af oplevelser som landarbejder i USA, matros på verdenshavene, cirkusarbejder i Europa og værtshusholder for Komintern i Shanghai. Det var Richard Jensen, der i 1934 fik Longfors sendt til Shanghai, hvor han skulle oprette en Interklub under navnet Wayside Café på East Broadway 1168. Longfors blev imidlertid selv en af værtshusets mest trofaste gæster, og det gik ikke i det lange løb. Nerverne blev tyndslidte, dels på grund af druk, dels på grund af en nervepirrende virksomhed med at få anbragt brandbomber i japanske fly, og i efteråret 1937 skrev han til Richard Jensen:

»Kære Richard! Lad mig komme hjem. Jeg er gift med en kinesisk kælling. Jeg er fuld tre gange om dagen. Bomberne rasler ned om ørerne på mig ...«

Gustaf Longfors fotograferet 1940.

Longfors fik lov til at komme hjem. Han blev medlem af Wollwebers organisation, og i 1942 sad han i sin dobbelte ensomhed og digtede i Vridsløselille Statsfængsel:

Wonderful rich blends of smells,
Each of which a story tells,
Come from every ambulant,
Well-assorted restaurant.

Suddenly big Wong Ching Fu
Shakes the whole of Yangtzepoo,
As with fireworks he must rout
His own private devils out.

Fængselsopholdet tog hårdt på Richard Jensen, fysisk og psykisk. I løbet af månederne i Vestre Fængsel blev han mange gange hentet ind til afhøring hos kriminalkommissær Kraus fra Hamborg på Københavns politigård. Adskillige gange blev han truet med at blive overført til Tyskland, hvor »man havde en god huggeblok«, og han

levede længe med en angst for, at truslen blev ført ud i livet. En fængselsbetjent i Vestre var hemmeligt partimedlem – eller i hvert fald sympatiserende – og han fik indsmuglet en del oplysninger om begivenhederne i den omkringliggende verden, bl.a. en oplysning om, at hans gode ven Josef Rimbartus Schaap var blevet arresteret af det danske politi og sendt til Tyskland.

Det havde hele tiden været Richard Jensens mening, at han ville føre en dagbog fra sin fængselstid, men i Vestre Fængsel blev det ikke til meget skrivi. Han skrev nogle få spredte betragtninger og citater, f.eks.:

»Meddel ikke enhver hemmelighed, du har, til din ven. Det er muligt, at han engang bliver din fjende. Øv ikke mod din fjende alt det onde, du formår. Det kan hændes, at han en dag bliver din ven.«

Først fra indsættelsen i Vridsløselille begyndte Richard Jensen systematisk at skrive dagbog. Han måtte nu føle en vis lettelse over at være havnet i et »rigtigt« dansk fængsel. Men nu begyndte en ny slags bekymringer: problemer med at få stillet sulten, kulde i cellen, mangel på læsestof, venten på brev, væggtab, småkavanker osv.

Og det var også disse mere fængselshverdagsagtige ting, der først og fremmest blev nedfældet i dagbogen.

Dagbogen begynder:

Mandag den 5. januar 1942 fik jeg besked om, at jeg den følgende dag skulle afrejse til straffeanstalten i Vridsløse. Jeg begyndte afsoningen af min sag på 16 år her på Vestre den 6. december 1941.

Tirsdag den 6. januar 1942

Klokken 2 eftermiddag blev jeg afhentet af opdagerne Guntofte og Sørensen, også kaldet Rønne. Jeg kørte i bil sammen med Kjeld Vanman, der var idømt seks år i samme sag.¹ Kl. 2.30 åbnedes portene på straffeanstalten, som foreløbig skulle være mit opholdssted, men hvor længe?

1) Forkert! Kjeld Vanman var idømt otte års fængsel i Wollweber-sagen, bl.a. for medvirken ved at anbringe en brandbombe i det polske passagerskib »Batory« i 1938.

Vi blev ført ind i et værelse, hvor vi måtte aflevere vores papir og penge for derefter at få en maske¹ ned over hovedet og af en tilkaldt betjent at blive ført ind i A-fløj celle 28, som bruges til modtagelsen de første tre dage. Ca. ti minutter efter blev jeg afhentet til bad, stadig med masken på. Efter badet blev jeg iført anstaltens tøj og afleverede masken, som jeg så ikke mere skulle have på. Jeg blev derefter ført tilbage til celle 28, hvor jeg fik udleveret følgende: Et nummer, som var nr. seks², der altid skal bæres, når man forlader cellen, spand, gulvklud, potte, håndklæde, viskestykke, tandbørste, kam, kalender, skurebørste, salmebog, Nye Testamente, ordensreglerne, tre tæpper, to lagner, kniv, ske, gaffel, saltkar, tøjbørste, krus.

Nummeret bæres på venstre side af brystet.

Resten af dagen gik med at læse reglementet og de forskellige anordninger, som fangerne er underkastet. I de tre første dage i modtagelsescellen har man intet arbejde, ingen bøger. Kl. 21 bliver der ringet til køjs, man skal da stille med sit tøj, håndklæde, kniv, ske, gaffel samt barberblad og maskine udenfor på sin stol.

Onsdag den 7. januar 1942

Op kl. 6. Kl. 6.30 te, tre skiver rugbrød, en skive sigtebrød. Gårdtur en halv time kl. 10. Middag kl. 12. Gule ærter og flæsk, det var den bedste middag, jeg har fået i ni måneder, da middagsmaden på Vestre Fængsel var under al kritik. Kl. 3 gårdtur.

Kl. 5 kom fængselsforvalteren, som har med arbejde at gøre, og det blev bestemt, at jeg foreløbig skulle til snedkerarbejde.

1) Indtil 1924 havde alle fanger pligt til at bære maske, når de var sammen med medfanger. Efter 1924 fik fangerne tilbud, men havde ikke pligt til at bære maske. Efter 1947 blev der kun udleveret masker på forlangende. Baggrunden for maskerne var human: fangerne kunne sikres anonymitet, hvis de ønskede det.

I 1942 var der kun én fange, der bar maske. Det var oberstløjtnant T.P.A. Ørum, der var idømt livsvarigt fængsel for spionage. Når den forklædte dukkede op, var alle klar over, hvem det var!

2) Fangenumrene indikerede som et særligt system for Vridsløselille længden af straffen. Hovedreglen var, at fangenumrene 1-50 blev givet til fanger med mere end ti års fængsel, numrene 51-100: straf mellem ca. fem og ni år, 101-200: ca. to til fire år, fra 201: øvrige fanger.

Dagbog.

Mandag den 5. Januar fik jeg Besked om, at jeg den følgende Dag skulle opryde til Straffe Anstalten: Vridokær. Jeg begynte opsamlingen af min Straf paa 16 Aar her paa Vestre den 6 December 1941.

Tirsdag den 6-12 Kl 2 Eftermiddag blev jeg afhentet af Opdragerne Grundtrøst og Lorenzen ogsaa kaldes Rønne. Jeg kørte over med i Bil, sammen med "Heidi Vammen" der var dømt 6 Aar: samme Sag. Kl 2½ crabnes Portene paa Straffeanstalten, som foreløbigt skædede være med Opførelsested, men hvor længe?. Vi blev ført ind i et Værelse, hvor vi maatte aflene vore Parer og Penge, for derefter at faa en Maske ned over Hovedet og uden tilkaldt Betyent at blive ført ind i A Fløj Gælle 28, som bruges to Madtagenes Gælle og hvor man skal Opførelse sig de første 3 Dage. Ca 10 minutter efter blev jeg afhentet til Bad, stadig med Masken paa. Efter Badet blev jeg ført Anstaltens Tøj og afleneede Masken, som jeg saa ikke

Første side af dagbogen.

Dagen var lang og kedelig. Min eneste beskæftigelse var at høre efter de forskellige for mig uvante lyde, så jeg kunne lære dem at kende.

Torsdag den 8. januar 1942

Op til sædvanlig tid, gårdtur, middag: klipfisk og vælling, også første classes. Jeg tror, at køkkenchefen på Vestre skulle herved og lære

Regler for Fængselsfangers Brevveksling Besøg m. v.

Fængselsfanger maa brevveksle med deres Ægtefælle eller Kæreste og efter særlig Tilladelse ogsaa med andre dem nærstaaende Personer.

Det tillades Fangerne at modtage Brev hver Søndag. For at kunne udleveres en Søndag maa Brevet være Fængslet i Hænde senest Fredag. Breve maa normalt ikke være paa mere end 4 almindelige Brevsider. Breve adresseres til Postbox 264, København, V. Øverst paa Brevets Forside maa Fangens fulde Navn anføres, ligesom Afsenderens Navn og Adresse maa anføres i Brevet.

Fangerne maa skrive Brev straks efter Afsoningens Paabegyndelse, og derefter den 5. Søndag efter denne. Hyppigheden af Adgangen til at skrive Brev beror derefter paa Afsoningstidens Længde, saaledes at der i Begyndelsen er 4 Uger mellem hvert Brev og senere kun 2 Uger. Breve, der skrives en Søndag, kan normalt ikke ventes afsendt før tidligst om Tirsdagen.

Fængselsfanger har Ret til at modtage Besøg af deres Ægtefælle eller Kæreste og nærmeste Slægtninge og kan endvidere faa Tilladelse til at modtage Besøg af andre dem nærstaaende Personer. De Personer, som herefter faar Adgang til at besøge en Fange, faar tilsendt en Besøgstilladelse fra Fængslet i Fangens første Brev, i hvilken Besøgstidene er nærmere angivet.

Fængselsfanger maa ikke modtage nogen Art af Forplejning eller Tobak, ej heller Aviser, Ugeblade, Tidsskrifter o. l. Derimod maa de modtage en lille Buket af skaarne Blomster 1 Gang om Maanednen.

Telefoniske Forespørgsler vedrørende Fangerne vil i Almindelighed ikke blive besvaret uden efter nærmere Aftale.

Det udleverede reglement for brevveksling m.m.

VI/SP.
STATSFÆNGSLET I VRIDSLØSELILLE
FR. GLOSTRUP

Telefon Glostrup Nr. 900.

den 8. Januar 1942.

Brev Nr.

Journal Nr. 3053/6

I Anledning af eet af Dem fremsendt Brev til Erik Aage Rikard Jensen skal man herved meddele Dem, at det ikke er tilladt at omtale Avisnyheder og lignende i Brev til Fangerne.

Deres sidste Brev er undtagelsesvis udleveret.

Til

Frk. Ingrid Madsen, Sorentovej 19, København S.

Den 15. April 1940.

UNDER de for Tiden herskende Forhold er det absolut forbudt i de af Dem hertil sendte Breve at give Udtryk for Sympati eller Antipati, at omtale Rygter eller give Meddelelser af en hvilken som helst Art vedrørende Begivenheder, der maatte ske, eller som De maatte høre omtalt.

Tilsidesættelse af denne Anvisning medfører, at Brevet ikke udleveres.

INSPEKTØREN

Øverst: Advarsel til Ingrid Madsen om ikke i fremtiden at omtale de aktuelle nyheder ...

Til venstre: Alle-rede den 15. april 1940 - seks dage efter besættelsen - blev det forbudt at kommentere krigen m.m.; en besked, der blev udleveret til alle, der korresponderede med fanger.

at lave mad. Retterne er delvis de samme, men smagen er meget bedre. Dertil kommer, at tillavningen er som den skal være, for ikke at tale om, at her får man pillede kartofler, mens man på Vestre får stukket en håndfuld upillede kartofler ud, hvoraf de halve er uspise-lige.

Kl. 10.30 var jeg hos lægen og blev undersøgt. Er stadig lidt sløj i mit hjerte, men det er dog noget bedre. Jeg havde vist for lavt blodtryk. Vejet til 105 kg. Da jeg blev anholdt, vejede jeg 120 kg, har altså tabt mig 15 kg på ni måneder.

Kl. 13 blev jeg flyttet op i samme fløj på nr. 78. Kl. 15 kom mesteren, der skulle sætte mig i arbejde, og jeg kom til at save små grise ud; et meget kedeligt arbejde.

Kl. 6 blev jeg fremstillet for viceinspektøren. Han afleverede et brev til mig fra Ingrid, som jeg blev meget glad for.

Har haft hold i ryggen, meget slemt. Har fået udleveret skrivebog og blyant. Har udfyldt et skema med forskellige spørgsmål, f.eks. alder, forældrenes navne, erhverv, hvor mange søskende osv. Til slut spurgtes der om mine fremtidsplaner. Jeg skrev, at det afhang af udviklingen ude i verden, hvor længe jeg skulle blive her.

Fredag den 9. januar 1942

Mit hold i ryggen er til dels gået væk. Har skrevet mit første brev til Ingrid. Man må på B kun skrive et brev hver fjerde uge, men enhver fange får lov til straks ved indsættelsen at skrive et brev. Jeg må modtage brev en gang om ugen.

Fik udleveret et kvart pund sukker, som skal strække til en uge. Syntes det er en god ordning, så har man sukker til sin grød om aftenen.

Blev fotograferet til fængslets arkiv kl. 13. Skomageren var her for at tage mål af et par sko til mig, da de ingen har færdig, der passer til mig. Jeg får nu nummer 47, så klemmer de da ikke.

Til middag blodbudding og sødsuppe, stadig udmærket.

Har i dag fået udleveret briller fra fængslet og måtte så aflevere mine egne.¹ Barberen kom med maskine, sæbe, kost og en lille bar-

1) Fangerne måtte ikke bruge egne briller, »når særlige grunde talte imod«. Først fra 14. maj 1943 fik fangerne generel tilladelse til at beholde de briller, de havde medbragt ved indsættelsen.

berskål, meget bedre end det skidt, man fik udleveret på Vestre.

Fik også mine første bøger udleveret i dag. Jeg fik følgende bøger: »Dansk Tidsskrift, Nye Række«, »Gads danske Magasin 1917-1918«, meget morsomt at læse nu og se, hvad de mente om situationen dengang. Samt en bog af Rob. Hugh Bensan »Trods Pinebænk og Galge«. Denne handler om de religiøse kampe i England på Elisabeths tid. Kampen mellem protestanterne og katolikkerne var meget hård, og der fandt en masse henrettelser sted af katolikkerne. Den er lidt religiøs, men viste sig meget god. Ligeledes fik jeg en regnebog, så nu har jeg læsestof nok de første dage.

Mit humør er glimrende i dag.

Lørdag den 10. januar 1942

Har barberet mig for første gang herinde i dag, og det gik udmærket. Jeg brugte min varme te, som vi får om morgenen, som barbervand; det kan godt lade sig gøre, da der ikke er sukker i. Det er jo ikke så rart at barbere sig i koldt vand.

Har i dag fået rent tøj: skjorte, undertøj, strømper, halstørklæde, lommestørklæde, håndklæde, så renlighed savner vi ikke.

Til middag fik vi plukfisk og vælling.

Har lavet bakstørn¹ i cellen i aften fra kl. 18 til 19. Om lørdagen arbejdes der kun til kl. 18.

Søndag den 11. januar 1942

Op til sædvanlig tid kl. 6. Morgenmåltid tre skiver rugbrød, en skive sigtebrød, skrabet smør på de to stykker, et krus varm te.

Af religiøs åndelig føde er her vist ingen mangel. Kl. 8 fik jeg »Krigsråbet«² og et ord med på vejen. I dag arbejdes her jo ikke. Cellen er dejlig ren og læsestof har jeg nok af i dag. Men det skal

1) Bakstørn = sømandsudtryk for kedeligt arbejde, opvask, rengøring og lignende. Richard Jensen prøvede at holde fast i sømandsproget, omtalte også cellegulvet som dørken.

2) »Krigsråbet« = Frelsens Hærs blad.

ikke skjules, at jeg sender en længselsfuld tanke hjem til mine kammerater og venner med håbet om et snarligt gensyn og et godt resultat for vor fælles sag.

Har været i kirke kl. 10-11, hvilket var en god adspredelse¹, alene det at se så mange mennesker, ca. 300, er jo en oplevelse i ensomheden. Præstens præken var i dag ikke værst, men jeg tror ikke, at det gør noget varigt indtryk på tilhørerne. I modsætning til Vestre, hvor jeg var i kirke én gang på ni mdr., sidder vi her på bænke otte mand på hver, således man kan se hinanden. Afskaffelse af kirkegangen om søndagen tror jeg de fleste fanger ville stemme imod, i hvert fald dem, der sidder i celle, da det er en stor adspredelse under de nuværende forhold. Hvad de hører, er nok glemt, når de forlader kirken, i hvert fald for de 99 pct.s vedkommende, når de kommer uden for porten.

Har nu spist til middag: oksesteg og sødsuppe, fås ikke bedre i en jævn husholdning ude. Når jeg er så glad for middagsmaden her, skyldes det de ni mdr.s ophold på Vestre Fængsel, hvor middagsmaden var den rene hundeadede. Jeg kunne nok lide at vide, om kostpenge er de samme for en fange på Vestre og her. Det eneste, som er bedre på Vestre, er vandgrøden om aftenen; hvori det ligger, ved jeg ikke.

Så er den første søndag her på straffeanstalten slut. Det har været hundekoldt her i cellen hele dagen.

Mandag den 12. januar 1942

Nu går det lidt bedre med at save grise ud, i dag har jeg lavet 160 stk. Til middag brødsuppe og labskovs, stadig udmærket.

Har kl. 2 været på depotet for at vurdere mine medbragte sager.

1) Siden 1934 havde kirken været indrettet med almindelige bænkerækker, så fangerne havde mulighed for at se hinanden og hviske sammen med de nærmeste. Kirken fungerede samtidig som »sort børs-central« med køb, salg og bytte af tobak, skrå, smør, sæbe og alt muligt andet. Her kunne også udveksles hemmelige breve.

Kun særligt isolerede fanger var henvist til aflukkede skabe med små gardiner ved indgangen til kirkesalen.

Billedet af Ingrid Madsen, der blev udleveret.

samt mit tøj. Det er nok i tilfælde af, at det skulle bortkomme.

Fik i dag et fotografi udleveret af Ingrid¹, som jeg er meget glad for at have i cellen. Har skrevet til overlæreren, om jeg kan få pen og blæk samt om jeg kan få timer i engelsk og tysk, videre om jeg kan få udleveret en dansk ordbog, som jeg havde med her.

Det er stadig koldt her i cellen.

Tirsdag den 13. januar 1942

Vi var i aftes nede hos præsten², som havde sendt bud efter mig og havde en lang og interessant samtale med ham ...

Har til morgen afleveret min anmodningsbog til skolen, som be-

1) Ingrid Madsen var flyttet ind i Richard Jensens villa på Genuavej efter Vikkas død.

2) Pastor Heje, der var en herre med skarpe, også antinazistiske, meninger.

tjenten skal have tirsdag morgen ved opmønstringen.

Middag: frikadeller, vælling; frikadellerne var dobbelt så store som dem, vi får på Vestre, og med god smag. Jeg gemte den ene til pålæg til aften.

Vejret er meget godt i dag, lidt koldt, men jeg havde mit vindue lidt åbent, det kan man nemlig her, hvad der er et meget stort gode. Hvorfor vinduet ikke må åbnes på Vestre, forstår jeg ikke; frisk luft er da ingen udgift for staten, og sikkerhedsmæssigt betyder det ingen fare.

Kl. 3 kom jeg i bad. 11 mand marcherede til badeafdelingen, hvor der er 11 baderum. Af sparehensyn fik vi udleveret hver en spand vand.

Jeg sender i aften som sædvanlig en venlig tanke til alle mine kammerater, som er ved fronten, i fangelejr, fængsler, samt alle, som endnu er på fri fod, med håbet om en snarlig og varig fred for arbejderklassen.

Her er så rart fredeligt, man er fri for den forbandede hundegøen, som jeg nu har været plaget med på Vestre i ni mdr.

Onsdag den 14. januar 1942

Har frosset så forfærdeligt i nat, det må have frosset godt udenfor. Har igen ondt over lænderne, bliver det ikke bedre, må jeg gå til lægen på mandag og få et tæppe ekstra.

Middag: hvidkålssuppe og sprængt oksekød, en virkelig god middag.

Jeg fryser stadig med anstand, det er meget koldt her i cellen. Har nu fået pen og blæk, min ordbog, som jeg anmodede om at få, skal jeg til viceinspektøren for at få udleveret. Undervisningen kan jeg først komme til at deltage i fra den 6. juni.

Torsdag den 15. januar 1942

Det er stadig koldt, så jeg har måttet træffe visse foranstaltninger for ikke at fryse, så man får en sygdom på halsen.

Middag: labskovs og sødsuppe, den var udmærket.

Barberen har været her og taget omtrent alt mit hår.

Har talt med overbetjenten om kulden. Han henviste mig til lægen for at få et tæppe ekstra.

Fredag den 16. januar 1942

Har fået et par gode nye sko. Middag kærnemælk og gullasch, smagte udmærket.

Lørdag den 17. januar 1942

Det er knap så koldt i dag. Har fået rent lommetørklæde, strømper og viskestykke. Middag: spegesild og øllebrød. Her får man et stykke spegesild, som er dobbelt så stort som på Vestre; det var en god middag.

Har fået et nyt barberblad, det bliver fornyet hver uge. Har nu vasket gulv og har fyraften.

Fik nu brev fra Ingrid. Har intet at læse i den kommende uge.

Fik til aften gulerodssalat nok til et stk. mad.

Søndag den 18. januar 1942

Har frosset som bar s.... i nat. Fik »Krigsråbet« og et par ord med på vejen.

Middag sødsuppe og hakkebøf med dejlig sauce.

Var i kirke kl. 10. Præsten var meget morsom, talte bl.a. om Johannes V. Jensen; ham kan han vist ikke med.

Jeg fryser, fryser. Har fået fængselsavisen »Nær og Fjern«¹, udmærket i mangel af et dagblad. Nu er denne kedelige og kolde søndag slut.

Mandag den 19. januar 1942

Var til lægen, fik et mavebælte for mine lænder. Havde kløe på benene, fik noget til at smøre dem med. Skulle tale med overbetjenten om at få et tæppe ekstra.

1) »Nær og Fjern« var et blad med nødtørftige nyheder. Det blev trykt i statsfængslet i Nyborg og ophørte 1950.

Otto Melchior.

Middag: norsk øllebrød og dejlig »cement«¹.

Skal nu til at skære små heste ud.

Det er lidt mildere i vejret i dag. Jeg købte skrå for første gang herinde, jeg kan købe for 10 øre hver 14. dag de første seks måneder.

Har talt med overbetjenten om et ekstra tæppe, men han henviste mig til viceinspektøren.

Tirsdag den 20. januar 1942

Har bedt mig fremstillet for inspektøren, da vinduerne er fuldstændig tilfrosset til morgen. Fik ren skjorte og badehåndklæde. Middagsmad vælling og hachis, smagte udmærket.

1) »Cement« = kartoffelmos.

Onsdag den 21. januar 1942

Kulden vedvarer. Har været hos magisteren og fået hele mit levnedforløb afskrevet. Middag kærnemælkssuppe og fiskefrikadeller. Fik til aften to skefulde sildesalat, nok til to skiver brød.

Torsdag den 22. januar 1942

Meldte mig til viceinspektøren til morgen og blev fremstillet kl. 10. Jeg fik tilladelse til at få besøg af Ingrid til min fødselsdag den 24. februar, hvad jeg blev meget glad for, selv om der er en måned til. Spurgte samtidig om at få min ordbog og atlas, men det kunne ikke lade sig gøre før jeg kommer på klasse¹, altså om fire måneder.

Middag hvidkålssuppe og medisterpølse, god.

Fredag den 23. januar 1942

Middag vælling, klipfisk.

Var så fremstillet for inspektøren², som jeg spurgte, om det kunne lade sig gøre at rykke hurtigere op i klasserne, men det kunne ikke lade sig gøre. Påtalte kulden i cellen, hvortil han svarede, at han skulle undersøge, hvad der kunne gøres. Synes at han var flink og ligetil at tale med.

Længes efter brev fra Ingrid, som jeg får i morgen.

Lørdag den 24. januar 1942

Har i dag fået min bog byttet og fik »Bjørnstjerne Bjørnsons Barn-
dom og Ungdom«, der er udmærket. Jeg længes efter sommer og
dejlig varme, her er stadig koldt.

1) Afsoningstiden var opdelt i begyndelsesstadium, almindeligt stadium og slutningsstadium. Almindeligt stadium var opdelt i fire klasser, som fangerne rykkede op i efterhånden med stadig flere rettigheder. Richard Jensen var på begyndelsesstadiet og måtte vente med ordbog m.m. til almindeligt stadiums første klasse ...

2) I disse dagbogsnotater er Richard Jensen nærmest venlig over for inspektør Klüwer. Det skyldtes måske, at han risikerede at få sine notater censureret. Efter krigen skrev Richard Jensen bl.a.: »Han (Klüwer) gør, hvad han kan, for at nedbryde fangerne legemligt og sjæleligt.«

Har i dag fået en ny trøje, da den gamle var for lille. Jeg fik en, der er dejlig varm og med en god krave på. Fik i dag rent tøj: underbukser, undertrøje, lommestørklæde, halstørklæde samt strømper.

En stor overraskelse fik jeg klokken 12, da jeg blev hentet ned på kontoret. Her var retten sat, og følgende var til stede: dommer Jacobi, arrestanten Otto Melchior¹, hans forsvarer, samt en kvindelig retsskriver.

Sagen drejede sig om, at ministeriet havde forlangt Otto afskedit fra statens tjeneste, da han havde haft forbindelse med sådanne forbrydere som dem, der er impliceret i denne sag.

Det var meget opmuntrende for mig at hilse på Otto, jeg sendte en hilsen med ham til lejren.

Middag: suppe og biksemad, udmærket.

Fik så et godt brev fra Ingrid, nu er der en hel uge igen til jeg får brev. Har lavet fint til søndag i cellen.

Søndag den 25. januar 1942

I dag er det det koldeste, det har været endnu. Mørklægningspapiret er fuldstændig frosset til vinduet og her er hvidt af rimfrost indvendig; det bliver en kold og trist søndag. Det fryser 25 grader. Middag sødsuppe og oksesteg. Der var ingen kirkegang i dag.

Mandag den 26. januar 1942

Der er sket store ting i dag. Først var jeg hos lægen kl. 10 for at få mere at spise, men da jeg vejede mere, end jeg måtte ifølge min højde, fik jeg afslag. Jeg havde endda tabt 15 kg siden min anholdelse.

Middag: øllebrød og cement.

1) Otto Melchior havde før sin anholdelse i 1941 været sekretær i Invalideretten, og sagen drejede sig om tab af denne tjenestemandstilling. Otto Melchior var jo frifundet i Wollweber-sagen og interneret som kommunist og ck-medlem før Frederikshavn-sagen – skønt han faktisk var ekskluderet af DKP i 1940. Sagen kom til at koste Melchior livet. Han hørte til de Høse-rød-fanger, der overførtes til Stutthof og deltog i den senere døds-march, hvorunder han døde af tyfus og udmattelse.

Var hos viceinspektøren¹ og fik meddelelse om, at Højesteret havde afslået min anmodning om appel, eller rettere sagt: Justitsministeriet havde afslået det.

Fik i dag et tæppe ekstra hos lægen.

Er i aften flyttet over i C-fløjen på nr. 255, fordi her er varmere, da der her findes gasbelysning, og det varmer meget, men lyser selvfølgelig ikke så godt. Men her er meget bedre.

1) Aage Worm

Kamp for mere mad

Tirsdag den 27. januar 1942

Er meget tilfreds med mit nye logi, her er dejlig varmt. Madrassen her er også tykkere og bedre at ligge på. Her er en dejlig udsigt over marken og jernbanelinjen, hvis man står op i vinduet, hvad man ikke må ...

Middag: sødsuppe og irish stew. Den var ikke af den bedste slags, og der var meget lidt i dag i forhold til, hvad man plejer at få.

Man har den samme ulempe her som i A-fløjen, at lyset slukkes, når man skal i seng. Døren er lukket, så man må gå og rave i mørket for at finde i seng. De kunne jo slukke efter at tøjet var sat ud og vi var kommet i seng, som de gør på Vestre.

Jeg har meget ondt over lænderne i dag; det er nok al den kulde, jeg har fået.

Jeg hørte for første gang, at der var gymnastik nede i stengangen nu til morgen. Det er nok grundet kulden, at det holdes inde.

Har været til viceinspektøren og fået tilladelse til at skrive til min forsvarer¹, da jeg gerne vil tale med ham om afslaget fra Justitsministeriet om appel til Højesteret.

Der er sat et nyt net i min lampe i dag, så nu lyser den udmærket. Har været i godt humør i dag.

Onsdag den 28. januar 1942

Skal i dag ned i celle 215, mens min celle bliver hvidtet, hvad den også i høj grad trænger til. En ting savner jeg her, og det er, at jeg ikke ved, hvad klokken er. På nr. 78 kunne jeg se tårnuret, så det var et stort gode. Ur kan jeg jo først få på tredje klasse, og der skal gå fire og et halvt år, før jeg kommer der – og så skulle jeg gerne være ude inden den tid.

1) Højesteretssagfører Aage Bay Erichsen.

Middag sødsuppe og kødboller.

Nu er jeg flyttet tilbage til nr. 255, og her er dejligt rent og frisk. Det er tøvejr i dag.

Fredag den 30. januar 1942

En kedelig dag. Snevejr, men tø. Middag vælling og hachis.

Bogen om Bjørnson er meget tør.

Lørdag den 31. januar 1942

Da vi skulle på gårdtur, måtte vi have vore fejeskuffe med til at skuffe sne med; det har sneet og blæst godt i nat. Fik skjorte, strømper, lommestørklæde, håndklæde, viskestykke. Middag dejlig hvidkålssuppe og oksekød.

Det er jo brevdag, og jeg fik et smukt brev fra Ingrid; det opmuntrede mig meget.

Har nu vasket cellen, så her er mægtig rent; skulle nu blot have en god bog til i morgen søndag – for ikke at tale om en cigaret.

Søndag den 1. februar 1942

Var i kirke, og det blev sagt, at når der ikke var kirkegang i søndags, så skyldtes det, at der kun var tre graders varme i kirken, men vi havde ikke stort mere i cellerne. Det var en kedelig præken.

Middag sødsuppe og bøf, en dejlig velsmagende sauce var der til.

En lang og kedelig søndag, da jeg ikke har noget at læse i.

Mandag den 2. februar 1942

Har i dag fået byttet den religiøse bog, den byttes hver den første mandag i måneden; fik KFUMs medlemsblad indbundet for 1938. Fik ligeledes »Nær og Fjern«.

Middag: øllebrød og cement.

Dagen er gået hurtigt og er i godt humør.

Tirsdag den 3. februar 1942

Middag sødsuppe og labskovs. Dejlig varmt.

Onsdag den 4. februar 1942

Middag vælling og fiskeboller. Ellers intet.

Torsdag den 5. februar 1942

Middag hvidkålssuppe og medisterpølse.

Fredag den 6. februar 1942

Middag kærnemælkssuppe og labskovs.

I dag har jeg afsonet to måneder, deraf den ene på Vridsløse, så nu skriver jeg ikke mere, hvad vi får til middag, uden at der er noget ganske særligt.

Her er stadig dejlig varmt.

Lørdag den 7. februar 1942

Har fået en ny bog: små fortællinger fra Polen 1863; meget kedelig. Har nu gjort rent i cellen, så her lugter af renhed. Har også pudset sko, som skal gøres hver lørdag. Fik selvfølgelig mit sædvanlige dejlige brev fra Ingrid.

Søndag den 8. februar 1942

Som sædvanlig i kirke for at få den time slået ihjel. Har skrevet mit første ordinære brev til Ingrid. Ellers en meget kedelig søndag. Så flere bekendte i kirken.

Mandag den 9. februar 1942

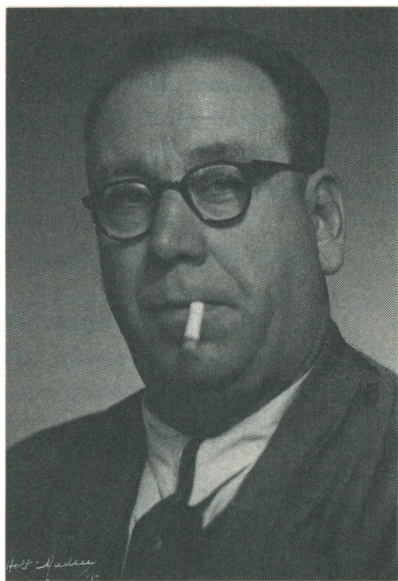
Jeg så solen for første gang hernede; det er et dejligt vejr. Sol, klar himmel, mildt og smukt, nyfalden sne. Det gør en i godt humør.

Tirsdag den 10. februar 1942

Var hos lægen for efter aftale at blive vejret for at se, om jeg havde tabt mig, så jeg kunne få noget mere at spise. Jeg havde tabt mig fem kg, siden den 6. januar, da jeg kom, men det blev ikke til mere mad. Fik den besked, at når jeg var nede på 87 kg, så kunne jeg få noget mere mad. Jeg vejer nu 100 kg, har altså på 11 måneder tabt 20 kg; det synes jeg er lidt for hurtigt. Jeg må altså sulte videre og gå sulten i seng hver aften. Det var vist overlægen, som var der i dag; ham har jeg ikke set før.

Lærer Remmer var og talte med mig, tilsyneladende en meget forstående mand.

Det er en frygtelig snestorm i dag.

Richard Jensen i sine velmagtsdage ca. 1940.

Fredag den 13. februar 1942

Var kl. 3 hos viceinspektøren. Han skulle have visse oplysninger om mit generalie.

Lørdag den 14. februar 1942

Fik rene lagner, de skiftes altså hver måned. Modtog et dejligt brev fra Ingrid. Læreren var her og gjorde opmærksom på, at jeg ikke, når jeg skrev brev, måtte skrive uden for linjerne. Jeg havde så meget at fortælle hende, så der var ikke plads. Man må jo kun skrive hver 14. dag.

Søndag den 15. februar 1942

Som sædvanlig kedeligt. Ingen gårdtur grundet på koncert, som vi fanger på B ikke bliver fundet værdige til at deltage i. Fik »Nær og Fjern«.

Onsdag den 18. februar 1942

Blev kl. 4 kaldt til viceinspektøren, ventede ca. 20 minutter, men

kom ikke ind. Jeg er meget spændt på, hvad det kan være. Jeg har en anelse om, at det ikke er af det gode. I dag er det Ingrid's fødselsdag, tænker og længes meget efter hende og alle venner derude.

Torsdag den 19. februar 1942

Jeg har haft hovedpine hele dagen. Spekulerer meget i disse dage.

Fredag den 20. februar 1942

Blev i dag flyttet ned på nr. 20, da der skulle laves noget ved min vask, kom tilbage kl. 5.

Søndag den 22. februar 1942

Som sædvanlig i kirke. Jeg sulter som bare pokker. Det er godt gjort, at man ikke kan få, hvad man kan spise.

Har fået en ny bog: »Stanley gennem det mørke Fastland«.

Tirsdag den 24. februar 1942

Der er ingen forandring i tilværelsen, selv om det er min fødselsdag. Fik en dejlig middag: gule ærter og flæsk; det er nok i dagens anledning ...

Venter nu efter middag besøg af Ingrid; det er en stor begivenhed, jeg glæder mig gevaldigt til.

Kl. 15.20 kom så Ingrid. Jeg syntes, det varede en evighed. Jeg gik og var bange for, at der var blevet noget i vejen.

Det var vel nok dejligt at se og tale med hende. Jeg fik blomster og chokolade og en sludder på en halv time.

Fik også telegrammer og kort fra en række venner og kammerater, telegram bl.a. fra kammeraterne på Søfyrbødernes Arbejdsanvisning. Jeg fik dem kun at se. Jeg måtte ikke have dem i cellen.

Nu begynder et nyt år, så må jeg håbe, det bringer arbejderklassen og demokratiet fremgang. Alt i alt en god og opmuntrende fødselsdag.

Onsdag den 25. februar 1942

Min mistanke blev bekræftet. Jeg var hos viceinspektøren og fik en advarsel, fordi jeg havde talt med en medfange i kirken søndag 15.

februar. Jeg synes, at det er noget luskeri, at betjenten ikke på stedet havde påtalt det, da han ikke stod mere end to skridt fra mig.

Jeg ærgrer mig over den advarsel. Det var altså den første. Jeg håber, jeg kan holde mund i fremtiden, men let er det ikke.

Fik sødsuppe og frikadeller. De smagte meget godt, men der var gulerødder i stedet for kartofler, så der var kun halvt så meget, altså et dårligt bytte.

Mine blomster står smukt.

Torsdag den 26. februar 1942

Har fået noget nyt arbejde, som jeg er meget glad for: sætter ører og haler på heste og grise. Det sviner ikke så meget i cellen som at save heste ud, og så er det mere afveksling.

Fredag den 27. februar 1942

Blev hentet ned til præsten kl. 8. Fik en meget hyggelig sludder med ham. Spurgte samtidig, om han ikke kunne sørge for, at jeg fik en god bog næste gang, vi skulle bytte den religiøse bog. Det lovede han. Har meget ondt over mine lænder.

Mandag den 2. marts 1942

Fik byttet min religiøse bog og fik »Kirke-Kultur«, 1926, på norsk.

Tirsdag den 3. marts 1942

Min forsvarer var her i eftermiddag. Jeg gav ham visse oplysninger om min sag, som jeg havde fortiet i retten. Nu kan han gøre med dem, hvad han vil. Jeg mente, at det var nødvendigt nu at fremkomme med dem af hensyn til, at sagen senere skal tages op.

Onsdag den 4. marts 1942

Blev nu til aften flyttet over i D-fløj på nr. 338. Jeg tænker, at grunden er den, at der skal en smed ind på 255, da alle smedene sidder i C-fløj. Var i grunden lidt ked af det, men det hjalp, da jeg så, at der her på nr. 338 er sol fra kl. 9 til kl. 15. Men jeg følte mig nu bedst tilpas i C. Her er så nusset og beskidt.

Torsdag den 5. marts 1942

Blev i dag kaldt til overbetjenten, som oplæste en skrivelse fra Københavns politis fjerde afdeling, der ønskede mit kørekort til bil udleveret, grundet på den straf, jeg er idømt. Jeg henviste til Ingrid, da det ligger hjemme.

Blev minsandten flyttet i aften igen, tilbage til C-fløj til nr. 268. Jeg tænker, at de er blevet opmærksom på, at Alberti sidder i D-fløj ...

Onsdag den 11. marts 1942

Blev i dag sat til andet arbejde. Skal nu male. Hvorfor ved jeg ikke, jeg er ked af byttet.

Fredag den 13. marts 1942

Jeg må se at komme fra dette malerarbejde. Det egner jeg mig ikke til. Skal nu tale med fængselsforvalteren om at få andet arbejde. Jeg vil gerne stoppe strømper. Det er et renligt arbejde, og så interesserer det mig.

Mandag den 16. marts 1942

Har endnu ikke talt med forvalteren. Det er knap så koldt i dag, men meget glat nede i gården. Jeg faldt og slog min ryg.

Onsdag den 18. marts 1942

Der er meget koldt i cellen i dag. Det stormer, sner, fryser, regner. Her er trist og uhyggeligt.

Torsdag den 19. marts 1942

I dag er det årsdagen for min anholdelse, så jeg har et års jubilæum. Håber det kommende år bringer gode nyheder for arbejderklassen og personligt; så har det trods alt ikke været forgæves.

Fredag den 20. marts 1942

Da jeg i dag var i gården, hørte jeg barnestemmer uden for muren. Jeg fik sådan en lyst til at se og tale med børn. Jeg har nu ikke set børn i et helt år. Det er underligt, at man kan få sådan en lyst til at se små rollinger.

Lørdag den 21. marts 1942

Da jeg fik byttet min bog, var den, jeg fik, en, jeg havde læst: »Boxer Opstanden«. Fik ved megen overtalelse betjenten til at forsøge at få den byttet. Det lykkedes, men med den bemærkning, at det ikke skete én gang til. I stedet fik jeg »Henrik VIII«, en god bog og på 600 sider, så glad var jeg.

Søndag den 22. marts 1942

Var i kirke. Præsten var i krigshumør. »De sure kristne og de revolutionære« fik en omgang. En betjent blev af præsten opfordret til at sætte sig ned.

God middag: oksesteg og sødsuppe.

Dagen er gået meget hurtigt og har ikke været så kedelig.

Mandag den 23. marts 1942

Havde i dag besøg af politikommissær Bjerring og opdager Guntofte. De ønskede på anmodning af det tyske politi at afhøre mig om en del sager fra den spanske borgerkrig¹. Jeg nægtede at udtale mig i nogen som helst sager for fremtiden.

Talte i dag med overbetjenten om nyt arbejde. Han lovede at undersøge sagen.

Onsdag den 25. marts 1942

Middagsmaden er ved at blive noget sløj. I dag fik vi øllebrød og blodbudding, men der var ingen kompost til blodbuddingen, som vi plejer at få.

Torsdag den 26. marts 1942

Har nu talt med fængselsforvalteren. Han lovede, at jeg skulle komme til at stoppe strømper, så det glæder jeg mig til.

Lørdag den 28. marts 1942

Fik først mit brev fra Ingrid i aften kl. 7, så jeg har rigtignok været nervøs i eftermiddag, da de andre fanger fik deres breve i middags.

1) »Krudtbådene«.

Jeg havde hovedpine og troede, at der var sket et eller andet djævelskab; man kan jo aldrig føle sig sikker i disse tider. Nu er jeg i mægtig godt humør igen.

Søndag den 29. marts 1942

Denne søndag er gået udmærket. Var i kirke. Præsten talte bl.a. om Oxford-bevægelsen, nazismen og bolsjevismen.

Mandag den 30. marts 1942

Fik så i dag strømper at stoppe og tror, at jeg bliver glad ved byttet. Det er i hvert fald et meget renligt arbejde.

Tirsdag den 31. marts 1942

Var hos lægen med min ryg, som jeg tit har så ondt i. Samtidig bad jeg om mere at spise. Blev så vejjet og vejede 98 kg. Det er to kg, jeg har tabt på en måned, men jeg fik ikke tillæg. Han sagde, at jeg skulle længere ned. Det er kønne udsigter.

Onsdag den 1. april 1942

Var hos overlæreren for at få nogle ordentlige bøger. Han stillede sig meget velvillig, så nu får jeg, så længe jeg er på B, Fremss hæfter. De er gode og alsidige.

Nu er det altså påske. Vi har fået en ekstra bog i dag, min hedder »Debet og Kredit«, så nu har jeg nok at læse i påsken.

Ville ikke på gårdtur i dag, da der ikke er til at gå dernede for plader. Er ellers i mægtigt humør.

Lørdag den 4. april 1942

Så gik de to første helligdage og de gik meget hurtigt. Har ingen brev fået udleveret fra Ingrid, det er jo en slem streg i regningen. At hun har skrevet, er sikkert. Jeg fik to påsekort; et fra Peter og et fra Ingrid, hvor hun skriver, at hun har sendt brev.

Søndag den 5. april 1942

Endnu ingen brev, så jeg er ikke i godt humør. Vi fik kaffe og to baser samt et halvt pund sukker. Nu er der kun en helligdag til, så er den påske slut.

Mandag den 6. april 1942

Jeg gik ikke i kirke i dag. Jeg synes, det blev for meget – fire dage i træk.

Fik stegt flæsk til middag. Det er første gang på et år, jeg får stegt flæsk.

Der kom en dejlig buket tulipaner fra kammeraterne på Søfyrbødernes Arbejdsanvisning.

Har endnu ikke fået mit brev. Fik i lørdags en siddepude til min stol.

Farvel påske.

Tirsdag den 7. april 1942

Er igen flyttet over i D-fløj, nu på nr. 348. Grunden er vistnok den, at Alberti skal i fælles-smedeværkstedet, og de sidder i C-fløj.

Fik i dag kl. 11 Ingrid's brev; det er afsendt onsdag fra København. Det har været seks dage om at nå mig.

Onsdag den 8. april 1942

Skal i morgen til læge, har fået så ondt i halsen og i hjertet.

Torsdag den 9. april 1942

Var hos lægen og blev undersøgt; får nu noget for mit hjerte og noget til at gurgle halsen med. Skal komme igen om otte dage. Var ikke i gården i dag, da jeg får våde fødder to gange om dagen nede i den mudderpøl; det er måske derfor, man bliver så syg.

Fredag den 10. april 1942

Har haft en slem hovedpine i dag, men ikke ondt i hjertet, hvilket er det bedste. Blev kaldt ned for at blive vejjet. Det bliver alle fanger hver tredje måned. Vejede 98 kg.

Lørdag den 11. april 1942

Fik først mit brev efter at jeg havde talt med overbetjenten. Jeg synes godt de kunne være lidt mere hensynsfulde.

Søndag den 12. april 1942

Var i kirke, men ellers en kedelig dag.

Mandag den 13. april 1942

Er meget dårlig i min ryg; ligeledes er jeg i meget dårligt humør.

Torsdag den 16. april 1942

Var hos lægen og fik noget for mine smerter i ryggen. Ligeledes fik jeg tilladelse til at slå min seng ned i fritiden af hensyn til mit dårlige hjerte.

Det lille stykke ost, vi får om aftenen, er blevet endnu mindre.

Lørdag den 18. april 1942

Fik i dag mit brev fra Ingrid i rette tid.

Søndag den 19. april 1942

Det er dejligt solskin; det er herligt nede i gården.

I kirke. Præsten var ikke rigtig oplagt i dag.

Har haft min seng slået ned. Ondt i mit hjerte, ellers i meget godt humør.

Dejlig lever og sødsuppe til middag.

Tirsdag den 21. april 1942

Er stadig meget dårlig, hvilket indvirker meget på mit humør. Nu er der tørt og godt nede i gården.

Var i bad, men det er ikke nogen nydelse, da der er så beskidt og nusset.

Torsdag den 23. april 1942

Var hos lægen og fik nogle nye piller for mit hjerte. De smerter, jeg har i ryggen, stammer fra hjertet. Er meget sløj i disse dage. Længes nu meget efter brev fra Ingrid.

Lørdag den 25. april 1942

Fik et dejligt brev fra Ingrid, så jeg er i godt humør. Dertil kommer, at jeg har det lidt bedre i mit hjerte i dag.

Fik labskovs og suppe til middag. Suppen var skam noget tynd. Maden begynder at blive noget sløj.

Søndag den 26. april 1942

Har haft det nogenlunde i mit hjerte og ryg i dag. Det er velgørende at være fri for smerter. Var i kirke. Præsten var kedelig og inkonsekvent. Søndagen er nu slut, godt det samme.

Onsdag den 29. april 1942

Glæden var kun kort. Smerterne i hjertet og ryggen kom igen, så nu må jeg til lægen i morgen. Viceinspektøren tager ikke imod torsdag.

Torsdag den 30. april 1942

Var hos lægen, blev igen undersøgt, men resultatet fik jeg ikke at vide. Er stadig meget sløj og i dårligt humør.

Fredag den 1. maj 1942

Det er en kedelig 1. maj herinde. Jeg måtte gå i kirke i stedet for til demonstration. To fanger blev vist ud af kirken, fordi de hviskede sammen. Det virkede noget nedstemmende den måde, det blev gjort på. Længes efter brev i morgen samt en ny bog.

Lørdag den 2. maj 1942

Fik ingen brev fra Ingrid, så jeg er godt gal i hovedet. Ved bogbytningen fik jeg »Italiens Frihedskamp«, den er udmærket.

Søndag den 3. maj 1942

Endnu ingen brev. Talte med overbetjenten. Han sagde, der ikke var noget.

Fik at vide, at Stauning er død kl. 9.30, så nu lader Socialdemokratiet vel ham bære skylden og ansvaret for den fejlagtige politik, de har ført siden sidste verdenskrig.

Der var luftalarm i nat.

Har skrevet brev til Ingrid; har det ellers nogenlunde i mit hjerte.

Mandag den 4. maj 1942

Fik Ingrids brev kl. 11; det var afsendt fra København onsdag. Har fået en ny religiøs bog, »Kirke og Kultur«.

Skal ekstraordinært til lægen, da jeg har fået et sår i munden.

Tirsdag den 5. maj 1942

Fik i dag suppe og frikadeller, men suppen var kun varmt vand.

Var hos lægen med min dårlige mund. Skal pensles med lapis. Har det nogenlunde i mit hjerte.

Det er regn og meget koldt i dag.

Har skrevet til overlæreren, at jeg ikke har fået »Frem« i denne uge. Så kom betjenten med et eksemplar i eftermiddag, hvad der var meget hensynsfuldt, og glad var jeg.

Torsdag den 7. maj 1942

Var hos viceinspektøren og fik tilladelse til besøg i pinsen samt at skrive et ekstrabrev til Ingrid. Berørte spørgsmålet om fællesskab, som han mente, at der var en mulighed for nu. Han ville undersøge spørgsmålet. Samtidig ville han sørge for, at jeg fik mine breve rettidigt for fremtiden. Jeg påtalte et forhold med udskænkning af te til fangerne, som jeg syntes var noget griseri. Han lovede at undersøge sagen. Er ikke rask i dag.

Lørdag den 9. maj 1942

Fik mit brev i rette tid. Ingrid er en god kammerat. Fik labskovs til middag; noget tynd.

Søndag den 10. maj 1942

Middag dejlig lever. Fik »Nær og Fjern« med de sidste ensidige nyheder. Er stadig dårlig i hjertet. Vejret er dejligt.

Onsdag den 13. maj 1942

Middag: hvidkålssuppe og oksekød.

Vi fik så udleveret træsko og gymnastiksko, da de ikke kan skaffe læder til rigtige sko. Er stadig meget sløj.

Torsdag den 21. maj 1942

Var hos lægen og fik min tilladelse fornyet til at have min seng nede i fritiden. Kan nu ikke få flere piller for mit hjerte, da de ikke kan skaffes fra Tyskland. Længes meget efter pinse, da jeg så skal have besøg.

Nu er der gymnastik i fri luft, synes det er sundt og godt for unge mennesker. Er lidt bedre i dag.

Lørdag den 23. maj 1942

Har fået en helligdagsbog, »Cimarron«, der vist er meget god. Er nu spændt på i morgen, da jeg skal have besøg.

Søndag den 24. maj 1942

Det har trods stedet været en god pinse, ja, jeg tror ikke, jeg før har længtes så meget efter pinse.

Var i kirke, så gik den tid.

En god middag: stegt flæsk og sødsuppe. Kl. 2 fik vi kaffe og et stort stykke sandkage samt et halvt pund sukker.

Kl. 2.30 kom Ingrid og havde 20 tulipaner og en appelsin og chokolade med. Vi fik en god sludder på en halv time.

Jeg havde min pinseroman, men den var ikke meget værd, men tiden gik meget godt. Dertil kom det bedste, at jeg ikke havde ondt i hjertet.

Lørdag den 30. maj 1942

Fik mit brev fra Ingrid sammen med de andre fanger.

Har fået et katalog over en del bøger, så kan jeg skrive dem op, jeg ønsker. Ligeledes fik jeg en sangbog; man kommer til sang hver 14. dag.

Det har hele ugen været et uhyggeligt regnvejr, så det er godt, vi har fået træsko udleveret – så slæber man ikke så meget skidt med op i cellen, og så er man altid tør om fødderne.

Mandag den 1. juni 1942

Har i dag haft besøg af politikommissær Andst og en anden fra drabsafdelingen¹. De kredsede om, at jeg havde nogen forbindelse

1) Besøget drejede sig om det såkaldte Kongelunds-mord. To estiske topkommunister, der opholdt sig illegalt i Danmark 1933-37 som en del af det forbudte estiske kommunistpartis centralkomité, Johannes Meerits og Karl Säre, havde indrømmet, at de sammen med en tredje landsmand, August Vakepea, havde myrdet en fjerde landsmand, Johannes Eltermann, der –

med nogen, som havde myrdet en nazispion, som jeg vidste opholdt sig her i 1934. Det skulle ikke forbavse mig, at de vil hænge mig op for mord; man kan vente alt her i denne tid, har jeg mærket.

Torsdag den 4. juni 1942

Har været hos viceinspektøren, fik tilladelse til at få »Politiken«s atlas og en ordbog, som jeg havde med, da jeg kom hened. Samtidig fik jeg at vide, at jeg skal i blikkenslagerværkstedet, så snart der bliver en ledig plads. Fik også tilladelse til at komme til tandlægen for at få mine tænder rensset for sten. Var også hos lægen og fik nogle piller for mit hjerte.

formentlig fejlagtigt – blev anset for at være forræder mod kommunismen. Mordet var sket i et kolonihavehus på Amager, hvor liget blev begravet og senere gravet op og destrueret med natron. Denne sag er udførligt omtalt i mine bøger »Mændene fra Estland« (1990) og »Mordet i Kongelunden« (1991).

Richard Jensen har ved andre lejligheder sagt, at han ikke udtalte sig til politiet om Kongelundssagen i Vridsløselille. Men der foreligger en rapport fra 1. juni 1942, hvorefter Richard Jensen forklarede til overbetjent Dyrsted og politikommissær Andst, at han huskede de to estlændinge Meerits og Säre (dog ikke ved navn), og at han på deres opfordring havde afhentet og afhørt Johannes Eltermann i Ny Kro på Amager. Det var sket i 1936 (og ikke 1934). Eltermann sagde, at han ønskede at komme til Sovjetunionen, og det lovede Richard Jensen at hjælpe ham med. Richard Jensen hørte senere, at han var forsvundet, men vidste ikke hvordan.

Richard Jensen sagde dog ikke alt til politiet. Han gik ikke nærmere ind på en omtale af Eltermann og dennes opgave for Komintern, og han nævnte ikke, at der havde været endnu en dansker til stede under afhøringen, nemlig den daværende leder af Interklubben, Helge Kierulff.

På første klasse

Lørdag den 6. juni 1942

Det er en stor dag, da jeg nu skal rykke op i første klasse. Jeg vil nu kunne få følgende goder: et ekstra besøg hver sjette uge, skrive brev hver tredje uge, få adgang til at gå i skole, til sang og koncert, ligeledes får jeg lønforhøjelse, ti øre mere om dagen, så nu får jeg 20 øre om dagen. Kan så få besøg hver tredje måned.

Jeg fik som ekstra bog: Henrik Cavling: »Fra Amerika«, I og II del. En udmærket skildring, blot noget gammel (1898). Brev fra Ingrid. Gode nyheder.

Mandag den 8. juni 1942

Jeg var til skolesang for første gang, det var meget adspredende, selv om jeg ikke har en tone i livet, men dette at høre de andre synge var dejligt.

Tirsdag den 9. juni 1942

Er nu i aften flyttet over i C-fløj på nr. 239 og skal i morgen begynde på fællesarbejde i bliksmøden; nu må jeg se, hvordan det er.

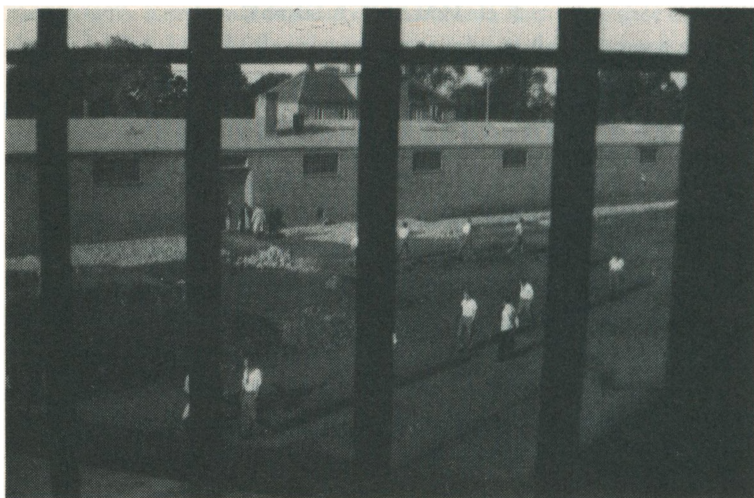
Onsdag den 10. juni 1942

Har så i dag været på fællesarbejde på blikkenslagerværkstedet. Tiden er gået udmærket, det er en god arbejdsplads. Der arbejder for tiden 13 mand. Jeg har i dag nogle forskellige ting at pudse. Er så også nu på fællesgårdtur.

Lørdag den 13. juni 1942

Det går godt på mit nye arbejde. Tiden går udmærket. Har i dag fået tre bøger: »Den graa Ulv«, »Østgrønland og Vestgrønland« samt »Det nye Tyskland«. Så nu har jeg læsestof foreløbig.

Er i dag sat til at lodde lamper på værkstedet, og det går udmærket.

Illegalt billede taget af fangernes gårdtur.

Søndag den 16. juni 1942

Søndagen er gået meget hurtigt. Fik i dag mit atlas og min ordbog.

Onsdag den 17. juni 1942

Var i brusebad og ikke det sædvanlige griseri med at få udleveret en spand vand. Jeg får stadig gode nyheder fra fronten¹. Mit helbred er blevet meget bedre.

Søndag den 21. juni 1942

En kammerat fik to fingre i en maskine i går, meget slemt.

1) Det er vanskeligt at få øje på de gode nyheder. Nogen afgørende vending i krigen er endnu ikke indtruffet. På Østfronten synes den tyske hær at være kommet til nye kræfter efter den hårde vinter og går i stilling til en sommer-offensiv. I Nordafrika er de britiske styrker hårdt trængt af Rommels panservåben. I Stillehavet har der været voldsomme kampe mellem amerikanske og japanske fly om Midway, men japanerne har gennemført erobringen af Burma og kontrollerer væsentlige dele af kyststrækningen til Singapore.

Kl. 3 var vi til underholdning. Det var en fremmed, der læste et skuespil op. Det var udmærket. Det havde i hvert fald en stærk brod mod Nazi-Tyskland, selv om handlingen var fra 1866.

Tirsdag den 23. juni 1942

Var hos lægen og fik så endelig noget mere at spise. Jeg fik tillæg B, som er flere kartofler om middagen. Jeg havde siden jeg sidst blev vejjet tabt fem kg. Vejer nu 93 kg, men han siger, at det stadig er for meget. Skal jeg ned på 87 kg, så bliver jeg jo et skelet. Fik også tilladelse til fortsat at slå min seng ned i fritiden. Ligeledes fik jeg noget til at smøre mine ben med; de klør så skrækkeligt.

Fredag den 26. juni 1942

Var hos viceinspektøren, da jeg gerne ville have tilladelse til at få min fyldepen, og det fik jeg også, hvad jeg er meget glad for. Nu er te-spandene lavet sådan, at der kan hældes af dem, og den ordning er et meget stort fremskridt i hygiejnisk retning, og fangerne drikker nu deres te med mere velbehag.

Lørdag den 27. juni 1942

Fik så i dag udleveret min fyldepen; det er dejligt at skrive med den. Af bøger fik jeg »Øjeblikkets Rusland«. Den er skrevet af Aage Heinberg i 1924.

Søndag den 28. juni 1942

Da den nye præst skulle tiltræde i dag, gik jeg i kirke for at se, hvordan det foregik. En provst, navnet kender jeg ikke, foretog indsættelsen. Den nye præst hedder Sørensen¹ og kommer fra Sønderjylland, ca. 35 år, ravjysk. Var efter min mening ikke så god som den gamle præst, men det er måske fordi jeg ikke tror et ord af, hvad de står og præker om.

Alle de højere tjenestemænd med inspektøren i spidsen var mødt

1) Søren Møller Sørensen, der var ansat som hjælpepræst for pastor Heje. Richard Jensen fortæller, at der netop denne søndag var usædvanlig stor omsætning på den sorte børs. Hans eget udbytte: to cigaretter og et pund smør.

op. Provsten talte meget smukt om den afgåede præst, men nævnte ikke med ét ord pastor Heje, som jo dog har været her i 25 år og stadig er den drivende kraft. Så altså også hellige kan intrigere, ja, selv bruge »Guds Hus« til dette formål.

Middag dejlig oksekød og sødsuppe.

Mandag den 29. juni 1942

Der har været undersøgelse hos to fanger på mit hold, og den ene fandtes i besiddelse af et brev¹ til mig, så nu kan jeg vente at blive kaldt til viceinspektøren, hvad jeg ikke er så stolt af. Den nye præst besøgte os på værkstedet i dag.

Tirsdag den 30. juni 1942

Var til tandlægen og fik en tand plomberet, så er det i orden.

Blev fremstillet for viceinspektøren til forhør angående det brev, en fange havde skrevet til mig. Jeg slap med en advarsel.

Mit helbred er udmærket og humøret er godt.

Onsdag den 1. juli 1942

Var i dejligt brusebad. Fik min tandlægeregning, den var på 12 kr., som er ført som udgift på min konto. Fik de fem kulørte blyanter, som jeg havde bestilt; de kostede 2,45.

Lørdag den 4. juli 1942

Fik brev fra Ingrid, men det var ikke så godt, som det plejer at være. Nå! Familievrøvlet må man jo også tage med.

Fik nu fyldepenblæk, som jeg havde bestilt.

Jeg er så lykkelig over, at jeg er rask, så jeg synes, alt andet nok skal gå.

1) Der var en udbredt illegal udveksling af breve, ikke mindst mellem de politiske fanger – og ikke mindst efter Richard Jensens ankomst. Breve blev udleveret og byttet om søndagen i kirken eller bragt rundt med »pålidelige« fanger, f.eks. under madudlevering, eller af enkelte sympatiserende fængselsbetjente.

Søndag den 5. juli 1942

Det var virkelig en oplevelse at være i kirke i dag, da præsten¹ på en bramfri måde gjorde opmærksom på, at han stadig er præst her på straffeanstalten, selv om provsten sidste søndag indsatte den nye præst.

Onsdag den 8. juli 1942

Er meget sløj til aften. Var hos overbetjenten for at få tilladelse til, hvis jeg ikke er rask i morgen tidlig, at lade være at slå min seng op, da den er meget tung og det gør ondt i hjertet. Fik et meget overlegent svar: Jeg kunne lade mig indlægge på sygehuset, hvis jeg ikke kunne slå min seng op. Jeg gik selvfølgelig straks min vej og undskyldte ulejligheden. Har nu meldt mig til viceinspektøren. Håber ikke alene at blive forstået, men også bedre behandlet.

Torsdag den 9. juli 1942

Fik i dag røget makrel og koldskål; en mærkelig middag.

Fredag den 10. juli 1942

Var hos viceinspektøren og beklagede mig over overbetjentens afvisning. Han lovede at undersøge sagen og ordne det på passende måde. Var uhyre flink og forstående at tale med.

Lørdag den 11. juli 1942

Fik i dag »Under Bolsjevismen« af Knud Gantzel. Den er rygende kontrarevolutionær.

Søndag den 12. juli 1942

Var i kirke og hørte den nye præst. Det interesserede slet ikke, og nu da jeg har nok at læse i, må jeg hellere bruge tiden til noget mere nyttigt.

1) Pastor Heje.

Tirsdag den 14. juli 1942

Middag plukfisk, UHA!! og grønkål (vand og gryn), en meget dårlig middag.

Blev klippet kl. 7 næsten skaldet.

Onsdag den 15. juli 1942

Var i dejligt brusebad. Havde meldt mig ekstraordinært til lægen, da jeg ikke har sovet i nat. Det var hæmorider, sagde lægen. Det gør meget ondt.

Det er flot vejr i dag. Har fået et stykke barbersæbe, som skal vare i fem måneder.

Torsdag den 16. juli 1942

Var igen til lægen. Det var en frygtelig nat med smerter, har ikke lukket et øje hele natten. Jeg fik nogle andre piller samt et kraftigt sove-middel, så nu håber jeg at få lidt søvn i nat.

Middag: ærter og flæsk.

Lørdag den 18. juli 1942

Fik i dag min ekstra bog, »Fra Kreml til Alhambra«. Det er en rejse-beskrivelse fra Rusland i 1874.

Viceinspektøren tager ikke imod før den 13. august, grundet ferie.

Dårligt vejr.

Tyskerne melder ikke om fremgang i USSR¹. Så går det nok dårligt for dem.

Tirsdag den 21. juli 1942

Var hos lægen og fik forlænget min ekstramad samt tilladelse til at slå sengen ned i fritiden. Fik noget salve til min endetarm.

Vi havde besøg af den nye præst på værkstedet. Jeg fik en lang sludder med ham om forskellige forhold.

Er nogenlunde rask i dag.

1) Tyskernes offensiv er i flere dage lammet af voldsomme regnskyl.

Onsdag den 22. juli 1942

Er fuldstændig rask i dag, så nu håber jeg, at det er ovre for denne gang. Fik mine træsko beslået, men fik en næsvis tiltale i den anledning af betjenten.

Lørdag den 25. juli 1942

Fik ordre til at tage træsko med op i cellen, fordi de skulle pudses, men det blev de ikke alligevel.

Fik følgende bøger: »Det revolutionære Rusland« fra 1905, Maxim Gorki »Min Barndom« og »Under gyldne Kupler«, skrevet af den tidligere præst ved den russiske kirke i København, Ivan Stchelkunoff.

Tirsdag den 28. juli 1942

Har meldt mig til inspektøren. En fange blev anmodet om at slå kraven ned, da vi var på gårdtur. Dårligt vejr i dag.

Har nu læst bogen »50 Aar under gyldne Kupler«. En udmærket objektiv skildring af den svindel, som var i den russiske kirke under zarens regering. Jeg kunne lide at træffe forfatteren. Han er en af de få i udlandet levende russere, som har skildret kirken og revolutionen ærligt. Det er velgørende at læse bogen.

Onsdag den 29. juli 1942

Var så hos inspektøren. Fik tilladelse til at få husflidsværktøj, således at jeg kan lave nogle småting.

Lørdag den 1. august 1942

Fik ikke det ventede brev fra Ingrid i dag, så jeg er ikke i godt humør. Det er at håbe, at jeg får det i morgen.

Søndag den 2. august 1942

Fik ikke brev fra Ingrid. Middag stegt flæsk og havresuppe, udmærket. Dejligt vejr. Er rask.

Mandag den 3. august 1942

Fik på forespørgsel til overbetjenten at vide, at mit brev var tilbageholdt, da det indeholdt noget, som de ikke mente jeg måtte få at

vide, men skulle få nærmere besked.

Har fået en ny religiøs bog i dag.

Tirsdag den 4. august 1942

Har ikke hørt angående mit brev endnu.

Fik i dag udleveret husflidsværktøj, så nu skal jeg til at lave en boghylde til mine bøger.

Modtog også »Nær og Fjern«, som vi ellers plejer at få om søndagen.

Onsdag den 5. august 1942

Har fået 20 dejlige nelliker fra Søfyrbødernes Forbund. Intet nyt om brevet, jeg skulle have haft i lørdags.

Lørdag den 8. august 1942

Fik brev fra Ingrid og samtidig skrev hun, at hun havde fået sit brev retur, så er det altså opklaret.

Har nu fået træ til at lave en hylde. Det kostede 2 kr.

Har fået følgende bøger: »Blandt Krigsfanger i Turkistan«, »Verdens Undergang«, »Under Bolsjevikkerne«.

Søndag den 9. august 1942

Var i kirke. Præsten talte bl.a. om at være i partispændetrøjen. For eksempel: Er du socialdemokrat? Ja eller nej? Almindelig latter!

God middag: oksekød og sødsuppe.

Har nu lavet min boghylde færdig, den er meget flot og praktisk.

Er rask og i godt humør.

Tirsdag den 11. august 1942

Fik en anden bog i stedet for »Under Bolsjevismen«, som jeg havde læst. Den hedder »Panamakanalen«.

Fik spidskål og flæsk, god middag.

Torsdag den 13. august 1942

Var i dag hos overlæreren angående min fyldepen, som skal laves i stand. Skulle først indhente tilladelse hos viceinspektøren. Har i går

afleveret mit værktøj. Talte med overlæreren om eventuelt at komme på bogbinderiet og arbejde, skal nu tale med viceinspektøren om det.

Er nu færdig med at læse »Blandt Krigsfanger i Turkistan«. Bogen er pinende løgnagtig. At denne kaptajn Bruun kunne få sig selv til at skrive den!

Mester Hansen skal på ferie fra i morgen, så må vi se, hvordan det går på værkstedet.

Søndag den 16. august 1942

Middag oksesteg, sødsuppe.

Var i kirke. Den nye præst prædikede. Talte om kongen og den 9. april.

Vi var til en dejlig radiokonzert nede i Centralen kl. 3-4.

Er meget sløj i mit hjerte i dag. Forhåbentlig går det væk. Det er godt, jeg kan hygge mig i sengen, når jeg får ondt i hjertet.

Tirsdag den 18. august 1942

Var hos lægen. Blev vejjet. Havde tabt tre kg. Vejer nu 90 kg. Fik tillæg A, som er grød og mælk om morgenen. Har nu tillæg A + B. Skal tage nogle piller, hvis smerterne kommer igen i mit hjerte som i søndags.

Der har været foretaget cellevisitation hos mig i formiddags, og der blev taget nogle småting.

Fik i går aftes »Nær og Fjern«, som blev bragt mig på den høflige måde, at det blev smidt ind på gulvet. Nå, det er gudskelov sjældent, man er ude for tilfælde af denne art.

Onsdag den 19. august 1942

Fik så for første gang grød nu til morgen, den smagte udmærket.

Fik i dag at vide, at den nye front er kommet i Frankrig. Håber nu, at alt går godt med russerne og engelskmændene, således at vi får en ende på nazis herredømme. Er i mægtigt humør i dag.

Torsdag den 20. august 1942

Den nye front var kun et engelsk angreb på Frankrig, hvorefter de igen trak sig tilbage.

Var hos lægen, da jeg havde fået en blist i munden.

Var ligeledes hos viceinspektøren om følgende:

- 1) Min fyldepen skulle ud til reparation. (Ja).
- 2) Mere sæbe til at vaske os i på værkstedet. (Ja).
- 3) Om jeg kunne få mit ur? (Ja, om 2 måneder).
- 4) Skrivetilladelse til min svoger¹. (Ja).
- 5) Om min søster Dagny måtte komme på besøg. (Ja).

Middag dejlig makrel (røget).

Tirsdag den 25. august 1942

Var hos lægen, da jeg har et dårligt ben. Det er vist nok noget åreforkalkning. Fik et bind til at binde om.

Der går rygter om, at Tyrkiet har erklæret Tyskland krig. Nu skal vi se, om det er rigtigt.

Torsdag den 27. august 1942

Det var en and, at Tyrkiet havde erklæret Tyskland krig.

Fik min fyldepen tilbage. Nu skriver den udmærket.

Måtte i dag gå fra arbejdet og i seng. Jeg var sløj. Fik fire Albyl, så jeg kan komme til at svede, så er det nok ovre i morgen.

Det går ikke så godt på Østfronten i disse dage, så jeg er i lidt trist humør.

Fredag den 28. august 1942

Er lidt bedre i dag, så jeg prøver at gå på arbejde.

Lørdag den 29. august 1942

Har i dag fået som ekstra bog »Vilddyr, Guder og Mennesker«. Løgnagtig og overspændt.

1) Poul Hilmer Nedergaard Pedersen (efter krigen Felvø), gift med Richard Jensens søster Dagny. Han havde været Spaniens-frivillig og blev eftersøgt i november 1942, men undslap. Han gik senere ind i BOPA og kom til at spille en vis rolle ved forsøget på at befri de politiske fanger i Vridsløselille i 1943.

Richard Jensens søster Dagny.

Søndag den 30. august 1942

Var i kirke og overværede altergangen¹. Der var 70 mand til alters, de 35 var fra Psykopatanstalten, som ligger på den anden side af vejen.

Det regner, lyner og tordner i dag som bare pokker.

Havde så besøg i eftermiddag af Ingrid og Dagny. Var meget glad for at se dem, men besøget efterlod ikke godt humør hos mig grundet på et spørgsmål, som jeg bragte på bane.

Tirsdag den 1. september 1942

Fik i aftes lys i cellen for første gang. Det er helt underligt. Her i cellen er gas. Har som religiøs bog fået »Kirke-Kultur«.

Søndag den 6. september 1942

Var ikke i kirke.

Fik et nyt net² i min lampe i går.

1) Altergangen var populær, fordi der blev skænket *ægte* vin!

2) Glødenet til gaslampe.

Tirsdag den 8. september 1942

I »Krigsråbet«, som vi fik i søndags (29/8), står en forfærdelig løgnagtig artikel: »Præsten som ikke ville miste sine Hænder«. Man skal lede længe for at finde magen. Mon det er for at takkes landets nuværende herskere? Det afsløres her, hvis ærinde de virkelig går, det pak!

Lørdag den 12. september 1942

Der går rygter om, at blikkenslagerne skal flyttes sammen to og to grundet på pladmangel.

Søndag den 13. september 1942

Var ikke i kirke, da jeg har nok at læse i.

Stalingrad holder endnu trods tyskernes stormløb. Er i godt humør.

Mandag den 14. september 1942

Fik i dag kl. 1.30 besøg af opdager Himmelstrup, som var her med to herrer fra det tyske politi. De ville gerne have mine forbindelser med dampskibsselskabet Fransk Navigation oplyst samt mine forbindelser med en række udenlandske personer.

Jeg nægtede at udtale mig, før jeg blev fremstillet i retten samt fik en forsvarer, og dermed sluttede samtalen.

Fik en pakke cigaretter og en pakke skrå, men første-overbetjenten tog det. Han lovede at prøve, om jeg kunne få udleveret skråen.

Det er muligt, at de tager mig til København en af dagene.

Tirsdag den 15. september 1942

Var hos lægen kl. 10 og fik mine tillæg fornyet samt tilladelse til at have min seng slået ned.

Kl. 1.15 blev jeg hentet ned i A-fløj og fik mit eget tøj udleveret, da opdagerne Aagaard og Christensen var her for at hente mig til afhøring i København. Blev kørt til domhuset i København, hvor retten var sat i anledning af en afhøring, tyskerne ønskede foretaget.

De ville have svar på følgende tre spørgsmål:

- 1) min ejendomsret til s/s Lola¹,
- 2) min ejendomsret til 8 skibe, som ligger i Marseille,
- 3) mit kendskab til s/s Sagas² last og senere forlis ved Le Havre.

Om mine svar var tilfredsstillende, må de herrer afgøre. Jeg var personlig godt tilfreds.

Fik den pakke skrå udleveret, som jeg fik af Himmelstrup, hvad jeg var meget glad for.

Til stede i retten var følgende: dommer Arthur Andersen, politikommissær Bjerring, en tysker, min forsvarer Bay Erichsen, en tolk samt to opdagere.

Var tilbage i fængslet igen kl. 6.

1) Sagen drejede sig jo om skibe, der var købt eller chartret af Richard Jensen til at bringe våben og ammunition til den spanske borgerkrig. »Lola« var købt i England og blev indregistreret i Sverige. Richard Jensen oplyser i »En omtumlet tilværelse«, at »Lola« ved et pro forma-gavebrev var skænket til den svenske skibsreder Eric Ericsson netop for at undgå, at skibet blev beslaglagt af tyskerne. Ved slutningen af den spanske borgerkrig blev »Lola« beslaglagt af de rumænske myndigheder, da det forsøgte at forlade Konstanza med en last tjekkiske våben.

2) »Saga« ejedes virkelig af den svenske skibsreder Ericsson, men var chartret af Richard Jensen for den spanske regering. Det blev sat på land ved Le Havre for at undgå beslaglæggelse af 800 tons sprængstoffer og ammunition – men først efter at sympatiserende havnearbejdere havde bragt lasten i land og hjulpet med at få den videresendt til Spanien.

To i cellen

Torsdag den 17. september 1942

Der går stadig rygter om, at vi skal være to mand i hver celle. Stalin-grad holder stadig. Er i godt humør og ved godt helbred.

Fredag den 18. september 1942

Var hos viceinspektøren om tilladelse til følgende:

1) Om at få mit tøj syet ind, da det er alt for stort. Det fik jeg tilladelse til.

2) Om at skrive til min forsvarer, Bay Erichsen, om at komme her ned. Også det fik jeg lov til, så jeg kan sagtens være glad.

Lørdag den 19. september 1942

Fik så i dag besked om, at vi i den kommende uge skal flytte sammen to og to og selv måtte vælge makker blandt fangerne på værkstedet.

Har skrevet ekstrabrev til Bay Erichsen, min forsvarer.

Tirsdag den 22. september 1942

Var i dag hos lægen og anmodede om mavebælte, da jeg var begyndt at få ondt over lænderne. Skulle få besked senere. Talte samtidig med ham om ømhed i mit tandkød.

Vi får nu ikke lys om morgenen trods mørket.

Har fået en ny mand på værkstedet i dag.

Middag: hvidkålssuppe og kødboller.

Torsdag den 24. september 1942

Blev i dag fremstillet for to opdagere, som ønskede at afhøre mig angående den tidligere omtalte mordsag på en nazi¹. Jeg nægtede som sidst at udtale mig til politiet og erklærede, at jeg ikke havde med sa-

1) Mordet i Kongelunden.

gen at gøre, men var villig til at udtale mig nærmere i retten. Dermed var den afhøring forbi.

Fredag den 25. september 1942

Var hos skrædderen for at få mit tøj syet om, så nu bliver det ordnet.

Middag gule ærter og flæsk.

Af glædelige begivenheder er i særdeleshed, at Stalingrad endnu holder efter 65 dages angreb fra tyskernes side.

Lørdag den 26. september 1942

I dag har vi halv fredag i anledning af kongens fødselsdag og fik kaffe og sandkage samt et halvt pund sukker, så det er jo lidt af en festdag.

Der var i eftermiddag en koncert nede i Centralen for fangerne, men betjenten kom og meddelte mig, at jeg skulle rejse mig op ved afsyngelsen af »Kong Christian stod ved højen Mast«. Men da jeg ikke synes, at der i disse tider er grund til at slå på krigstrommen – især efter hvad der skete den 9. april – og da det ikke engang er nationalsangen, føler jeg ingen trang til at stå ret for den og holdt mig væk, ihvorvel jeg meget gerne ville have hørt koncerten, da det var et godt program.

Mandag den 28. september 1942

Så i dag blev vi flyttet sammen. Jeg kom til at sidde med fange nr. 192, som har rygetilladelse, så nu kan jeg få en smøg. Der er endda tale om, at vi på mindre klasser også kan købe tobak nu. Det er helt dejligt at have en at tale med.

Torsdag den 1. oktober 1942

Alt går udmærket. Det er meget morsomt at være to i cellen. Tiden går udmærket. Har i dag brændt to fingre, så jeg er lidt invalid.

Her svæver rygter om store begivenheder¹, bl.a. regeringens til-

1) September-oktober 1942 var begivenhedsrige, og nyhederne nåede frem til de politiske fanger i stærkt forvansket og ofte overdreven form. Sabotage mod tyske interesser accelererede.

I dansk radio advarede statsminister Vilh. Buhl »de ansvarløse elemen-

bagetræden, frikorpsets internering, fem mennesker skudt. Stalin-grad holder endnu.

Søndag den 4. oktober 1942

Var i kirke.

Middag lever, sødsuppe, udmærket.

Fik så i går udleveret tobak (50 gram) samt en pibe, så nu damper jeg rigtig.

Fik besøg af Ingrid kl. 4, det liver gevaldigt op.

Har nu så mange goder og fordele som »Ildrætsblade«, ur, mange bøger, rygning, kaffe, tandpasta – alle sammen ting, som jeg først kunne opnå med den straf, jeg har, om 7 år. Så tiden går udmærket.

Fredag den 9. oktober 1942

Fik dejligt flæsk og ærter til middag; det er anden gang, vi får flæsk i denne uge. Vi fik brunkål i tirsdags.

Blev vejlet i aften, men hvad jeg vejer, fik jeg ikke at vide.

ter«, der forøvede sabotage – og opfordrede endog til at angive sabotørerne – mens den flygtede Christmas Møller fra London opfordrede til at forstærke sabotagen.

Et svartelegram fra kong Chr. X på en fødselsdagshilsen fra Hitler havde udløst raseri i Berlin. Kongen skrev i telegrammet »*Dem Reichkanzler Adolf Hitler. Besten Dank für die Glückwünsche. Christian Rex*«. Svartelegrammet blev opfattet som køligt og fornærmende. Hitler havde forestillet sig et mere varmt svar. Den tyske minister Renthe-Fink indfandt sig i Udenrigsministeriet og udtrykte førerens forbitrelse over telegrammet. Kongen og regeringen svarede tilbage, at telegrammet var ganske normalt og i overensstemmelse med almindelig praksis fra slottet, men beklagede, hvis det var taget ilde op, og tilbød at sende kronprins Frederik til Berlin for at undskylde. Men tavshed fra Hitler.

Frikorps Danmark havde været hjemme på orlov, og det var kommet til uro og protester. Politiet havde udsendt en opfordring til ro og orden, og chefen for den danske hær, general Gørtz, var til parade, da frikorpset forlod København. Der var ikke på noget tidspunkt planer om at internere frikorpset; tværtimod havde de officerer, der indtrådte i korpset, fået besked om, at de fortsat var i karrieren.

Først senere, i november 1942, blev regeringen omdannet efter tysk krav med Scavenius som statsminister.

Lørdag den 10. oktober 1942

Der kom ingen brev fra Ingrid, så jeg er godt skuffet.
Luften er ladet med elektricitet herinde i disse dage.

Søndag den 11. oktober 1942

Stadig ingen brev fra Ingrid.

Mandag den 12. oktober 1942

Var hos lægen og fik forlænget mine tillæg og senge-tilladelsen. Det kneb med tillæggene, da jeg nu vejer 92 kg, har altså taget tre og et halvt kg på den sidste måned.

Har stadig ikke fået brev fra Ingrid, så jeg er ikke i godt humør.

Onsdag den 14. oktober 1942

Endelig fik jeg Ingrids brev, afsendt i torsdags. Så er jeg rolig igen.

Der er fyret her for første gang, så her er lunt og godt i cellen.

Tiden går godt nu, jeg er sammen med en medfange.

Lørdag den 17. oktober 1942

Fik sæbe samt bøgerne: »Mit Liv« af Hindenburg og »Dansk Bondeliv«.

Søndag den 25. oktober 1942

I kirke. Stalingrad holder endnu.

Onsdag den 28. oktober 1942

Middag: spegesild og vælling. Det er måneder siden vi har fået spegesild. Jeg fik tre stk.

Får en af dagene et skakspil udleveret, meddelte overlæreren.

Er rask.

Lørdag den 31. oktober 1942

Vi fik ingen tobak i aften, det var en slem skuffelse. Det bliver sagt, at det ikke er til at få ude.

Lørdag den 7. november 1942

Det er i dag den russiske revolutionsdag, oven i købet 25 års-dagen.

Billedet af Ingrid, som Richard Jensen ikke var helt tilfreds med.

Det er min overbevisning, at der denne dag vil blive sendt mangan en tanke med ønsket om en sejr for vore russiske brødre over nazismen.

I dag er der flyttet endnu flere sammen; her er snart overfyldt.

Vi har nu fået skakspillet.

Søndag den 8. november 1942

Fik dejligt besøg af Ingrid og Dagny. De er et par gode piger. Poul var ikke med. Han er arresteret sammen med en række kammerater¹. Der er skred i begivenhederne nu. Er i mægtigt humør.

1) Poul = svogeren Poul Nedergaard Pedersen, gift med Richard Jensens søster Dagny. Han var dog ikke blevet arresteret (som Spaniens-frivillig), men var gået under jorden og var aktiv i BOPA («HH»). Derimod var søn-

Mandag den 9. november 1942

Regeringen afgået, ny under dannelse.

Har været hos lægen og fået mine tillæg fornyet samt tilladelse til at have sengen nede i fritiden.

Har fået et dejligt stort fotografi af Ingrid. Synes hun ser lidt alvorlig ud, der mangler et smil, men jeg er glad for det.

Onsdag den 11. november 1942

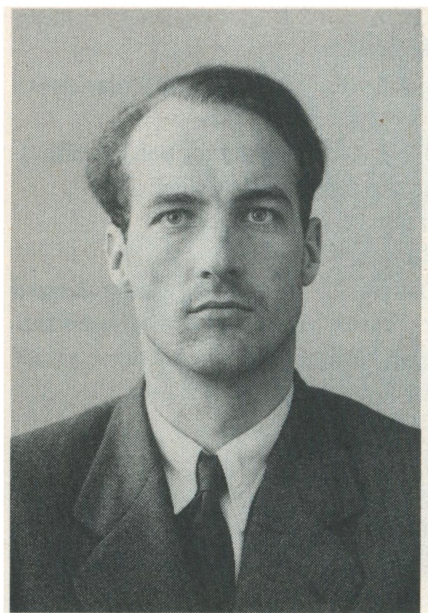
Der er skred i udviklingen. Tyskerne har besat hele Frankrig. Krigen i Afrika er i rivende udvikling. Fransk Marokko besat af amerikanerne. I går fik vi ny regering. Her kommer stadig nye fanger, vi sidder nu næsten to i hver celle. Er lidt rastløs i disse dage.

Lørdag den 14. november 1942

Min forsvarer, Bay Erichsen¹, var her og tale med mig, men han var noget reserveret, så jeg tror, det er bedst, at jeg ikke har noget at gøre med ham mere. Besøget overværedes af første-overbetjenten.

nen Karl (senere Dester) blevet arresteret som aktiv kommunist. Karl var netop blevet uddannet som typograf på »Kommunisttrykkeriet« Nørrebros Centraltrykkeri og var bl.a. beskæftiget med at fremstille falske legitimationskort. Dagnys ældste datter, Christa, blev ved samme lejlighed arresteret en kort overgang.

1) Aage Bay Erichsen, der i 1942 blev højesteretssagfører, havde været en ganske solid forsvarer for Richard Jensen under »bombesagen« og bl.a. fremhævet, at der ikke forelå noget bevis, kun en indirekte hjælp, i forbindelse med Frederikshavn-sabotagen. Men det hjalp kun lidt. Richard Jensen fik hårde straffe. I oktober 1942 var Bay Erichsen i øvrigt stærkt optaget som forsvarer for stud.med. Eigil Kærn, der var sigtet for meddelagtighed i drabet på esteren Johannes Eltermann i Kongelunden i 1936. Heller ikke i denne sag hjalp hans indsats meget. Kærn blev ved underretten idømt otte års fængsel. Først efter krigen, i 1947, blev Kærn pure frifundet. Anklagerne mod ham var falske. Eigil Kærn tilhørte gruppen af politiske fanger i Vridsløselille.

Politiets billede af Eigil Kærn.

Tirsdag den 17. november 1942

Var hos viceinspektøren og fik tilladelse til at sende en krans til Vikkas grav den 2.12. Skal sende 20 kr. hjem til kransen.

Onsdag den 2. december 1942

I dag er det årssdag for domsafsigelsen, men der er jo ingen grund til festligholdelse.

Min makker får nu avis hver dag kl. 12, så jeg er rigtig i vigør; nu kan jeg da følge lidt med.

Lørdag den 5. december 1942

Fik i dag koldskål til middag. Det var en mærkelig ret midt om vinteren.

Lørdag den 12. december 1942

Vi fik nye lagner i dag, men de er ikke rare at ligge på, da de aldrig har været vasket.

Søndag den 13. december 1942

Skrev mine julebreve til Ingrid og Johan i Århus. Julekort til Bedste¹ og Dagny. Jeg måtte ellers skrive tre kort, men det blev mig nægtet at sende et kort til Søfyrbødernes Forbund.

Lørdag den 19. december 1942

Var hos viceinspektøren. Søgte tilladelse til at flytte sammen med nr. 52, når min nuværende makker går. Skulle se, om det kunne lade sig gøre. Fik kun brev fra Dagny, men forhåbentlig er der ikke sket noget, så jeg får Ingrids brev en af de første dage.

Søndag den 20. december 1942

Var i kirke. Der var flere, som blev vist tilbage, da der ikke var flere pladser. Fik julenummer af »Nær og Fjern«, meget dårligt. Har stadig ikke fået blomster eller brev fra Ingrid.

Mandag den 21. december 1942

Stadig ingen blomster eller brev.

Torsdag den 24. december 1942

Kl. 7 morgen, så er det altså jul. Jeg har endnu ingen brev fået fra Ingrid, men håber, det kommer i aften; ellers bliver det sgu' en trist jul.

Vi holdt op til middag med arbejdet efter at vi gjorde rent på værkstedet i to og en halv time. Da vi kom op kl. 12, havde vi fået følgende: flæskesvær til stegen i aften, en tallerken rødbeder, ret mange, en lille pose kanel til grøden i aften, rent tøj. Så fik vi den mad, som vi ellers får om aftenen: rugbrød, smør, ost, grød.

Sgu' ingen brev trods det, at der har været en udlevering, hvor der har været tre kort til mig, så jeg er i meget dårligt humør.

Nu kl. 3 fik jeg dejlige blomster fra kammeraterne i forbundet

1) Bedste = antagelig en kvindelig partikammerat, der boede på Howitzvej og som en overgang gav husly til Dagny og hendes familie. I forvejen boede en del andre personer i lejligheden, bl.a. undertiden artistfamilien Wong, der gav opvisning med balancenumre med køkkenporcelænet. En af Bedstes sønner, Holger, havde en smørrebrødsforretning i Nyhavn, hvor Richard Jensen var kunde.

samt »Hvem, Hvad, Hvor« fra Ingrid, så kommer der forhåbentlig også brev. Har købt »Viking«s julenummer til 3 kr.

Går nu i kirke kl. 3, her er to gudstjenester i eftermiddag. Der var pyntet pænt op i kirken med to juletræer og en masse gran. Ellers var gudstjenesten kedelig. Pastor Sørensen prækede. Pastor Heje kom kl. 4 i cellen og ønskede godt nytår.

Fik så endelig breve og kort kl. 4.30, så nu kan jeg holde en rolig jul. Jeg fik to breve fra Ingrid.

Vi fik kl. 6 sødgrød og dejlig flæskesteg (125 gram), dejlig sauce og kartofler. Sødt øl til grøden, så vi frådser. Blot alle kunne få så god mad. To æbler blev udleveret til hver mand. Ligeledes fik alle, som er på rygeklassen, en pakke ekstra tobak (48 gram). Videre fik vi hver en ekstra bog til juledagene.

Nu skal vi i seng, så er juleaften overstået, og den er efter forholdene gået udmærket. Næste jul håber jeg at holde sammen med Ingrid og kammeraterne.

Fredag den 25. december 1942

Ingen gårdtur i eftermiddag, da der skal være koncert nede i Centralen i eftermiddag.

Kl. 2 fik vi julekaffe med et stort stykke sandkage til.

Kl. 3 var vi så til koncert i Centralen, hvor følgende medvirkede: fru Anna Hagen, Johan Henriques, Aage Thygesen, fru Thygesen, en glimrende koncert.

Dagen er gået hurtigt og godt. Godnat.

Søndag den 27. december 1942

Var i kirke. Juletræet var ikke tændt.

Det er godt, vi skal på arbejde i morgen.

Tirsdag den 29. december 1942

Så nu i middags kl. 12.45 hentede de min makker i en afgangscelle, så nu er jeg alene. Er kommet til at fyre i kakkelovnen på værkstedet i stedet for ham; det er meget morsomt. Har nu i aften kl. 6 rigtig vasket cellen, hvis der skulle komme en ny mand. Fik ingen i aften, men det var også helt rart at være alene. Fik besked om, at der var kommet fire kort til mig, men at jeg ikke måtte få dem.

Torsdag den 31. december 1942

De hentede min pipe i går, så nu er jeg færdig med at ryge. Alle, der ikke er på »Slut«, får ikke mere tobak fra 7. januar.

Det fjerde krigsår

Richard Jensen og de øvrige politiske fanger tog nu hul på det fjerde krigsår i Vridsløselille Statsfængsel. Hverdagen med dens små trivialiteter går videre, og dagbogen bliver i lange perioder mere og mere telegramagtig, men det væsentlige er, at krigsbilledet er fuldstændig vendt. På alle fronter er aksemagterne trængt. Den tyske sjette armé er indesluttet i og ved Stalingrad og synes fortabt. I Nordafrika besejrede Montgomery Rommel ved El Alamein, og vejen ligger åben til Tripoli – og springet over Middelhavet. Stalin venter utålmodigt på det helt store spring: invasionen i Vesteuropa og dermed åbningen af en ny front. I Stillehavet har briterne begyndt en generobring af Burma, og amerikanerne har nu tiltvunget sig overmagten til søs og i luften.

Denne afgørende vending i krigen smitter også i nuancer af på behandlingen af de politiske fanger. Tysk-orienterede fængselsfunktionærer skifter kurs, og hidtil neutrale går ind i modstandskampen. De politiske fanger behandles noget venligere, selv om det stive fængselsreglement ikke kan fraviges, og fangerne indbyrdes udbygger deres meddelelssystem – dog stadig med en kløft mellem »larсенisterne« og Richard Jensen-folkene. Erley Olsen repræsenterer »partilinjen«. Men flugtplaner er ved at modnes, og her må de to grupper stå sammen og samarbejde med de »borgerlige« politiske fanger. Fængselsdagbogen fortsætter:

Fredag den 1. januar 1943

Middag oksekød og saftsuppe, udmærket. En lang, kedelig dag slut; den første i det nye år.

Lørdag den 2. januar 1943

Nu i aften fik jeg 72 til makker. Han er ganske vist på første klasse som jeg selv, men hellere det end en ganske ukendt. Han er jo ikke-kød-og-fiske-spiser, så jeg får dobbelt portion.

Mandag den 4. januar 1943

Var i dag hos lægen og fik mine tillæg fornyet, vejer 89 kg. Gode nyheder fra fronten.

Onsdag den 6. januar 1943

Har i dag et års jubilæum, så det er jo en mærkedag. Tiden er gået meget hurtigt. Er stadig meget glad for mit arbejde.

Søndag den 10. januar 1943

Var i kirke. Orglet var i stykker, så vi fik ingen musik.

Onsdag den 13. januar 1943

Var kl. 7 i aften nede hos lægen og fik en indsprøjtning, vistnok en tuberkulinprøve.

Lørdag den 16. januar 1943

Reagerede på indsprøjtningen; så er det i orden.

Købte i dag en lille blyantspids, den er udmærket at have.

Det er tørt i vejret i dag. Det går gudskelov godt på Østfronten, så jeg kan i den retning være tryk.

Mandag den 18. januar 1943

Stadig gode nyheder fra fronten. Var hos lægen, stadig dårligt hjerte, meget slemt i disse dage. Fik nogle piller (Nitroglycerin).

Tirsdag den 19. januar 1943

Var i aften nede i Centralen til foredrag. Lægen talte om tuberkulinprøven. Udmærket.

Onsdag den 20. januar 1943

Fik til aften ingen grød, men derimod to skiver brød ekstra, da køkkenfangerne havde tabt ca. 100 portioner. Grønkål og medisterpølse til middag.

Torsdag den 21. januar 1943

Fik i dag til middag udleveret en papirsskjorte, som vi skal have på,

når vi skal ned og fotograferes. Det skal ske i en stor vogn, der er kørt ind i forgården.

Fredag den 22. januar 1943

Kom i dag kl. 10 ned i den ankomne vogn og blev fotograferet.

Havde i eftermiddag et sammenstød med en af fangerne på værkstedet. Der faldt et par lussinger, stort postyr, rapport, første-overbetjent osv. Blev så flyttet i enecelle nr. 213 i C-fløj, man kalder det forhørselle. Skal så være her nogle dage, til jeg bliver fremstillet for viceinspektøren, overbetjenten samt en skriver, hvor jeg så får min event. dom. Har fået nogle grise ind til at snitte.

Lørdag den 23. januar 1943

Har sovet meget dårligt i nat, grundet mit dårlige hjerte. Tror det er godt, jeg får ro i nogle dage.

Søndag den 24. januar 1943

Var nu til aften hos overbetjent Dybdahl og spurgte, om jeg kunne få strømper at stoppe i stedet for disse grise. Han lovede at se, om det kunne lade sig gøre. Det er rigtig skidt med mit hjerte.

Mandag den 25. januar 1943

Første overbetjent var her for at få udleveret et brev, jeg havde fået fra Dagny, hvori der står noget om inspektøren i lejren¹. Det er en betjent, der syntes, at det skulle meddeles. UHA!

Har så nu i eftermiddag været i forhør hos viceinspektøren, men slap med en advarsel. Er nu i aften flyttet tilbage til min makker og skal begynde på værkstedet i morgen tidlig. Det er rart at komme tilbage.

1) Det drejer sig formentlig om, at Dagnys søn Karl var blevet arresteret den 20. december 1942 og ført til Horserødlejren den 9. januar 1943, hvor de sidste stridigheder med den forhadte inspektør Alfred Bentzen foregik. Kort efter Karl Desters ankomst til lejren gennemførtes en kortvarig sultestrejke, hvorefter Bentzen blev forflyttet. Dette begivenhedsforløb fortalte Karl til Dagny, der lod det gå videre til Richard Jensen i kryptiske vendinger, men ikke mere kryptiske, end at brevet blev forlangt udleveret.

Richard Jensens nevø fotograferet sammen med tre kammerater i Horserødlejren. Øverst Kurt Ørsted, Dagnys søn Karl, Spaniens-frivillig Henry Galle Nielsen og Carlo Hermann. De tre sidstnævnte kom til Stutthof.

Tirsdag den 26. januar 1943

Min makker fik et ur til aften, så vi nu kan se, hvad klokken er.

Onsdag den 27. januar 1943

Her var luftalarm kl. 5, så vi kom op fra værkstedet straks. Den blev afblæst kl. 7.30, men luftalarm igen fra kl. 7 til 10.30. Det brænder inde i København.

Torsdag den 28. januar 1943

Der er bombet flere steder i København. Syv dræbte og mange sårede. Jeg har det godt i mit hjerte.

Fredag den 29. januar 1943

Middag plukfisk og Atlanterhavssuppe¹. Det er anden gang i denne uge, vi får Atlanterhavssuppe. UHA!

1) Atlanterhavssuppe = grønsagssuppe med purerede urter og kartofler.

Mandag den 1. februar 1943

Var hos lægen og fik mine tillæg fornyet. Vejede 88 kg. Fik også til-sagn om en ny madras, da den, jeg har, er gammel og hård. Fik min præstebog byttet til »Brødrene Karamassov«.

Onsdag den 3. februar 1943

Fik en dejlig ny madras. Middag gule ærter og flæsk. Skrev til over-læreren om at låne Hitlers »Mein Kampf«, men den har de ikke her.

Lørdag den 6. februar 1943

Var hos viceinspektøren og fik tilladelse til at få en bog til min fød-selsdag, ønsker mig »Skriv rigtigt«.

Det stormer kolossalt i disse dage. Har nu den første fået nye be-tjente i fløjen.

Lørdag den 13. februar 1943

Alt går godt på Østfronten. Det stormer en hel orkan. Middag væl-ling og bøf, god mad. Fik nu i aften nyt sæt tøj, så jeg er rigtig fin, det gamle havde jeg også gået med over et år.

Søndag den 14. februar 1943

Har skrevet et brev til Ingrid med tilbud, om hun vil giftes med mig, er spændt på svaret.

Der var grammofonkoncert i eftermiddag i Centralen.

Tirsdag den 16. februar 1943

Var hos præsten (Heje) og få nogle råd, hvis jeg nu skal giftes. Fik be-sked om at tage vores landkort ned fra væggen.

Onsdag den 17. februar 1943

Middag kogt torsk og det røde hav¹. Præsten var her med besked om, at Ingrid skulle sende en ansøgning til fængslet om vort gifte-mål. Fik så lov at skrive et ekstra brev på søndag og give hende den besked.

1) Det røde hav = frugtsuppe med byggryn.

Torsdag den 18. februar 1943

Var hos sekretæren og fik at vide, at mit brev ikke var afsendt, hvad jeg blev meget ked af. Grunden var, at jeg ikke sådan måtte gifte mig, uden at Ingrid først havde sendt en ansøgning her til fængslet, hvilket jeg så fik lov at tilføje, og så blev brevet sendt.

Alt går godt på Østfronten, så vi kan sagtens være stolte.

Lørdag den 20. februar 1943

Fik i dag følgende bøger: »Mine Erindringer fra det østrigske Hof« og Rollands »Tolstoi«. Venter med længsel brev fra Ingrid. Stadig mægtige sejre på Østfronten. Er i godt humør og rask.

Søndag den 21. februar 1943

Ikke i kirke. Læser en russisk roman, skrevet af en kontrarevolutionær, men dog interessant.

Fik besked i går, at vi nu ikke må være mere end to mand, når der skal hentes brændsel til værkstedet. Det var overbetjenten, der gav denne ordre.

Mandag den 22. februar 1943

Fik store klumper i vandgrøden til morgen. Klagede til overbetjenten (Dybdahl), som lovede, at det skulle blive ændret.

Tirsdag den 23. februar 1943

Fik en anden stol at sidde på, da den, jeg havde, var så lav, at tøjet slæbte på gulvet. Grøden er nu blevet meget bedre.

Onsdag den 24. februar 1943

Ja, så er det min fødselsdag. Der er da den glæde, at jeg skal have besøg, ellers er dagen ligesom alle andre.

Middag medisterpølse og brødsuppe.

Fik »Hvem, Hvad, Hvor« af overlæreren; den fra 1941.

Besøg kl. 2, Ingrid og Dagny, de er sgu' et par gode piger. Fyrbøderne havde samlet 25 kr. ind til mig.

Ingrid var glad for udsigten til vores giftemål.

Søndag den 28. februar 1943

Var i kirke. Heje talte. Sad i et af skabene.

Jeg har de sidste par morgener haft sådan en satans svimmelhed, men det er forhåbentlig ikke alvorligt.

Mandag den 1. marts 1943

Var hos lægen og fik mine tillæg og sengen fornyet. Vejer 88 kg. Påtalte, at jeg var noget svimmel om dagen. Han vidste ikke, hvad det var; nu skulle vi se tiden an til på mandag.

Tirsdag den 2. marts 1943

Skifter stadig betjente i disse dage, og en del løber fuldstændig rundt i spinaten. Det stormer stadig. Berlin bombarderet i går; det brænder stadig. Bevægelse igen på Østfronten efter nogle dages ro.

Onsdag den 3. marts 1943

Middag Atlanterhavssuppe og kødboller. Blev klippet til morgen. Er stadig lidt svimmel. Er begyndt at huske meget dårligt. Livet her sløver vist i høj grad. Tiden går ellers meget godt. Har det godt i mit hjerte.

Torsdag den 4. marts 1943

Blev kaldt til sekretæren og fik meddelelse om, at der var kommet en del fødselsdagskort, jeg ikke måtte få. Der var fra Ruth¹, Dagny, Bedste, Fiskehandleren, Emma, Harly, Ejner² og Tamine, Axel og Asta. De bliver nu lagt på depot til jeg skal ud engang.

Var hos viceinspektøren og fik tilladelse til at få den »Hvem, Hvad, Hvor« fra 1942, som jeg har på depotet. »Røde Orm«, som jeg fik af Ingrid i fødselsdagsgave, kan jeg først få til påske; nå, men det er også meget godt.

Middag hakkebøf og ølsuppe.

1) Ruth = antagelig Dagnys datter, senere Tejlmann.

2) Ejner = muligvis søfyrbøder Ejner Berthelsen, der havde været med i ud-kanten af Wollweber-organisationen. Sad på det tidspunkt interneret i Hørsørd-lejren. Blev efter krigen formand for søfyrbøderforbundet.

Det brænder stadig i Berlin. Østfronten stadig i bevægelse i den rigtige retning.

Gik ikke til skolesang i aften.

Lørdag den 6. marts 1943

Fik følgende bøger: Karl Marx »Kapitalen« I og II og »Ellehammer«.

Fredag den 12. marts 1943

Da vi var på gårdtur i middags, faldt en gammel mand på 70 år ned ad trappen og slog sin skulder. Der er også meget glat.

Fredag den 19. marts 1943

Har i dag to års jubilæum i spjældet. Nu varer det forhåbentlig ikke mere end to til, så er det nok slut. Middag gule ærter og flæsk.

Der var også »valgmøde« i Horserødlejren, selv om kommunisterne anbefalede at stemme blankt. Fotografi af den internerede Bernhard Heimmann.

J.
STATSFÆNGSLET I VRIDSLØSELILLE
FR. GLOSTRUP

Telefon Glostrup Nr. 900.

Den 29. Marts 1943,

Brev Nr. J. 0

Journal Nr. 3063/6

Herved undlader jeg ikke at meddele Dem, at Direktoratet for Fæm_selsvæsenet i Skrivelse af 27. Marts 1943 har delt mig, at dette intet har at erindre mod, at De vies til her hensiddende Kæreste, Erik Aage Richard Jensen, forudsat i Lovgivningen foreskrevne Betingelser for Ægteskabsindgang til Stede, og forudsat at Vielsen finder Sted i Statsfæng/

Til Frøken Ingrid Madsen, Sorrentovej 19, St. th./

Tirsdag den 23. marts 1943

I dag er det valgdag. Det bliver spændende at se resultatet. Er ked af, at DKP har udsendt parolen: Stem blankt. Jeg synes, den er uklog og negativ. Man skulle i en så alvorlig situation være noget mere smidig og positiv.

Onsdag den 24. marts 1943

Valget blev et godt nederlag for nazi og en kraftig deltagelse fra folkets side for demokratiet.

Torsdag den 25. marts 1943

Luftalarm i aftes kl. 21.50; sov ved afblæsningen. Labskovs og kærnemælkssuppe.

Fredag den 26. marts 1943

Fik for første gang mit brev for denne uge fredag; det var en overraskelse.

Lørdag den 27. marts 1943

Har købt tusch og tegnepapir, så nu skal jeg prøve at tegne lidt til Ruth. Har også i dag købt lim.

Mandag den 29. marts 1943

Det var vel nok en overraskelse, at jeg fik besøg af Ingrid og blev kaldt til præsten kl. 4.30, og der var hun – med papirer for vor vielse, som jeg skulle underskrive; det var dejligt at se og tale med hende. Der er nu kommet tilladelse til vort giftemål, men det må ikke ske uden for fængslet.

Middag gule ærter og cement.

I dag kom vi en time før op, da uret blev stillet frem til sommertid.

Var hos lægen og fik fornyet mit tillæg, jeg vejer 88,5 kg. Fik min seng ned.

Tirsdag den 30. marts 1943

I nat var der tre luftalarmer, den første kl. 22.50, den anden kl. 1.10, den tredje sov jeg fra.

Middag irish stew og kærnemælksvælling.

Torsdag den 1. april 1943

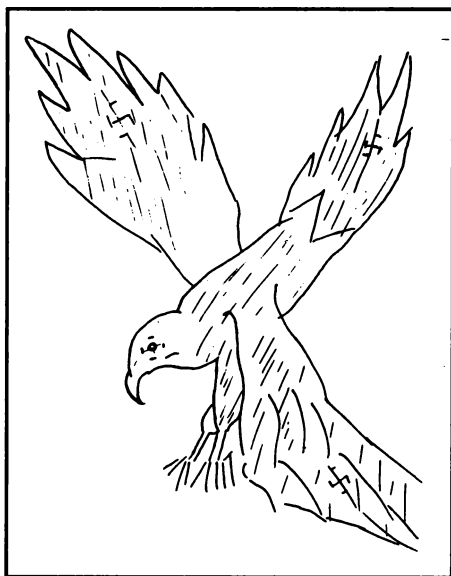
Var hos viceinspektøren og fik tilladelse til at sende en del sager hjem, som jeg havde med herved (bl.a. 150 cigaretter, barbersæbe, sæbe, saks, tandpasta, cigarettænder osv.)

Middag gule ærter og flæsk.

Lørdag den 3. april 1943

Fik så et godt brev fra Ingrid, går udmærket angående giftemålet, men Martin¹ gør nogen kvaler angående skifteretten. Men jeg skal nok belære ham om, at det bliver et slag i luften.

1) Richard Jensens søn med Vikka.

Et af de kort, Richard Jensen tegnede i Vridsløse.

Middag blodprop¹ og kærnemælksvælling.
Af bøger har jeg fået Karl Marx »Kapitalen«, del III og IV.
Fik fem kort at tegne på.

Mandag den 5. april 1943

Alt går godt med giftemålet. Kun Martin giver kvaler, men også det klarer vi vel.

Middag cement og vælling.
Sæbe udleveret.

Tirsdag den 6. april 1943

Middag: kødboller (uden smag) og hvidkålssuppe.
Underskrev nogle papirer til vor vielse.

Onsdag den 7. april 1943

Der er sgu' snevejr i eftermiddag. Er rask.

1) »Blodprop« = blodbudding bagt i form.

Fredag den 9. april 1943

Middag: gule ærter og medisterpølse uden kartofler; det går nu tilbage med maden.

Brev fra Ingrid med håb om, at vi kan komme ind på rådhuset og blive gift. Nu mangler der kun Martins underskrift, og det ser ud til, at han vil belønne mig ved at lægge hindringer i vejen. Men det skal ikke lykkes ham.

I dag er det jo en mærkedag – tre år.

Lørdag den 10. april 1943

Var hos fængselsforvalteren og påtalte nogle uheldige forhold med de madskåle, som vi spiser af. Han lovede, det skulle blive rettet.

Var hos pastor Heje og talte med ham om vielsen. Efter alt at dømme kommer vi ind på Københavns rådhus, hvad jeg er meget glad for.

Middag: plukfisk, vælling. Plukfisken var skam tynd i dag.

Richard Jensens søn Martin fotograferet før krigen i fars bil og med Otto Melchior ved rattet.

Mandag den 12. april 1943

Der var fire mand, der i dag fik hver to dage i kælder¹.

Norsk øllebrød og løbskovs, det smager dejligt.

Nu skal der gå tre uger imellem vi får skrå.

Tirsdag den 13. april 1943

Vi fik fedt til aften i stedet for smør; det var vel nok godt til en forandring.

Onsdag den 14. april 1943

Middag fiskefrikadeller og ølsuppe.

Nu er tyskerne ved at være færdige i Afrika.

Fredag den 16. april 1943

Skal nu ikke mørklægge mere om aftenen. Det er godt, så kan vi have vinduet åbent hele tiden. Gule ærter og hachis.

Lørdag den 17. april 1943

Martin stamper stadig imod og vil ikke underskrive, så det trækker ud med at blive gift. Fik Knud Korst: »Marxismen«. Cement og kærnemælkssuppe.

Søndag den 18. april 1943

Er rask og i godt humør. Købte i går en flaske blæk til 75 øre.

Mandag den 19. april 1943

Det er påskeugen. Havde besøg af Martin, ganske uventet. Han lovede nu at gå til sagføreren og skrive under på skifteretspapirerne.

Onsdag den 21. april 1943

Så har vi påske i morgen. Fik min bog »Røde Orm«, den interesserer mig ikke. Plukfisk og norsk øllebrød.

1) Berygtede straffeceller under krigen. »Her ville man tilstå Damhusmordet, hvis man blev bedt om det,« siger fhv. fange. Afskaffet efter krigen.

Torsdag den 22. april 1943

Kom ikke i kirke, da der var overfyldt. Der var ellers altergang, som jeg ikke fik set.

Fik bøj i to afdelinger, da køkkenfangerne tabte alle bøfferne. Fik først bøj kl. 13.

Har købt for 15 øre skrå.

Fredag den 23. april 1943

Var i kirke i dag – meget interessant, da der var et sangkor fra Psykopaten¹.

Lørdag den 24. april 1943

Det var dejligt at komme på arbejde igen.

Søndag den 25. april 1943

En dejlig påskemorgen.

Iskold vandgrød, har klaget over den.

Kl. 17 fik jeg uventet besøg af Ingrid og Dagny. Ingrid havde fået tilladelse til ekstrabesøg i anledning af, at hun havde fået svar fra Justitsministeriet med tilladelse til at blive viet på rådhuset. Det var en god påsegave. Godt humør over hele linjen.

Kaffe og sandkage, men snydt for sukker.

Mandag den 26. april 1943

Kold grød.

Ikke i kirke, gad ikke, lå i sengen. Kedeligt regnvejr og blæst.

Det var en stor skuffelse, at vi ikke fik det pund sukker, vi plejer at få til påske. Ingen påskekoncert, også en skuffelse.

Brødkiverne har været noget tynde de sidste dage.

Har nu fået tilladelse til at gå til fransk en time om ugen.

Torsdag den 29. april 1943

Var i formiddag hos sekretæren til min store forbavselse. Martin har skrevet under, så nu skulle der ikke være mere i vejen for at blive gift.

Middag: en ny ret, navnet kendes vist ikke, men er døbt »Ud i det

1) Forvaringsanstalten på den modsatte side af Roskildevej.

blå«. Det var en sammenblanding af lidt af hvert, dertil kærnemælkssuppe.

Fredag den 30. april 1943

Var hos viceinspektøren og fik tilladelse til at sende 50 kr. hjem. Klagede over, at grøden er kold. Han skulle se at få det rettet.

Glæder mig til at blive gift og få turen ind til København.

Lørdag den 1. maj 1943

Så har vi 1. maj igen, forhåbentlig den sidste under krigens og nazismens helvede. Herinde går dagen som alle andre. Jeg fik dejlige blomster og bøgegrene fra Ingrid.

Middag hachis og vælling. Vi fik fedt i aften, men det var ikke så godt som sidst.

Jeg har købt en dejlig potteplante. Den kostede 1,50 kr.

Betjenten var herinde, efter at vi var gået i seng, og spurgte, om det var os, der røg, men vi ryger aldrig – i hvert fald ikke endnu.

Søndag den 2. maj 1943

Jeg så i dag til min store forbavselse, da vi skulle på gårdtur, en rotte nede i Centralen (uden nummer)¹.

Middag oksekød og sødsuppe (Det røde hav).

Mandag den 3. maj 1943

Ny kirkebog: »Kirke Kultur 1926«.

Tirsdag den 4. maj 1943

I dag er det tre år siden Vikka døde.

Betjenten forlangte til morgen, at min makker skulle være oppe, før tøjet kom ind.

Grøden er stadig kold om morgenen.

Onsdag den 5. maj 1943

Fik vejret brødet til morgen, da et par skiver var meget tynde, men der

1) Formentlig en medfange; en uven ...

blev sagt, at der var, hvad der skulle være. Nu melder spørgsmålet sig: hvem skal have den tynde skive?

Er i trist humør. En glædelig begivenhed, der skulle indtræffe i disse dage, er udeblevet.

Middag hornfisk og saftsuppe.

Vi må ikke ligge på græsplænen ved gårdtur.

I dag er der kommunevalg.

Torsdag den 6. maj 1943

Middag blodbudding og norsk øllebrød.

Jeg er stadig i lidt dårligt humør. Min makker har købt træ til at lave en boghylde.

Fredag den 7. maj 1943

Grøden var iskold, og der var meget lidt. Ellers alt vel.

Lørdag den 8. maj 1943

Det har sgu' ikke hjulpet, at der blev klaget over grøden, den er stadig iskold. Så er det brevdag. Fik til middag plukfisk og vælling. Brev kl. 12 fra Ingrid. Brevets indhold var meget godt, men jeg havde ventet, hun havde svaret mig på det sidste brev, men måske er det gået tabt. Så jeg er ikke i det bedste humør.

Krigen går ellers meget godt; nu er Tunis faldet. Hvad bliver det næste?

Det bliver en lang uge, til jeg får brev igen.

Søndag den 9. maj 1943

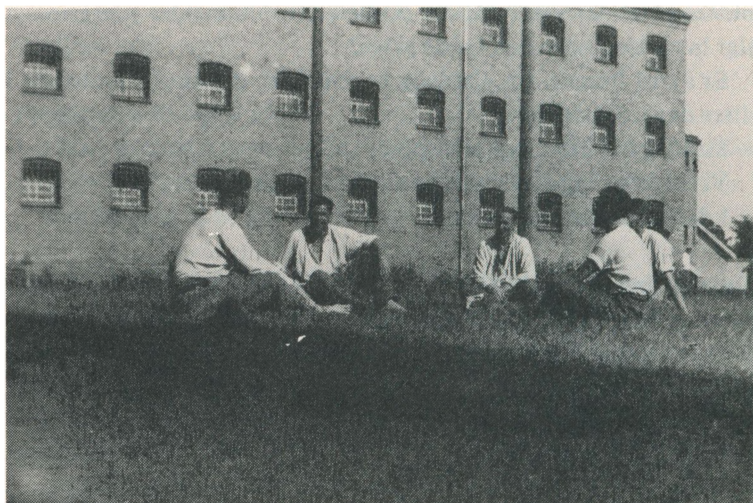
Kold grød!

Tirsdag den 11. maj 1943

Er i godt humør i dag, men har en satans tandpine i en tand, som jeg har været til tandlæge med tre gange, hvor han har erklæret, at der ikke er noget i vejen. Nu viser det sig, at den er meget angrebet, og har derfor meldt mig til overbetjenten for at komme til tandlæge.

Har haft vore madrasser og tæpper nede og banke og lufte i dag.

Var til fransk.

En gruppe politiske fanger på græsplænen. Nr. tre fra venstre er Eigil Kærn. (Illegalt fotografi, muligvis taget af Richard Jensen).

Fredag den 14. maj 1943

Middag gule ærter og labskovs, en dejlig middag.

Var hos tandlægen og måtte desværre have min tand trukket ud.

Vi måtte i dag for første gang i år ligge på græsplænen på gårdtur.

Lørdag den 15. maj 1943

Fik så godt brev fra Ingrid i dag. Min makker fik ingen brev i aften.

Fik nye bøger i dag: »Socialdemokratiets Århundrede«, II del, »Halleluja Tyskland«.

Det ser ud til at gå godt og stærkt udenfor.

Søndag den 16. maj 1943

Der var koncert i Centralen i eftermiddag, men det var kun for tredje, fjerde og slutklassen; det var noget godt svineri.

Mandag den 17. maj 1943

Min makker er ked af det, fordi han ikke har fået sit lørdagsbrev. Det ville jeg også være, hvis jeg var ham.

Onsdag den 19. maj 1943

Har fået en ny mand på værkstedet. Han er eventyrlig fuld af løgn, fuldstændig abnorm. UHA! (148).

Solen skinner; har stået ude og vasket lygter hele dagen.

Fredag den 21. maj 1943

I dag er det helligdag. Middag gule ærter og flæsk.

Var ikke i kirke; for resten en skam, for jeg hørte bagefter at lærer Remmer prækede. Han er teolog, jeg kunne godt tænke mig at høre, hvad han ville sige ...

Var hos viceinspektøren med følgende spørgsmål:

1) Om jeg måtte få en bog ind, som hedder »Kendte danske Mænd«. Får den sendt og se på den. (Troede han nok).

2) Om vi ikke kunne få teen noget før om morgenen. (Undersøges).

3) Om vi ikke kunne få børste og sværte ned på værkstedet til vores træsko, da det er noget griseri at børste dem i cellen. (Vil han se på).

4) Om at komme til tandlægen igen, da en anden af mine kindtænder ser lidt mistænkelig ud.

Der blev holdt foredrag nede i Centralen om den udenrigspolitiske situation af en lærer fra Horsens. Det skulle have været udmærket. Jeg kom ikke med, da fangerne på B og Klasse I ikke trænger til oplysning; noget slemt oldnordisk pjat.

Lørdag den 22. maj 1943

Middag plukfisk og vælling.

Fik brev fra Ingrid. Min makker fik sit brev fra sidste uge nu i aften.

Var minsandtten til foredrag i aften; det samme som blev holdt i går. Synes ikke, det var så godt, som det blev sagt.

Er i godt humør, da det går godt på fronterne.

Vi vaskede vores gulv i mælk i dag. Det blev meget fint. Det var slidt, og det hjælper, når man ikke kan få fernis.

Mandag den 24. maj 1943

I dag fylder nr. 60 (Alberti) 38 år. Han har i morgen siddet indespærret i fem år.

Middag cement og vælling.

Tirsdag den 25. maj 1943

Fik først teen fem minutter over halv syv. Det er noget længe, vi skal vente på den.

Vi havde hver en gulvklud, men nu er den ene væk. Det må være IB¹, der har taget den.

En fange fik i dag to dage i straffecellen, fordi han var gået i seng fem minutter før tiden og ikke ville stå op igen, da det blev sagt.

Onsdag den 26. maj 1943

Fik min tandlægeregning på 6 kr. Intet svar fra skifteretten.

Torsdag den 27. maj 1943

Fiskefrikadeller og koldskål. Sovsen tynd og kartoflerne ikke kogt. Ellers går alt meget godt.

Lørdag den 29. maj 1943

Middag blodprop og vælling.

Nye bøger: »Finland – Nordens Østvold« og P.H. Gudme: »Marxim Gorkis Læreaar«, »Rusland i Smeltediglen«.

Var hos sekretæren og underskrev brev fra sagfører Harup.

Mandag den 31. maj 1943

Middag cement – vælling. Var hos lægen og fik fornyet mine tillæg.

Viceinspektøren var rundt og sige farvel til de politiske fanger i går aftes².

1) IB = inspektionsbetjent.

2) Viceinspektør Aage Worm blev den 1. juni 1943 afløst af viceinspektør Knud Christian Borck.

Torsdag den 3. juni 1943

Så i dag på gårdturen K.V. Jensen¹.

Fredag den 4. juni 1943

Vi har haft den glæde i dag, at en gammel mand, som var idømt fem år for spionage, blev benådet for resten af straffen (halvandet år). Han er meget affældig, men en god gammel mand.

Middag gule ærter og flæsk.

Lørdag den 5. juni 1943

Så fejrer vi »grundlovsfest«. Den er ikke alene kedelig herinde, men må også være trist udenfor.

Mandag den 7. juni 1943

Det var dejligt igen at komme på arbejde.

Blev fremstillet for overlægen, som jeg havde en tre timers samtale med om min barndom, fængselsforhold, politik osv. Han lod til at være en meget forstående mand. Jeg var meget glad for samtalen; det er jo en fornøjelse under disse forhold at tale med et fornuftigt menneske.

Vi får dejlig regn i dag, det er også ventet med længsel.

Torsdag den 10. juni 1943

Middag plukfisk og sødsuppe.

Blev i dag kaldt til præsten og fik besked om, at dagen for brylluppet er fastsat til fredag den 25. juni kl. 13, så nu er jeg glad. Har det ellers ikke så godt i mit hjerte. Det går ud i ryggen, endda meget slemt, så det er ad Pommern til.

Fredag den 11. juni 1943

Middag røget makrel og vælling. Der er solskin. Har det ligesom lidt bedre i aften.

1) Direktør Karl V. Jensen fra General Motors blev arresteret i slutningen af 1942, da »Frit Danmark«s redaktionskomité blev revet op.

Lørdag den 12. juni 1943

Vi har nu fået en bænk nede på græsplænen, så vi kan sætte os ned.

Søndag den 13. juni 1943

Var ikke i kirke, da jeg lå i sengen. Fik kl. 2 kaffe og sandkage og et halvt pund sukker, så nu mærker vi også lidt til pinsen.

Mandag 2. pinsedag den 14. juni 1943

Var ikke i kirke, lavede boghylde til min makker. Middag stegt flæsk – vælling, en virkelig god middag. Er meget bedre i ryggen. Fik kl. 4 et dejligt og uventet besøg af Ingrid.

Tirsdag den 15. juni 1943

Var til lægen og fik en hovedpude, så håber jeg at komme til at sove noget bedre.

Onsdag den 16. juni 1943

Har fået min hovedpude, en dejlig stor en. Har afleveret en ekstra brevseddel i dag, nu skal jeg se, om jeg får lov at skrive på søndag.

Torsdag den 17. juni 1943

Sov godt i nat med min hovedpude. Har haft en slem erfaring med en af fangerne. Det er dog nogle defekte individer de fleste af dem.

Fredag den 18. juni 1943

Plukfisk og ølsuppe. Ellers intet nyt.

Lørdag den 19. juni 1943

Vi har fået et par hundrede madskåle ned på værkstedet. De skal laves i stand. Der er skrevet i bunden på dem. Noget værre svineri. Er ked af, at vi igen har fået en original ned på værkstedet, som ikke kan være andre steder. Det er lidt besværligt at være sammen med sådanne folk.

Søndag den 20. juni 1943

Har skrevet brev til Ingrid og været hos overbetjenten med det, da jeg nødig vil have, at det skal tilbageholdes.

Torsdag den 24. juni 1943

Så er det altså sidste dag, jeg er ugift. Glæder mig til i morgen. Middag: labskovs og vælling. Labskovsen var ikke god, vi måtte sende hele møllen ud igen.

Fredag den 25. juni 1943

Blev hentet fra værkstedet kl. 9.30 til præsten, som talte med mig om turen. Han ville gerne tage med ind på Rådhuset.

Blev så kl. 10.30 sat i afgangscelle, fik mit eget tøj. Det var dejligt at komme i det igen.

Kl. 11.30 blev jeg afhentet af tre opdagere: Bjerring, Guntofte, Theilgaard. Ingrid var ikke med. Kørte så til Politigården, hvor Ingrid stod og ventede. Hun troede, hun skulle have været med ude og hente mig. Der havde de lavet et nummer med os.

Kørte så på Rådhuset, der var godt spækket med politi i dagens anledning. Borgmester Bindselev foretog selv vielsen. Til stede var tre politimænd samt pastor Heje.

Efter vielsen, da vi kom ned i Rådhushallen, blev vi modtaget af Otto, Laura, Emma, Mega og Erik, som ønskede os til lykke og gav os blomster. Det var meget morsomt at hilse på dem.

Kørte så efter at have hilst på rådhusforvalter Kaarø og en del af de gamle rådhusbetjente tilbage til Politigården. Her blev serveret svinekoteletter, jordbær, kaffe, øl. En første klasses bryllupsmiddag.

Der kom blomster fra Søfyrbødernes Forbund, højesteretssagfører Bay Erichsen, Thøger¹ og Otto M²., Horserødlejren, Louise, Sofus³ og mange andre. Louise og Sofus kom derop og var der lige til vi skulle af sted. Fik masser af cigaretter af forskellige kammerater.

Kl. 3 kørte så Ingrid, Bjerring, Guntofte og en anden betjent mig tilbage til anstalten. Heje var med i en ledsagerbil.

Ved ankomsten til straffeanstalten blev vi inviteret ind til pastor

1) Thøger = Thøger Thøgersen.

2) Otto = Otto Melchior.

3) Louise og Sofus = to af Richard Jensens venner, der havde en tobaksforretning på Valby Langgade.

Heje og fik kaffe og dejlig hjemmebagt kage; det var vel nok en rar kone, han havde.

Da det var sent, kom afskedens time og så måtte jeg vandre ind i spjældet igen. Blev klædt om i en modtagelsescelle i A-fløjen. Kom af med nogle af mine dejlige blomster, men fik roser sat i vand.

Kom over på værkstedet, klokken var da 4 eftermiddag. Fik en god modtagelse af mine kammerater samt et par små gaver¹.

Blev kl. 4.30 hentet til Heje, der ønskede at tale med mig om forskellige ting.

Var syg om natten, det var vel de mange cigaretter, jeg havde røget.

Kunne selvfølgelig ikke spise min middag, der var hachis og ølsuppe. UHA.

Det har været en stor festdag for mig og er glad såvel på Ingrid's som på egne vegne.

Lørdag den 26. juni 1943

Så er festdagen forbi. Middag plukfisk og vælling. Fik et godt brev fra Ingrid samt brev fra Dagny, der ligger på Finsen, det skind.

Er i godt humør.

1) Bl.a. en mappe med hammer og segl og femtakket stjerne udenpå – fremstillet af flyverløjtnant Jessen.

Flugtforsøg – én dræbt

Dagbogen fortsætter:

Søndag den 27. juni 1943

Min makker købte i dag »Ildrætsbladet«, som bl.a. indeholdt referat af landskampen Sverige-Danmark, det var morsomt at læse.

Mine roser dufter dejligt i cellen.

Venter med spænding og utålmodighed på, at der sker noget afgørende på fronterne¹.

Mandag den 28. juni 1943

Var hos lægen og fik mine tillæg forlænget. Han bemærkede, at nu gik det snart ikke længere, da jeg vejede 90 kg. Nå, men ...

Tirsdag den 29. juni 1943

Blev i eftermiddag fremstillet for fængselsdirektøren og talte med ham om to forhold:

- 1) Adskillelsen og forfølgelsen af de implicerede i vores sag,
- 2) behandlingen af de politiske fanger. Man må fra myndighedernes side tage et skyldigt hensyn, da forholdene jo er ekstraordinære.

Han var meget forstående og lovede at gøre, hvad han kunne.

Torsdag den 1. juli 1943

Det er meget varmt i dag. Middag gule ærter og labskovs; spiste fire portioner.

Søndag den 4. juli 1943

Fik så besøg af *min kone*, fik en god sludder, så det lavede helt op.

- 1) Forlydenderne gik om store troppekonzentrationer i Nordafrika og en forventet invasion i den sydlige del af Italien. Den 12. juli 1943 gik allierede styrker i land på Sicilien.

Fik smukke blomster, jordbær og chokolade. Ligeledes fik jeg min ring udleveret; nu er der sat navn og dato i.

Mandag den 5. juli 1943

Det er meget morsomt at have ring på. Ellers intet nyt.

Fredag den 9. juli 1943

Fik tilladelse til at få mit leksikon og min russiske ordbog. Påtalte igen det med at pudse træsko oppe i cellen.

Lørdag den 10. juli 1943

Fik nye bøger: »Mændene fra Forfatningskampen«, I og II samt »Tschaikovsky og fru van Meek«.

Nu er der gang igen på fronterne, Sicilien, Østfronten, København.

Søndag den 11. juli 1943

Har i dag haft så ondt i hjertet, så jeg ikke en gang kan holde ud at ligge i sengen. Har skrevet brev til Dagny og læst »Idrætsbladet«.

Lørdag den 17. juli 1943

Har fået min russiske ordbog udleveret.

Mandag den 19. juli 1943

Var hos overbetjenten og anmodede om at komme til at sidde alene, da jeg føler for at have lidt ro i mine nerver.

Tirsdag den 20. juli 1943

Så flyttede min makker, det er jeg glad for. Kødboller og norsk øllebrød.

Fredag den 23. juli 1943

Fik til morgen seks bind af mit leksikon, får nok snart resten. Plukfisk og sødsuppe.

Der var en af fangerne, som stjal fire stk. sæbe fra mig. De var gemt på værkstedet for Jessen, Kaj og mig, men den satans tyve-

knægt måtte gå til bekendelse og aflevere det igen. Han er endda hel-
lig. Det er nogle labaner; de skulle have nogen bank. Det er det ene-
ste, der hjælper.

Lørdag den 24. juli 1943

Den slubbert, som stjal sæben (259), anmeldte os (9,72,6) for at have
pibe og tobak, men til alt held tog de ikke hensyn til den stikers
sladder. Er godt gal i hovedet over, at der findes sådanne lavtstående,
fladpandede subjekter. De skulle sgu have nogen bank, det er det
eneste, de har respekt for.

Gule ærter/flæsk.

Købte en flaske fyldepenneblæk, men for 25 øre blomster, som jeg
havde skrevet på købesedlen, kunne jeg ikke få.

Søndag den 25. juli 1943

Søndagen gået udmærket, selv om jeg har fået nogle kedelige bøger
i denne uge: »Nej, vi skal aldrig dø« og »Da Guinea var dansk«.

Mandag den 26. juli 1943

En stor og glædelig nyhed: Mussolini er faldet. Nærmere enkelthe-
der har jeg ikke fået.

Onsdag den 28. juli 1943

Fik de tre sidste bind af mit leksikon. Gode nyheder fra krigen. Nu
lakker det mod enden.

Lørdag den 31. juli 1943

Stadig gode nyheder fra krigen.

Nu må han snart godt komme med brevet fra Ingrid. Klokken er
nu 8 og endnu har han ikke været her. Fik brevet kl. 8.30; det var et
dejligt brev.

Tirsdag den 3. august 1943

Er lidt sløj, men ellers gode nyheder (Hamborg!). Køkkenslaverne
tabte 100 portioner mad (medisterpølse/ølsuppe) nede i gården, så
hele C-fløj fik først middag kl. 13.

Torsdag den 5. august 1943

Var hos overbetjenten og fik oplæst en skrivelse fra fængselsdirektøren som et svar på min klage over den forfølgelse, Alberti og jeg er udsat for. Det gik ud på, at sagen var undersøgt og at der ikke var noget at ændre på dette forhold. Dog kunne det tillades, at vi kom til samme engelsktime.

Tirsdag den 10. august 1943

Har meldt mig til tysk for at komme i samme klasse som 60 (Alberti).

Tirsdag den 17. august 1943

Igen labskovs og ølsuppe til middag. Det går noget tit på med labskovsen nu. Meget skuffet med hensyn til nyheder, men de udeblev¹. En lang og trist dag.

Torsdag den 19. august 1943

Var hos viceinspektøren og fik tilladelse til at få udleveret fotografi af Vikka.

Mandag den 23. august 1943

Middag labskovs og vælling. Var hos lægen og fik mine tillæg fornyet, vejede 88 kg.

Har i dag hørt den gode nyhed, at Kharkov er taget af bolsjevikkerne.

Tirsdag den 24. august 1943

Så i dag søfyrbøderen »Niels« fra Ålborg. Han kom i går.

Torsdag den 26. august 1943

Store nyheder fra hele landet, især København. Længes efter at høre fra Ingrid. Kabalen gik op, så det kommer.

1) Kan være forlydenderne om, at Frihedsrådet er under dannelse, forsinket af de voldsomme uroligheder omkring den 29. august 1943 og regeringens tilbagetræden.

F

Meddelelse.

(Begge Anstalter.)

I HENHOLD til derom gennem Radioen udsendt officiel Meddelelse er der proklameret militær Undtagelsestilstand for hele Kongeriget Danmark.

Denne Omstændighed medfører dog ikke for Dem nogen som helst Forskel i Deres Forhold til Anstalten, hvis daglige Liv vil gaa ganske som sædvanlig.

*Inspektøren for Statsfængslet i Vridsløselille m. v.
den 29. August 1943.*

Klüwer.

Søndag den 29. august 1943

Fik »Nær og Fjern«.

Var ikke i kirke, har ikke tid.

Jo, jeg gik i kirke alligevel, da det rygtedes, at der var indført militær undtagelsestilstand i hele landet.

Pastor Heje oplyste, at han på viceinspektørens opfordring havde lovet ikke at komme ind på de sidste timers begivenheder. Han undlod i sin bøn at nævne konge og rigsdag ...

Middag oksekød – sødsuppe.

Dagen har været fuld af spænding. Ellers i godt humør. Fik en skriftlig meddelelse om det skete kl. 12.

Mandag den 30. august 1943

»Undtagelsen« er en kendsgerning. Det svirrer med rygter. Der er ingen aviser kommet i dag. Middag: labskovs og vælling.

Tirsdag den 31. august 1943

Rygterne svirrer, men hernede er det endnu roligt. Har i dag hørt om flugten fra Horserød. Er ellers rask og i godt humør.

Onsdag den 1. september 1943

I dag er det altså fire års-dagen for krigens udbrud, vi oplever forhåbentlig ikke fem års-dagen.

Fik igen i dag en trykt meddelelse, som indeholdt den tyske begrundelse for undtagelsestilstanden.

I aften fik vi lys for første gang i cellen.

Tirsdag den 7. september 1943

Gode nyheder!¹.

Onsdag den 8. september 1943

Hører nu til aften, at Italien har kapituleret. Bravo!!

1) Italien forbereder overgivelse.

M E D D E L E L S E

(begge Anstalter)

I TILSLUTNING til tidligere udsendt Meddelelse skal jeg yderligere gøre Dem bekendt med følgende:

Den af den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark den 29. da. udstedte Proklamation er saalydende:

DE sidste Begivenheder har vist, at den danske Regering ikke mere er i Stand til at opretholde Ro og Orden i Danmark. De af fjendtlige Agenter fremkaldte Uroligheder retter sig umiddelbart mod den tyske Værnemagt. Jeg proklamerer derfor i Henhold til Artiklerne 42—56 i Haager Landkriksordningen den **militære Undtagelsestilstand**

i hele Danmark.

Med øjeblikkelig Varsel anordner jeg følgende:

1. Embedsmænd og Funktionærer ved de offentlige Myndigheder og Institutter skal loyalt fortsætte med at opfylde deres Embedspligter. De skal efterkomme de Årvisninger, som bliver givet af de indsatte tyske Myndigheder.
2. Sammenkomlinger og Ansamlinger af mere end 5 Personer paa Gaden og paa offentlige Steder er forbudt, ligesom alle Forsamlinger ogsaa de ikke-offentlige er forbudt.
3. Løkketiden fortsættes til Markets Frembrud. Fra dette Tidspunkt er og ses enhver Trafik paa Gaden forbudt.
4. Enhver Afbenyttelse af Post, Telegraf og Telefon er indtil videre forbudt.
5. Enhver Straffe er forbudt. Opfordring til Straffe til Sikade for den tyske Værnemagt fremgaaer Fjenden og straffes i Reglen med Døden.

Overtrædelse af ovenstaaende Bestemmelser vil blive straffet ved de tyske Standretter.

Mod Voldshandlinger, Sammenstimplinger o. s. v. vil der hensynsløst blive gjort Brug af Vaaben.

Enhver Borger i Danmark, som efterkommer denne paa folkeretligt Grundlag hvilende Krigslov, tilsikres Personens og Ejendommens Beskyttelse i Henhold til Loven.

Den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark.

Samtidig er Ministeriet Scavenius traadt tilbage, saaledes at Statens Administration føres videre af Departementscheferne.

Ministeriet har ved sin Afgang udtalt:

I denne for vort Land saa alvorlige Time ønsker vi paa ny at opfordre Befolkningen til at udvise Ro og Besindighed. Særligt er det os magtpaalyggende at udtale, at vi forventer, at alle Statens Tjenestemænd i den forhaabentlig korte Tid, Undtagelsestilstanden vil vare, forbliver paa deres Post og under deres Ansvar som Tjenestemænd fortsætter deres Gerning til Bedste for Land og Folk, saaledes at det ogsaa undgaaes, at der opstaar Gæddinger mellem Statens Organer og de tyske Autoriteter, der i Kraft af Krigens Love og den erklærede Undtagelsestilstand midlertidig har en særlig Myndighed at udøve.

I Tilfælde af Løsladelse maa det særlig erindres, at det er forbudt at færdes ude efter Mørklægningstidspunktet, at det er forbudt at deltage i Opløb og Sammenstimplinger, samt at det indtil videre er forbudt at foretage Rejser med Jernbanen og at benytte Personmotorvogne (derunder Drosker og andre Lejevogne).

Derimod kan nu Post, Telegraf og Telefon benyttes.

Inspektøren for Statsfængslet i ~~København~~ m. v., d. 31. August 1943.

Klüwer.

Torsdag den 9. september 1943

Længes nu snart hjem. Skrev pengeseddel på 25 kr. til hjemsendelsen.

Onsdag den 15. september 1943

Overlæreren var til middag og besøgte mig. Er rask og i særlig godt humør.

Lørdag den 18. september 1943

Middag gule ærter, flæsk. Fik en god hilsen fra Ingrid¹, så jeg er i særdeles godt humør. Alt vel.

Vi kan nu få udleveret den tandbørste og kam, vi havde med, da vi kom.

Mandag den 20. september 1943

Var hos lægen og fik mine tillæg fornyet. Lægen sagde, at nu blev jeg snart fed. Jeg vejede 90 kg. Vi måtte passe på. Middag vælling og cement.

Torsdag den 23. september 1943

Der er kommet 20 fællesfanger i celle fra skrædderiet, da de ikke ville arbejde der under en betjent Poulsen.

Fredag den 24. september 1943

De 18 skræddere er dømt til ti dages straffecelle hver.

Vi får ikke mere sukker i grøden om morgenen; der skal nok spares.

Søndag den 26. september 1943

Det er hundekoldt i dag i cellen. Det er godt, jeg kan kravle i seng.

Var i kirke, da der gik rygter om, at der skulle ske noget særligt i anledning af kongens fødselsdag. Men pastor Møller Sørensen sagde kun et par indpakkede ord om kongen og hans stilling i øjeblikket. De er dem selv lig de præster! Det var en meget mat historie.

1) Muligvis en indsmuglet besked om, at BOPA vil forsøge at befri fangerne natten mellem den 17. og 18. oktober 1943.

Har fået »Nær og Fjern«. Indholdet bliver man sgu ikke klogere af i denne tid. På Østfronten er de nok ude af USSR inden jul.

Kl. 2 fik vi kaffe og sandkage, men blev snydt for det halve pund sukker, vi plejer at få.

Mandag den 27. september 1943

Var hos præsten og havde en diskussion med ham om hans præken i går.

Tirsdag den 28. september 1943

Middag plukfisk/vælling. Var hos viceinspektøren om en sag, der verserer mod 33 og 12. Ellers alt vel.

Mandag den 4. oktober 1943

I dag sov vi en time længere, da klokken blev stillet en time tilbage. Vi skal nu have lys kl. 5.30, når vi kommer op fra arbejde.

Tirsdag den 5. oktober 1943

Har hørt, at vores kammerater i Horserød skulle være fjernet fra lejren. Er det rigtigt, ja, så ser det jo ikke så godt ud ...

Onsdag den 6. oktober 1943

Det er vist kun rygter om Horserød-lejren¹. Middag plukfisk, vælling.

1) Nej, det var ikke rygter! Overførslen fra Horserød til KZ-lejren Stutthof var begyndt for de ca. 150 internerede kommunister, som det ikke var lykkedes at flygte den 29. august 1943.

Under alle omstændigheder vækker rygterne – og efterhånden kendsgerningerne – dyb uro blandt de politiske fanger i Vridsløse. De frygter at lide samme skæbne.

Alt sættes nu ind på at realisere den flugtplan, som Richard Jensen og Alberti Hansen har arbejdet med et stykke tid. Den forudsætter en aftalt hjælp udefra fra sabotageorganisationen BOPA, som Richard Jensen står i illegal forbindelse med via en sympatiserende fængselsbetjent og Ingrid.

Torsdag den 7. oktober 1943

Store begivenheder ... Her alt vel.

Fredag den 8. oktober 1943

Middag gule ærter, flæsk, dejligt. Store nyheder¹ ... Alt vel – endnu ...

Måndag den 11. oktober 1943

Middag cement, vælling. Ellers intet nyt, der kan skrives her i dagbogen.

Tirsdag den 12. oktober 1943

Der var slagsmål mellem to fanger nu til morgen i cellen. Den ene fik tre tænder slået ud. Det er hyggelige tilstande! Middag kødboller og Atlanterhavssuppe. Er i meget godt humør, har hørt fra Mads².

Det skulle så være det sidste, du får. Husk, at dagbogen er skrevet sådan som den er af hensyn til, at den eventuelt kan blive læst, da den stadig ligger i min celle. Men der står meget mellem linjerne!

1) Der synes nu at være kommet bekræftelse på, at BOPA vil gennemføre aktionen med ca. 30 sabotører, udklædt som Falck-reddere og politifolk. Efter krigen fortalte Richard Jensen, at han allerede på dette tidspunkt havde fået besked om, at DKPs ledelse havde forbudt BOPA at befri ham selv og Alberti Hansen. Samtidig var Richard Jensen blevet beroliget med, at lederen af aktionen, »Spræng-Smidt«, ville sætte sig ud over ordren. Desuden skulle også Dagnys mand, Poul, deltage i aktionen som ledende BOPA-mand, og han var en yderligere garanti for, at også Richard Jensen og Alberti Hansen ville blive befriet. DKP bekræftede efter krigen i en erklæring (»Land og Folk«, 13/9 1946), at det var korrekt, at man forsøgte at undgå at befri Richard Jensen.

2) Mads = formentlig Ingrid.

Denne meddelelse var beregnet til Ingrid. Enten var det meningen, at dagbogen skulle videregives til Ingrid, eller også skulle den medbringes under den forestående flugt natten til den 18. oktober 1943.

Afbrydelsen sker, fordi Richard Jensen nu er stærkt optaget af at planlægge flugten, bl.a. skulle der gives besked til 13 politiske fanger foruden »bombefolkene«, og det kunne være en større opgave, fordi fangerne var spredt i forskellige afdelinger og på forskellige værksteder.

Men om aftenen den 17. oktober 1943 havde alle fået besked – måske med undtagelse af Gustaf Longfors, som Richard Jensen ikke ønskede at hjælpe, fordi han mente, at Longfors havde været unødvendig åbenmundet under forhørene i Wollweber-sagen.

Men befrielsesaktionen mislykkedes!

Richard Jensen har fortalt:

»Et stykke fra fængslet standsede vognene (en ambulance og en politibil, begge stjålne). Klokkeren er tyve minutter over 2. Frihedskæmperne sniger sig ind på terrænet, og de natlige ringmursvagter, der går to og to, overmandes og opsamles bag fængselsbygningen. Men en af de otte slipper ud af sine bånd og vil slå en af befrierne ned, mens denne vender ryggen til. En anden frihedskæmper ser det og sårer ham med sin revolver. Skuddet høres inde i fængslet og der bliver slået alarm. Frihedskæmperne må flygte til bilerne, efter at de har kastet deres våben. På hjemvejen møder de politiets udrykningsvogne på vej til Vridsløse.«

De politiske fanger var på dette tidspunkt stadig i deres celler. Richard Jensen, Alberti Hansen, Kjeld Vanman og flyverløjtnant Jensen holdt sig parat til at åbne for cellerne i de forskellige fløje, men det blev nu opgivet.

Dømt til enecelle

Mandag den 25. oktober 1943 genoptog Richard Jensen sin dagbog. Der var alvorlige dønminger efter det mislykkede flugtforsøg, men ellers var det igen fængselshverdagen, han beskæftigede sig med.

Mandag den 25. oktober 1943

Var hos lægen for at få mit B-tillæg igen, da de har taget det, men der var intet at gøre.

Blev i formiddags kaldt op til to opdagere, som ville forhøre mig angående en liste med de politiske fangers numre, der var fundet søndag den 17. ds. under en visitation.

Jeg nægtede straks at udtale mig til politiet om noget som helst. Ligeledes ville jeg ikke afgive nogen skriftprøve. Nr. 9 gjorde det samme, mens de andre på værkstedet afgav skriftprøve.

Middag cement, vælling; ellers alt vel.

Mandag den 25-10-43.

Var hos lægen for at få mit B Tillæg igen, da de har taget det, men der var intet at gøre. Blev i formiddags kaldt op til to opdagere, som ville forhøre mig angående en liste med de politiske fangers numre paa som var fundet Søndag den 17 ds under en visitation som var foretaget. Jeg nægtede straks at udtale mig til politiet om noget som helst. Ligeledes ville jeg heller ikke afgive nogen skriftprøve. Nr. 9 gjorde det samme mens de andre paa værkstedet afgav skriftprøven. Middag - Cement - Vælling ellers alt vel.

Tirsdag den 26. oktober 1943

Var i formiddag i forhør igen, hvor de spurgte mig, om jeg havde sendt et brev med den arresterede betjent Petersen til en fru Jensen, hvilket jeg sagde ja til. Men jeg nægtede at have modtaget svar på dette brev eller modtaget varer. Har han fået noget til mig, har han selv beholdt det. Nægtede derudover at svare på noget spørgsmål.

Petersen var fundet i besiddelse af en seddel fra mig, hvor jeg beder ham besørge brevet for mig.

Flere andre blev ligeledes afhørt i dag og tilstod, at de havde brugt betjenten til at bringe varer. Han var fundet i besiddelse af en hel fortegnelse over alle de fanger, han var gået i byen for.

Han er vist en rigtig stor tyveknægt og plattenslager.

Middag gule ærter og hachis.

Ellers alt vel.

Onsdag den 27. oktober 1943

Middag irish stew, sødsuppe.

Endnu alt roligt.

Den betjent, som blev såret under kuppet (Poulsen), er nu død.

Lørdag den 30. oktober 1943

Længselsfuldt ventet brev fra Ingrid. Gule ærter, medisterpølse. Af bøger fik jeg »Bag Europas Jerntæppe«, »Olympiaden 1932«, »Gads danske Magasin 1941«.

Mandag den 1. november 1943

Nu må vi ikke arbejde på værkstedet efter mørkets frembrud, så fra i dag kommer vi op i cellen kl. 17.45.

Var hos lægen og fik nogle sovepiller, da jeg sover dårligt om natten i denne tid.

Onsdag den 3. november 1943

Middag plukfisk, vælling. Gode nyheder fra den store verden¹.

1) På Østfronten er den fjerde tyske panserarmé gennembrudt og trues af sammenbrud. Russerne står foran generobring af Kiev.

Mandag den 8. november 1943

Store nyheder. Har fået en ny mand, nr. 26, på værkstedet.

Torsdag den 11. november 1943

Meldte mig for otte dage siden hos viceinspektøren; var der i dag. Fik lov til at få Hitlers »Mein Kampf«.

Torsdag den 18. november 1943

Nr. 9 var hos viceinspektøren og fik en advarsel for en knap (en knap!), han havde haft i lommen.

Indtil videre vil følgende Regler blive fulgt med Hensyn til Besøg i Statsfængslet:

1. Besøgstiden er paa Hverdage Kl. 12—16, paa Søn- og Helligdage Kl. 10—16.
2. I hvert Besøg maa højst deltage 2 voksne Personer, normalt kun af de nærmeste Paarørende (Ægtefælle, Kæreste og egne Børn samt Forældre og Søkende). Andre maa forinden have indhentet skriftlig Tilladelse.
3. Forlænget Besøgstid vil ikke blive givet.
4. Besøg kan kun aflægges til de Tider, hvor den paagældende efter Reglementets Bestemmelser kan faa Besøg.
5. Ekstrabesøg vil ikke blive tilladt medmindre vigtige Grunde efter Inspektørens Skøn taler derfor, og Tilladelsen maa da forud skriftlig indhentes.
6. De besøgendes Tasker, Pakker o. lign. skal efterlades i Vente-lokalet. Potteplanter modtages ikke og Blomster kun til Jul, Paaske og Pinse samt paa Fangens Fødselsdag. Der maa til Besøget kun medtages et enkelt Stykke Kage eller lidt Frugt, som kan spises under Besøget, derimod ikke andre Madvarer, Smørrebrød, Kaffe eller andre Drikkevarer.
7. Besøgende maa paa Forlangende lade deres Tøj visitere.

Den 9. November 1943.

Fængselsinspektøren.

Fredag den 19. november 1943

Nu får vi ikke mere mælk til grøden om morgenen, da jeg ikke vil have den hældt op i grøden. Jeg synes, det er noget griseri. Meldte mig til overbetjenten, men kom der ikke, så nu melder jeg mig til forvalteren om en ændring.

Fik bogen »For Fredens Domstol«, ellers alt vel.

Mandag den 22. november 1943

Var så hos lægen og klagede over den ordning med mælk i grøden. Han skulle forsøge at tale med forvalteren om det.

Tirsdag den 23. november 1943

Det hjalp altså, jeg var hos lægen, for nu til morgen fik jeg igen min mælk i kruset.

Hele værkstedet var hos viceinspektøren og fik en »advarsel« for det, de fandt under den store visitation; det var billigt sluppet.

Middag gule ærter og plukfisk. Ellers alt vel.

Onsdag den 24. november 1943

I dag om en måned er det jul. Middag brunkål, flæsk og vælling, en dejlig middag. Er rask og i godt humør.

Lørdag den 27. november 1943

Nå! Nu går det ad helvede til! I dag kl. 11 blev nr. 9 og jeg hentet på værkstedet. Kom først i A-fløj og blev kropsvisiteret, derefter kom vi i vore celler med meddelelse om, at her skulle vi foreløbig blive, så det går godt! Man gør da også alt for at gøre livet surt for os politiske fanger.

Nå, men der kommer en tid efter denne!

Middag gule ærter og pølse.

Blev nu til aften flyttet over i D-fløj på 390. Så det går ad helvede til. Dejligt er det danske sind!!!

Søndag den 28. november 1943

Var meget sløj i nat, i min hals og i mit hjerte. Blev liggende i køjen i morges. Kl. 11 var min temperatur normal. Stod op nu til middag,

da det er kedeligt at ligge i sengen. Spiste al min middagsmad: oksekød og sødsuppe.

Jeg har fået strømper at stoppe.

Hvad fanden er jeg kommet i celle for?

Har stadig ondt i halsen.

Mandag den 29. november 1943

Fik iskold grød og mælk til morgen, har ellers sovet godt.

Det har stormet og regnet hele natten.

Kom endelig til forvalteren, men det var jo i orden med mælken til grøden, som jeg havde meldt mig om.

Var nu til aften også hos viceinspektøren og blev forelagt tre politiskilte, som var fundet på blikkenslagerværkstedet omkring min plads.

Han spurgte, om det var mine, hvortil jeg svarede nej. Selv om de er fundet i nærheden af eller ved min plads, kan enhver jo have anbragt dem der. Denne forklaring skulle han nu forelægge inspektøren.

Ellers alt vel!

Tirsdag den 30. november 1943

Alt har været roligt i dag. Jeg må vel snart høre noget; de kan vel for fanden ikke sådan sætte folk i cellen uden bevis!!! Ellers alt vel.

Onsdag den 1. december 1943

Ja, så begynder vi på en ny måned og den sidste i året. Har ikke hørt noget endnu; de har god tid. Man er jo heller ikke andet end en fange. Middag irish stew og vælling. Jeg så den første sne i eftermiddags. Der var luftalarm nu i aften mellem 7 og 8. Ellers alt vel.

Torsdag den 2. december 1943

Det er jo en minderig dag den 2. december. Det var Vikkas fødselsdag, mens hun levede. Ligeledes fik jeg mine 16 år af Lucas¹ denne dag for to år siden.

Var hos lægen for at få noget mere til at gurgle halsen med. Lod

1) Landsdommer i Østre landsret, retsformand.

I ANLEDNING af Julen tillades det Fanger, som maatte ønske det, at afsende Julekort eller Brev til deres nærmeste Paarørende. Fanger, der har Børn, kan med Brev til Hustru eller Kæreste medsende et Julekort til Børnene. Paa Julekort maa kun skrives nogle faa Linier med let læselig Skrift.

Fanger, som ønsker at skrive Brev eller Kort i Overensstemmelse med foranstaaende Regler, vil ved Henvendelse til Postbetjentene **Søndag den 5. December** faa udleveret **Blanketter** til Udfyldning angaaende ekstra Skrivetilladelse. Der skal udfyldes **en Blanket** for hvert Brev eller Kort, Fangen ønsker at afsende. Rubrikken angaaende Familieforhold skal være nøjagtig udfyldt. **Blanketterne** indsamles **Mandag den 6. December**.

Brevpapir og **Julekort** udleveres **Søndag den 12. December** og afleveres **samme Dags Aften** paa sædvanlig Vis. Afsendelsen finder Sted i saa god Tid, at Brevene er de paagældende i Hænde inden Juleaften.

Søndag den 19. December gives ingen ordinær Skrivetilladelse.

ham samtidig se på en lille blist på øjenlåget. Kan vente til øjenlægen kommer.

Er godt gal i hovedet over, at man skal sidde her og glo og blive behandlet værre end en kriminalforbryder. Ja, man bliver smidt rundt med, som var man en åndssvag, der er farlig for sine omgivelser. Denne behandling glemmes aldrig ...

Har så skrækkelige mavekneb i dag, men det går vel over. Middag cement og sødsuppe.

Lærer Bang var inde hos mig, og vi fik en meget fornuftig sludder.

Fredag den 3. december 1943

Smarterne i min mave er gudskelov gået væk, halsen er meget bedre i dag.

Meldte mig i går til viceinspektøren, men har endnu ikke været der. Længes meget efter Ingrid, friheden og alle venner, nå, men det får vel en ende som alt andet.

Middag plukfisk og vælling.

Ellers er der intet sket, jo, jeg har fået at vide, at Lillebror er kommet i celle.

Lørdag den 4. december 1943

Middag dejlige ærter og flæsk, jeg fik en mægtig skudefuld.

Fik mit brev fra Ingrid nu til middag, hun er en god kammerat.

Har fået en ekstra bog: »Erindringer fra et halvt Aarhundrede«. Den handler om det græske kongehus, meget historisk interessant.

Har erfaret, at nr. 15 også er kommet i celle, ja hvorfor ikke – !!

Er ellers i meget godt humør. Fik nu til aften en ny skrivebog, som jeg havde bestilt.

Her i D-fløjen er der gasblus, og det er dejligt varmt, når det er tændt.

Søndag den 5. december 1943

Var i kirke. Pastor Heje prædikede. Der blev sunget en ekstra salme, hvilket nogen tog forargeligt op.

Vi havde radiokonzert i eftermiddag gennem højtalerne. Klapperne blev åbnet, og det gik meget godt igennem.

Paa Grund af det for Tiden ekstraordinært store Belæg kan der ikke gives Tilladelse til Ekstrabesøg i Anledning af Julehøjtiden.

Den 6. December 1943.

Fængselsinspektøren.

Har fået meddelelse fra Klüwer om, at der ikke er ekstrabesøg i juleen.

Er dejlig rask, men godt gal.

Alle, som havde malet eller tegnet flag på væggen, fik det fjernet i går, også det danske flag ...

Mandag den 6. december 1943

I dag har jeg haft så ondt i mit hjerte. Middag cement og vælling. Var nede på sygeafdelingen og fik noget for tandpine. Tiden går hurtigt for mig.

Tirsdag den 7. december 1943

Meldte mig til inspektøren nu til morgen. Jeg må tale med ham om denne behandlingsmåde. Første overbetjent V.V. Jensen var her i dag, og jeg benyttede lejligheden til at sige min mening om behandlingen af de politiske fanger.

Fik nogle islændere, som jeg skal reparere.

Var på sygeafdelingen og fik afføringspiller.

Onsdag den 8. december 1943

Vandgrøden var tynd som vælling, kold, og mælken iskold. UHA!

Har fået en meget oplysende bog: »Tysklands Kamp for Livet« af MacFall.

Torsdag den 9. december 1943

Var hos lægen og fik nogle piller for mit hjerte. Jeg talte med ham om dette med cellen. Han sagde, at han ikke kunne gøre noget. Det sikkerhedsmæssige går frem for alt. Men han mente ikke, at det ville vare så længe.

Middag spegesild og vælling.

Var nu til aften hos viceinspektøren og foreholdt ham det urimelige i, at vi stadig er i celle. Han udtalte, at det var fordi vi ikke skulle opfordre eller medvirke ved et eventuelt kup mod fængslet – og om jeg nu ikke, med alle de sikkerhedsforanstaltninger, de traf, kunne se det umulige i et sådant forsøg? Jeg indrømmede, at det nu var meget vanskeligt og at det ikke ville være klogt at foretage et sådant forsøg. Ligeledes gav jeg ham mit ord på, at jeg ikke her indefra ville gøre noget forsøg på at sætte mig i forbindelse med nogen udenfor med flugt for øje, og det ville jeg selvfølgelig holde. At de eventuelt udefra skulle gøre et sådant forsøg – og at det lykkes – bandt mig selvfølgelig ikke til løftet til viceinspektøren.

Han skulle nu fremlægge sagen for inspektøren.

Fredag den 10. december 1943

Fik sæbe udleveret i dag. Ellers er der ikke sket noget nyt. Man fortæller, at Tyrkiet åbent har stillet sig på de allieredes side. I morgen er det bredag, det er dejligt.

Lørdag den 11. december 1943

Middag gule ærter og bøv i tuber (medisterpølse). Fik et dejligt brev fra Ingrid, hun er en god sømand. Ellers stadig intet nyt. Der står vedblivende »Midlertidig celle« på min tavle. Har fået nogle dårlige bøger: »Estland i Sommersol«¹, »Fra vor Grænse mod Rusland«, den er fra 1905, skrevet af en nordmand.

1) Af Marius Dahlsgaard, 1928. Giver et meget positivt billede af Estland i frihedsårene til 1939. Det svarede ikke til Richard Jensens opfattelse af Estland som »fascistisk stat«.

Søndag den 12. december 1943

Var i kirke, en meget kedelig prædiken. Så en del af vore venner.

Middag oksekød og brødsuppe. Det er år og dag siden vi er sluppet for den kedelige sødsuppe på en søndag. Radioforedrag om moderne dansk litteratur; kunne ikke høre noget.

Søndagen er nu slut, godt det samme.

Mandag den 13. december 1943

Middag cement, vælling. Jeg meldte mig til pastor Heje i dag, jeg må tale med ham om forholdene. Melder mig i morgen til overlæreren. Ellers intet nyt.

Tirsdag den 14. december 1943

Var hos pastor Heje angående nogle bøger, talte med ham om den behandling, som blev os budt her. Han så meget forstående på tingene. Var også hos overlæreren og fik det ordnet med noget læsestof, fremkom med mit syn på de drastiske foranstaltninger, de har truffet.

Direktøren¹ har været her i dag, og jeg meldte mig til ham, men han blev ikke færdig og kommer igen i næste uge.

Middag fiskefrikadeller og ølsuppe, alt i alt en god dag.

Onsdag den 15. december 1943

I dag er nr. 12 og 33 igen kommet på Fælles. Ellers intet nyt.

Torsdag den 16. december 1943

Middag Atlanterhavssuppe, labskovs.

Nr. 9 er i dag kommet tilbage til blikkenslagerværkstedet, så bliver det for fanden snart min tur til at komme på Fælles.

Der var tåge, så man ikke kunne se en hånd for sig i eftermiddags. Var derfor ikke på gårdtur.

Fredag den 17. december 1943

Blev i aftes kl. 8 kaldt til inspektøren, som forelagde mig de betænkeligheder, han nærede ved at lade mig komme på blikkenslager-

1) Direktøren for fængselsvæsenet, Tetens.

værkstedet igen, men udtalte, at vi jo måtte finde noget andet arbejde herinde i fængslet. Jeg udkastede da tanken om »Blindskrift«. Det skulle han undersøge. Påtalte samtidig afslag på ekstrabesøg, og den tilladelse fik jeg mellem jul og nytår, hvad jeg var meget glad for.

Vi havde en lang samtale om forholdene, og han lod til at være meget forstående.

Talte med overlæreren til morgen om arbejde, og han skulle nu gøre, hvad han kunne for at få det bedste ud af det.

Middag blodprop, kærnemælkssuppe.

Lørdag den 18. december 1943

Middag gule ærter og dejligt flæsk. Har endnu ikke hørt om andet arbejde.

Søndag den 19. december 1943

Var hos øjenlægen og fik en knude klippet af mit øjenlåg.

Tiden er gået glimrende, jeg læser »Maanedalen« af Jack London, den er vel nok god.

Mandag den 20. december 1943

Middag cement, vælling. Endnu har jeg ikke hørt fra inspektøren om andet arbejde. Er dejlig rask og i godt humør.

Tirsdag den 21. december 1943

Middag plukfisk, ølsuppe, UHA!! Har lidt hovedpine i dag. Synes dagen har været trist.

Onsdag den 22. december 1943

Jeg søgte nu i eftermiddag om at komme sammen med nr. 72, og det er i orden, så han kommer i aften. Så har jeg jo lidt selskab i julen.

Torsdag den 23. december 1943

Så er vi altså to mand i cellen, og tiden er gået udmærket. Var hos lægen og fik tilladelse til at sende mine egne briller ind og få ordnet, så jeg kan bruge dem. Det er altså lillejuleaften, så i morgen får vi brev.

Fredag den 24. december 1943

Så begynder julen. I formiddag fik vi grangrene, to æbler hver mand. Min makker fik en pakke tobak, så nu kan vi rigtig smøge den i julen.

Vi fik i formiddag en tallerken rødbeder, som jeg allerede har spist. Nu i eftermiddag fik vi et krus sødt øl samt en lille pose kanel til grøden i aften. Fik så dejlig flæskesteg og sød grød; det var vel nok en fin julemad.

Vi tog os en dejlig smøg i dag, min makker er jo på rygeklasse.

Efter forholdene var det en rigtig god juleaften. Havde julekoncert i højtaleranlægget. Fik »Nær og Fjern«.

Lørdag den 25. december 1943

Vi fik dejlig sød grød også til morgen. Kl. 2 en bolle, kaffe og et halvt pund sukker, så vi er ovenpå.

Mandag den 27. december 1943

Middag cement og vælling. Ellers er dagen gået godt.

Tirsdag den 28. december 1943

Var hos overlæreren og talte med ham om at komme på bogbinde-riet, og det er i orden, men nu vil jeg først tale med inspektøren om blikkenslagerarbejdet.

Fik ganske uventet brev fra Arne og Lissi¹ og Dagny samt kort fra Carl Olsen, Århus, og Erik; jeg ved ikke af, at jeg kender dem, men finder vel ud af det.

1) Arne var Richard Jensens nevø og Lissi Arnes veninde. Arne var sømand og boede lejlighedsvis hos Richard Jensen på Genuavej. Lissi var medlem af DKU og defektrice. Karl Dester fortæller: »Ved vort sidste besøg hos Richard (efter krigen) fortalte han mig og min kone om, hvorledes Arne havde skuffet og snydt ham. På et tidspunkt havde Richard i sin have (på Genuavej) nedgravet visse våben og en større pengesum. Vistnok noget, der stammede fra hans tid som våbeneksportør til den spanske borgerkrig. Dette havde Arne fået nys om, og på et tidspunkt, mens Richard sad i fængsel, havde han gravet tingene op og forsvandt siden med pengene til Amerika sammen med Lissi.«

Onsdag den 29. december 1943

Havde så et dejligt besøg af Ingrid og Dagny; de så godt ud begge to. Fik kage, slik samt vindruer og blomster; dem må vi ellers ikke få mere undtagen til højtiderne.

Middag brunkål og flæsk, god mad.

Det er meget mildt i vejret, her er så varmt i cellen.

Fik en tandbørste udleveret, som Ingrid havde haft med.

Fredag den 31. december 1943

Så er det den sidste dag i år. Der er faldet sne i nat. Har hørt, at Bjørn Kraft skal være skudt¹. Middag labskovs og rosenkål. Fik »Kærlighed og Benzin« og »Main Street«, begge af Lewis.

Nu er dagen forbi. Vi har haft en meget god aften, da vi kunne få en smøg. Ellers var der ikke forskel på nytår og andre aftener. Glædeligt og rødt nytår!

1) Et af de mange falske rygter.

»Nu kan det snart være nok!«

Det nye år begyndte:

Lørdag den 1. januar 1944

Så begynder det nye år. Var i kirke, den var pænt pyntet. Middag gule ærter, flæsk, en god middag. Venter spændt på brev fra Ingrid. Dagen er nu slut, og der blev ikke uddelt breve i dag; en stor skuffelse.

Søndag den 2. januar 1944

Var ikke i kirke. Var i trist humør, da jeg endnu ikke har fået brev fra Ingrid. Håber hun har fået mit brev. Til aften lidt radiokonzert.

Mandag den 3. januar 1944

Fik nu til aften Ingrids brev og glad blev jeg. Så nu er humøret højt igen.

Tirsdag den 4. januar 1944

Middag fiskefrikadeller ølsuppe. UHA!!

Gode nyheder. Russerne er gået over den rumænske grænse.

Onsdag den 5. januar 1944

Kaj Munk skal være blevet skudt i dag. Var til engelsk. Ellers alt vel.

Torsdag den 6. januar 1944

I dag er det to års-dagen for mit ophold her. Der var tre flyvealarmere i nat. Har haft forfærdelig ondt i min mave i nat.

Fredag den 7. januar 1944

Fik mine briller i dag, de er meget bedre end de gamle. Glæder mig kolossalt til dagen i morgen, da der så er brev fra min kære gode kammerat Ingrid.

Lørdag den 8. januar 1944

Middag gule ærter – pølse. Fik følgende bøger: »Udenfor Samfundet«, »Kina«. Fik brev fra Ingrid og Dagny. Er meget ked af, at Ingrid ikke har fået mit brev fra 26.12.

Mandag den 10. januar 1944

Nu er der ingen tvivl: brevet til Ingrid er blevet beslaglagt.

Onsdag den 12. januar 1944

Middag plukfisk, kærnemælkssuppe. Var til engelsk kl. ti. Har endnu ikke hørt om det tilbageholdte brev, men det kan jo også tids nok komme.

Torsdag den 13. januar 1944

Var hos lægen og fik mit tillæg fornyet. Min makker blev indlagt på sygeafdelingen i aftes, han havde dårlig hals og feber. Middag frikadeller og en slags grønkål.

Fredag den 14. januar 1944

Jeg fik ganske uventet besøg af Ingrid og Valborg, og det kan nok være, jeg blev glad. Synes Ingrid så dårlig ud i dag. Var hos bogholderen og fik at vide, at jeg nu havde 100 kr. stående, så jeg sendte Ingrid 30 kr. til hendes fødselsdag.

Mandag den 17. januar 1944

Min makker kom op fra sygeafdelingen i dag.

Onsdag den 19. januar 1944

Vi stopper strømper, så vi ikke ved, hvor gamle vi er.

Torsdag den 20. januar 1944

Min makker fik afslag på prøven, det kom ikke overraskende.

Fredag den 21. januar 1944

Var nu i aften hos inspektøren angående det brev, jeg havde skrevet. Han var godt gal i hovedet og kaldte mig en fidusmager. Det var jo en temmelig hård betegnelse. Svarede kun, at det kunne vi jo disku-

tere, når denne situation, vi befinder os i, er overstået. Jeg sagde, at han måtte forstå den vanskelige stilling, jeg befinder mig i. Fik en irttesættelse, det var temmelig nådigt sluppet.

Første overbetjent var bagefter hos mig i cellen og spurgte, om jeg ville på bogbinderiet, og det ville jeg gerne.

Middag blodprop og vælling.

Lørdag den 22. januar 1944

Er i aften flyttet over i G-fløj på nr. 248, da jeg skal begynde på bogbinderiet på mandag. Fik lov til at få nr. 72 med. Han skal blive i cellen og stoppe strømper.

Mandag den 24. januar 1944

Så har jeg været den første dag på bogbinderiet; et udmærket arbejde. Middag cement, vælling. Det var også rart at komme på fælles gårdtur.

Tirsdag den 25. januar 1944

Var hos lægen og fik tilladelse til at få noget, der kaldes mellemkost, da jeg har lidt ondt i maven. Kan nu få alle de bøger, jeg kan nå at læse. Fik i dag at vide, at man på de lavere klasser kan købe tandcreme og et barberblad, så det skal jeg benytte mig af i denne uge. Er meget glad for mit nye arbejde.

Onsdag den 26. januar 1944

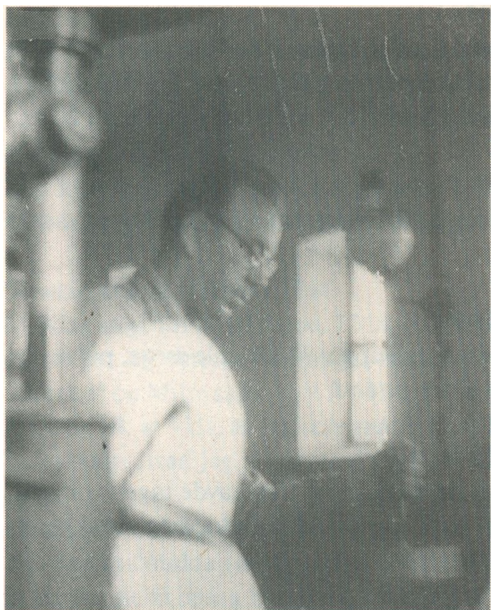
Fik en dejlig middag: kartoffelmos og kalvekød samt kærnemælksuppe. Jeg får nu også lyst rugbrød og et stykke sigtebrød mere.

Det er et meget dårligt vejr med storm og regn i disse dage. Var i bad i dag.

Torsdag den 27. januar 1944

Middag: kødboller, Atlanterhavssuppe, kartoffelmos. Var til skolesang nu i aften. Alt går godt. Vi er seks mand på bogbinderiet. Fik tre stænger skrå¹ i dag.

1) Skrå var populært i fængslet, bl.a. fordi det ikke alene kunne bruges efter sit formål, men også tørres på cellens varmeapparat og bruges til cigaretrulning med wc-papir.

*Richard Jensen
på bogbinderiet
– i færd med
at koge bolcher ...*

Fredag den 28. januar 1944

Middag fiskerand, vælling. Min makker fik labskovs, vælling. Var til engelsk, så Lillebror. Er i udmærket humør og godt rask i denne tid. Venter så med længsel på brev fra Ingrid.

Lørdag den 29. januar 1944

Middag kalvekød, Atlanterhavssuppe. 72 fik gule ærter, flæsk. Kan nu købe et barberblad og det har jeg fået i aften. Nå! Så fik jeg altså ikke brev i aften, er godt ked af det ...

Søndag den 30. januar 1944

Fik mit brev fra Ingrid nu til middag. Er rask og i godt humør.

Onsdag den 2. februar 1944

Gode nyheder fra øst¹

1) Russerne har indledt den anden store vinteroffensiv.

Torsdag den 3. februar 1944

Vi har en livstidsfange, som hedder Viggo. Han fyldte forleden 50 år og fik i fødselsdagsgave af fængslet en pakke tobak, en rulle skrå, en pose sukker; det var meget pænt gjort. Han har været her i 20 år.

Fredag den 4. februar 1944

Middag fiskerand, vælling. 72 fik blodprop, vælling. Store nyheder fra fronterne.

Lørdag den 5. februar 1944

Middag hakkebøf, Atlanterhavssuppe. 72 fik gule ærter, pølse. Erfarede i dag, at Nordahl Grieg er død.

Tirsdag den 8. februar 1944

Var hos lægen og fik mit tillæg fornyet. Jeg havde taget to kg på, vejer nu 92 kg, så jeg lever godt i denne tid. Middag stegt torsk og ølsuppe. 72 fik hachis og ølsuppe.

Onsdag den 9. februar 1944

Var i dag fremstillet for direktøren. Talte med ham om en lettelse angående besøg og brevskrivning. Jeg forstod, at han ville gøre, hvad han kunne. Ligeledes omtalte jeg den lille skråtildeling; også det ville han undersøge.

Kalvekød og grønkål, 72 labskovs og grønkål.

Torsdag den 10. februar 1944

Der var i dag optælling af alt, hvad vi har i cellen.

Søndag den 13. februar 1944

Der er dejligt snevejr i dag. Middag stegt rødspætte, sødsuppe, 72 oksekød og sødsuppe. Har læst »Mandens Blad« hele dagen.

Onsdag den 16. februar 1944

Der er nu kommet ordre til, at alle skal flytte sammen, da der ventes ca. 50 nye fanger.

Lørdag den 19. februar 1944

Stegt sild og gule ærter, 72 pølse og ærter. Det går glimrende på Østfronten.

Mandag den 21. februar 1944

Blev kl. 9 kaldt ned til pastor Heje. Han meddelte mig, at han gerne ville tage mit besøg den 24. ds., hvad jeg er meget glad for.

Tirsdag den 22. februar 1944

Middag stegt torsk, ølsuppe, 72 irish stew. Jeg lavede bolcher i dag af sukker og smør, det smager meget godt. Fik brev fra Julius Vanman¹ og Mitte samt kort fra Holger og Terese. Blev kaldt ned til Heje og fik at vide, at jeg ikke måtte få mit besøg hos ham til min fødselsdag, hvad jeg blev meget skuffet over.

Onsdag den 23. februar 1944

Havde nu til middag besøg af første overbetjent, som meddelte mig, at jeg kunne få besøg hos Heje, men kun af min kone, men da Heje er bortrejst, bortfalder det. Han stillede mig så en times besøg i udsigt i stedet for en halv time.

Middag kødboller, sødsuppe, 72: hachis.

Jeg fik nu i eftermiddag det brev at se, som inspektøren har sendt til Ingrid.

Fange nr. 11 (12 år) forsøgte i eftermiddag at flygte, kom også ud på gaden, men blev pågrebet.

1) Julius Vanman (broder til Kjeld Vanman) var Richard Jensens nære kammerat og forbundsfælle fra begyndelsen af 30'erne, da Vanman var en central figur i Komintern-apparatet og søfyrbøderforbundet. Efter krigen blev Vanman afpresset en tilståelse om, at han i 1940 var stikker for politikommissær Bjerring og årsag til, at Josef Rimbortus Schaap blev arresteret. Men Vanmans rolle var uigennemskuelig. I 1938 blev han på baggrund af en tvivlsom bedragerisag af Richard Jensen tvunget til at tage hyre på en »krudtbåd«, men bad selv om at komme hjem og lægge kortene på bordet for politiet. Det skulle være ved denne lejlighed, han blev stikker. Men det mentes også at være Vanman, der i en anonym telefonopringning i 1941 advarede Richard Jensen om, at han ville blive arresteret.

Julius Vanman.

Torsdag den 24. februar 1944

Så er det min fødselsdag, og jeg glæder mig til besøg. Kl. 10 kom så Ingrid, Dagny og Valborg. Jeg havde en times besøg, fik dejlig lagkage, æbler, blomster.

Det har været en dejlig fødselsdag, og jeg er i godt humør, men der er trods alt bedre hjemme ...

Middag kogt torsk og kærnemælkssuppe, 72 fik brunkål og flæsk, som jeg også åd.

Lørdag den 26. februar 1944

Fik nogle flotte blomster fra Søfyrbødernes Forbund og telegram fra Robert Klitfort, som jeg blev meget overrasket over at høre fra.

Middag stegt rødspætte og grønkål, 72 labskovs.

Der er forår i luften i dag. Solen skinner dejligt.

Der var en fange, der ikke ville vaccineres, men han blev slæbt til lægen med magt. Det så skægt ud.

Søndag den 27. februar 1944

Nr. 12 (Lanø) skal nu flyttes til biblioteket. Vi skal så have 66 og 77 på bogbinderiet. 66 hedder Gilbert Nielsen, den anden er i sag med ham. De har begge fem år.

Mandag den 28. februar 1944

Hører jeg er nævnt i »Politiken« fra i går. Gode nyheder. Er i godt humør.

Fredag den 3. marts 1944

Der er stor spænding i disse dage om Finland¹. Middag kogt torsk, kærnemælkssuppe, 72 blodprop. Alt går meget godt.

Torsdag den 9. marts 1944

Har i dag anmodet om at skrive ekstra brev.

Fredag den 10. marts 1944

Middag kogt torsk, vælling, 72 labskovs. Fik min ekstra brevseddel

1) Der er i Stockholm ført hemmelige forhandlinger om Finlands udtræden af krigen.

tilbage, da jeg skulle opgive en grund til at skrive ekstra brev på søndag. Opgav arveforhold.

Lørdag den 11. marts 1944

Har meldt mig til forvalteren for at klage over, at vandgrøden er så tynd. Fik et dejligt brev fra Ingrid.

Søndag den 12. marts 1944

Dejligt vejr i dag. Middag fiskerand, sødsuppe, 72 oksekød.

Var til foredrag i eftermiddag. Emnet var »Vore fugle«, hørte også deres sang på plader.

Har skrevet ekstra brev til Ingrid.

Mandag den 13. marts 1944

Middag kalvekød, vælling, 72 cement. Det har sneet i dag. Alt vel.

Tirsdag den 14. marts 1944

I går fik vi jo »dejligt« kalvekød, men det virkede således, at alle, som havde fået det, måtte løbe på wc hele natten (jeg fem gange) og fortsætter i dag. Var hos lægen og påtalte det svineri at servere fordærvet mad. Det er femte gang på syv måneder, det er sket. Han lo-vede at undersøge sagen grundigt. Ved en fejltagelse slap nr. 66 for samme skæbne. Har fået stopmixtur.

Til middag fik vi stegt torsk og havregrød i stedet for kærnemælk, en god middag.

Hørte at der i dag var klippet noget ud af avisen, var hos overlæreren.

Onsdag den 15. marts 1944

Nu har jeg det godt i min mave igen, efter at jeg har fået tre skefulde stopmixtur.

Torsdag den 16. marts 1944

Middag stegt rødspætte, frugtsuppe, 72 labskovs, Atlanterhavssuppe.

Var hos overlæreren og talte med ham om at få lov til at komme

på værkstedet om søndagen, og det har han nu ordnet, så vi får tilladelse til det.

Har ondt i min mave, det er rigtige mavesmerter.

Fredag den 17. marts 1944

Middag kødboller, vælling, 72 blodprop. Har det bedre i min mave i dag.

Lørdag den 18. marts 1944

Finland har afslået USSR's fredstilbud. Middag fiskeboller, gule ærter, 72 pølse.

Søndag den 19. marts 1944

I dag kl. 9.30 er det tre år siden, jeg blev anholdt. Jeg vil rigtigt nok håbe, at jeg til næste år ved denne tid er hjemme! Nu kan det snart være nok!

Vi har haft en dårlig radiokoncert i eftermiddag, koncerten i aften var god.

Tirsdag den 21. marts 1944

Grødkålene var meget snavsede udenpå i dag. Nu gider de ikke engang tørre dem af. Middag stegt torsk, ølsuppe, 72 irish stew.

Var hos inspektøren, klagede over torsdagskoncerterne.

Onsdag den 22. marts 1944

Middag kalvekød, ølsuppe, 72 fik kål med kødstumper i.

Var hos forvalteren og klagede over museekskremitter i vandgrøden. Han sagde, det måtte stamme fra leverandøren, der får sendt grynene tilbage. Klagede samtidig over, at fiskene ikke var gjort helt rene før tilberedning. Også det vil han undersøge.

Torsdag den 23. marts 1944

Middag stegt rødspætte og sødsuppe (fisken var gjort ren). Har sgú løbet på wc igen, der må være noget i vejen med det kalvekød.

Fredag den 24. marts 1944

Fik i dag 100 nipsenåle, som jeg har bestilt til at markere fronterne

på kortet. Det er meget interessant.

Fik i dag oplæst en skrivelse fra direktøren om, at vi ikke kan få mere skrå hernede, da det ikke kan skaffes.

Lørdag den 25. marts 1944

Fik mit brev fra Ingrid i aftes, så nu har jeg intet at glæde mig til i aften. Middag gule ærter og kogt torsk, 72 fik flæsk. Fik barbersæbe og »Abessinske Erindringer« af general Virgin.

Tirsdag den 28. marts 1944

Var hos lægen og fik tilladelse til at komme til tandlæge med en kindtand, der skal plomberes. Middag fiskerand, ølsuppe, 72 hachis. Ølsuppen var ikke god.

Lørdag den 1. april 1944

Fik et Europakort fra Dagny i dag. Har købt fyldepenneblæk samt træ til en hylde. Vi har rigtig fikset op i cellen i dag. Ellers alt vel.

Onsdag den 5. april 1944

Var i bad. Min makker fik ingen tobak til påsken.

Fredag den 7. april 1944

Var i kirke. Middag fiskegratin, Atlanterhavssuppe, 72 gule ærter, flæsk. Fik et dejligt stykke flæsk ekstra. Ah!!! Kaffe af min makker og en god smøg. Har læst »Min søgrønne Ungdom og efter« af Antoine Moller, en dejlig bog.

Nu er to påskedage slut, og de er gået meget godt.

Søndag den 9. april 1944

I dag er det jo en historisk dag, fire år siden besættelsen. Vi skal fejre den næste år i frihed. Middag rødspætte, sødsuppe, 72 oksekød. Et halvt pund sukker, en basse samt kaffe og så en god smøg, så vi er rigtig i humør i dag.

Mandag den 10. april 1944

Var i kirke, tre mand blev vist ud, fordi de sad og sludrede. Middag

kalvekød og vælling, 72 cement. Godt påsken er slut. Odessa er faldet, godt gjort.

Tirsdag den 11. april 1944

Var hos lægen, havde taget to kg på, vejer nu 94 kg, men fik trods alt mit grødtillæg fornyet.

Lørdag den 15. april 1944

Middag stegt skrubbe. Uha!!! Atlanterhavssuppe. Uha!!! 72 lab-skovs, gule ærter. Fik afslag på køb af potteplante. Fik skrå, min tildeleling tre stænger. Stadig gode nyheder fra fronterne¹, er i bedste humør.

Tirsdag den 18. april 1944

Var hos lægen og fik tilladelse til igen at få fuldkost, synes ikke mere om mellemkosten.

Torsdag den 20. april 1944

Har hørt om de dårlige nyheder i København². Hernede skal komme 25 slaver i dag samt 25 i morgen, så de laver rigtig plads på Vestre.

Lørdag den 22. april 1944

Middag stegt lever og sødsuppe. Det er år og dag siden vi har fået lever. Det stormer ad helvede til i dag. Godt brev fra Ingrid.

Søndag den 23. april 1944

Middag gule ærter, flæsk. Vi havde i eftermiddag en skrækkelig koncert i radioen.

1) Russerne har generobret Krim.

2) Bombe mod fyldt sporvogn som hævn for likvidering af dr. Bests chauffør.

Rykind i Vridsløselille

Torsdag den 27. april 1944

Middag plukfisk, øllebrød.

Her var rigtig rykind i dag. Der kom 17 fanger fra Nyborg: seks livsfanger, seks med 16 år, resten med straffe fra otte år og opefter. Gejl¹ var med.

1) Kaj Gejl var sømanden, der havde afbrændt »United States« og senere blev »gruffefører« i Wollweber-organisationen. Deltog i flere sabotageforsøg og var oprindelig udset til at lede Frederikshavn-aktionen, men blev sat fra opgaven. Havde – også efter krigen, indtil han udtrådte af DKP – problemer med loyaliteten mellem Richard Jensen-fløjen og Aksel Larsen-fløjen.

Om overførslen fra Nyborg til Vridsløselille skriver Kaj Gejl bl.a. i manuskriptet til sine ikke offentliggjorte erindringer:

»Det var blevet besluttet at samle de værste forbrydere i et sikkert fængsel ved København. Foruden mig var det 13 mordere, og der var almindelig oprørsstemning. Vi havde oparbejdet forskellige privilegier, og de røg nu i vasken ved flytningen.

Det må have været et kosteligt syn, der mødte morgenduelige Nyborgborgere ved vores afmarch.

Slaverne gik sammen to og to. Ud for hvert par gik to betjente på hver side – og den yderste var bevæbnet. Uden for disse rækker gik så, hvad der kunne skræbes sammen af overbetjente og hundeførere med deres blodhunde. Jeg mindedes tidligere tiders konvojsejlads. I spidsen gik inspektør Kaj Jensen, og viceinspektøren sluttede bagtrop.

På Nyborg station blev vi to og to gennet i en tom vogn. Ud mod vinduet sad de bevæbnede betjente og mod korridoren de andre. Uden for kupéen stod en mand med karabin.

Passagerer i ekspressen til København var tydeligvis imponerede, da vores vogn blev hængt på toget.

Min plan var at prøve at slippe fra de bondekarle, når vi kom til Københavns hovedbanegård. Der var vel grænser for, hvor vildt de ville skyde i en større mængde.

Fredag den 28. april 1944

Har fået en rigtig reaktionær bog, »Krigsfange i Sovjet« af Sarinna. Fy for satan, hvor den er løgnagtig. Middag blodprop, vælling.

Mandag den 1. maj 1944

Så har vi altså 1. maj, under kedelige forhold. Middag hachis, vælling.

Jeg smed i dag noget udkras ud ad vinduet til smedene, men det blev taget af en betjent, og der vil nu blive skrevet rapport, så jeg kommer ned og får en vals.

Tirsdag den 2. maj 1944

Labskovs, ølsuppe. Ellers alt vel.

Men de havde taget højde for alt!

Selv om det var et eksprestog, standsede det ved det lille Vridsløselille trinbræt – og her var udkommanderet et større antal hjelmklædte politifolk med maskinpistoler. Der blev ikke taget chancer.«

Kaj Gejl fortæller videre, at han i Vridsløselille fik en af drabsmændene fra turen som cellekammerat, en skrupskør fyr. En af de første dage blev Gejl hentet af en betjent for at blive ført på wc – uden at have bedt om det. Stor var hans overraskelse, da han i naborummet hørte, at der blev kaldt på ham. Det var Alberti Hansen! Mødet var arrangeret! Gejl fik at vide, at der var et systemiseret kommunikationssystem. Han skulle selv holde sig i kontakt med Kjeld Vanman, der kunne melde frem og tilbage til Richard Jensen. Desuden skulle han skille sig af med sin cellekammerat, så han kun var omgivet af pålidelige folk. Det skete også.

Tyskernes krigslykke var nu i foråret i den grad vendt til fordel for de politiske fanger, at friheden var blevet langt større, og Kaj Gejl kom til at overvære, at Richard Jensen på overvagtimesterens kontor egenhændigt rev en klage i stykker for øjnene af overvagtimesteren med en bemærkning om, at »den slags bruger vi ikke her – ikke mere i hvert fald!«

Gejl blev straks inviet i forskellige flugtplaner (værkmesteren på hans værksted var leder af en Frit Danmark-gruppe!), og da Kaj Gejl på grund af sit ry fra »United States«-affæren blev anset for at være brand- og sprængstof-ekspert, blev han bl.a. indviet i en plan om at vælte fængselsmuren med sprængstof. Men det var dog ikke denne plan, der blev brugt, da flugten omsider fandt sted.

Der er rejst 17 fanger op til Faarevejle, hvor der er indrettet fængsel for fanger med straffe fra fire mdr. til et år.

Torsdag den 3. maj 1944

Middag labskovs, Atlanterhavssuppe.

I dag kom der 39 mand fra Horsens, alle med lange straffe: livstid, 12 år, 10 år. Det er snart et dyrt fængsel. Længes nu efter brev fra Ingrid. Ellers alt vel.

Fredag den 5. maj 1944

Middag gule ærter, flæsk.

Var til foredrag i eftermiddag. Det var overlæreren fra Horsens, der talte om den foreliggende situation, det var udmærket. Venter nu brev.

Lørdag den 6. maj 1944

I dag er jeg vel nok glad, jeg har fået brev fra Ingrid. Middag labskovs, vælling; det bliver snart lidt kedeligt med den mad.

Mandag den 8. maj 1944

Middag hachis, vælling; det var noget uappetitligt noget. Min makker har haft besøg og fik dejlige bøgegrene ...

Tirsdag den 9. maj 1944

Har nu fået udleveret lommebog, tandcreme, kalender og skriveblok, som Ingrid har haft med.

Var hos lægen, men nu røg grødtillæg om morgenen. Vejer 95 kg, det er vist heller ikke så godt at tage mere på af hensyn til mit hjerte.

Onsdag den 10. maj 1944

Middag plukfisk, vælling. Der var forvarsel to gange nu til middag, så der er stadig gang i sagerne.

Torsdag den 11. maj 1944

Var hos viceinspektøren og fik tilladelse til at få besøg ugen før pinse, den er fin.

Middag gule ærter, pølse.

I dag afgår 20 mand til Faarevejle og der kommer 35 mand fra Vestre. Humøret er godt.

Fredag den 12. maj 1944

Middag blodprop og sødsuppe. Har nu mit brev fra Ingrid til gode til i morgen. Glæder mig.

Lørdag den 13. maj 1944

Middag labskovs, vælling.

Fik først nu kl. 20 Ingrids brev, var ellers bange for, at noget var i vejen. Så nu er alt all right igen.

Søndag den 14. maj 1944

Der kom igen i aftes 10 mand fra Vestre, og der er kommet 30 mand i dag. Ellers alt vel.

Torsdag den 18. maj 1944

Middag gule ærter, flæsk.

Har læst »Frigjort« af Hans Martin, en god bog. Alt vel. Dagen gået udmærket.

Lørdag den 20. maj 1944

En god dag: solskin, brev, frikadeller, vælling – er dejligt nok, men synes, det går for langsomt på fronterne.

Onsdag den 24. maj 1944

Middag plukfisk, vælling. Det er et rigtig mørkt og trist vejr i dag. Har ønsket Lillebror tillykke med de 39. Nu vil jeg sgú snart ud! Har haft tæpper og madrasser nede og banke i dag.

Søndag den 28. maj 1944

Så er det pinsemorgen. Det er fint vejr, godt for alle dem derude. Havde en dejlig gårdtur med Lillebror og K.

Mandag den 29. maj 1944

Andenpinsedag, vejret igen smukt. Middag kødboller, vælling.

Kaj Gejl.

Torsdag den 1. juni 1944

Grøden er vel nok dejlig tyk i denne tid. Er snart noget utålmodig. Nå!!! ...

Lørdag den 3. juni 1944

Der er benådet seks mand i dag, deriblandt en fra biblioteket, så nu håber vi, at Alberti kommer derop.

Søndag den 4. juni 1944

Har haft så ondt i maven hele dagen, var nede på sygeafdelingen og fik nogle morfindråber nu til aften. Jeg stjal mig til at blive vejet, og det viste sig, at jeg vejer 99 kg, så nu må jeg sgú til at holde lidt igen; den går ikke. Middag oksekød og rabarbergrod, dejlig middag.

Tirsdag den 6. juni 1944

Efter hvad vi har hørt, så skulle invasionen være i gang. Lillebror er så kommet på biblioteket, vi har været på gårdtur sammen, så den er i orden. Middag kødboller og ølsuppe.

MEDDELELSE NR. 1

Allierede Styrker er under kraftig tysk Modstand siden Kl. 1³⁰ den 6. ds. gaaet i Land paa Nordmandiets Kyst mellem Cherbourg og le Havre.

Tyngdepunktet i Landgangsoperationerne ligger foreløbig ved Mundingerne af de to Floder Orne og Vire. Samtidig med Landsætningerne i Nordfrankrig er allierede Tropper landsat fra Luften paa Kanaløerne Jersey og Guernsey, og overordentlig store Styrker er fra Luften landsat i og bag Kampomraadet.

Mellem Viller-sur-mer og Trouville er dannet et Brohoved af omtrent 20 km.s Bredde.

*Inspektøren for Statsfængslet i Vridsløselille m. v.,
den 7. Juni 1944.*

Klüwer.

Torsdag den 8. juni 1944

Middag plukfisk, Atlanterhavssuppe. Ja, nu er jeg kommet på anden klasse, men der sker ingen forbedring af den grund. Vi har jo alle invasionsfeber, men det ser ud til at gå meget godt. Er rask og i godt humør.

Søndag den 11. juni 1944

Vejret er mørkt og trist. Læser »Torden i Jordan«, 600 sider, udmærket. Er i godt humør. Hører russerne har åbnet offensiven mod Finland.

Tirsdag den 13. juni 1944

Var hos lægen og fik lov til at få et par lette sko. Kartofler, kogt flæsk, øllebrød.

Søndag den 18. juni 1944

Middag røget makrel, sødsuppe. Det smagte vel nok godt til en forandring. Foredrag i eftermiddag af Clauson Kaas, var ikke med.

Torsdag den 22. juni 1944

Middag kødboller, sødsuppe. Så havde jeg et dejligt besøg af Ingrid og Dagny, jeg var så glad, så glad, og jeg syntes, Ingrid var så sød. Fik blomster, slik, et stykke sæbe, en blyant og et kort over Vestfronten. Er i godt humør og rask. Nu er der en måned til næste besøg.

Fredag den 23. juni 1944

Middag blodprop, kærnemælkssuppe.

Der var i dag en fange, der blev fuldstændig tosset, han smadrede alt i cellen.

Søndag den 25. juni 1944

Hører at Tivoli skal være brændt af. Fik en meddelelse om krigen fra Klüwer ...

På gårdturen i dag var vi sammen med Gejl og Kjeld, så vi fik os en rigtig sludder.

Fredag den 30. juni 1944

Middag plukfisk, kålsuppe. Alt er på højeste gear hernede. (Generalstrejke). Alt vel.

Lørdag den 1. juli 1944

Her var højeste alarmberedskab i nat. Kl. 3 blev her et farligt skyderi uden for muren. Vi kunne se en stor brand i retning af Taastrup.

MEDDELELSE NR. 2

I den forløbne Uge har de allierede Tropper udvidet deres Brohovede paa den franske Atlanterhavskyst. De har indtaget Byerne Bayeux og Vilers-Bocage, og der kæmpes for Tiden med Voldsomhed ved Caen og paa Cherbourg-Halvøen. Det meddeles, at den allierede Overkommando har dannet 3 Hovedtyngdepunkter paa Invasionsfronten, det ene i Omraadet Tilly-Coumont, det andet mellem Bayeux og Sct. Lo og det tredie i Omraadet sydvest og vest for Carentan.

I Italien har de allierede Styrker passeret Ortello. Kampen om Bolsena-Søen er til Ende, og de Allierede er trængt ind i Orieto.

Paa det karelske Næs har Russerne paabegyndt en Offensiv; Kampen staar nu ved Kuutelserkä, Kivennapa og Süranmälii.

*Inspektøren for Statsfængslet i Vridsløselille m. v.,
den 17. Juni 1944.*

Klüwer.

Her kører næsten ingen tog forbi.

Nu mærker vi også generalstrejken, her er ingen vand, ingen lys, men med maden er det gået udmærket.

Rygterne siger, at der er generalstrejke i Belgien, Holland og Norge og at Finland har kapituleret og at Sverige er rykket ind i Norge.

MEDDELELSE NR. 3

I den forløbne Uge har Tyskerne bragt et nyt Vaaben i Anvendelse, nemlig førerløse Flyvemaskiner, som paa et givet Tidspunkt eksploderer.

Paa Cherbourghalvøen har den vigtige Havneby Cherbourg i flere Dage været Genstand for uafbrudte Angreb fra Luften og fra Havet, medens Angrebet fra Land forberedes af den allierede Troppeledelse.

Paa den italienske Front trækker Tyskerne sig tilbage fra de fremskudte Forsvarsstillinger ved Grosseto—Perugia.

Russerne har fortsat Offensiven paa det Karelske Næs. Finnerne har opgivet Wiborg.

*Inspektøren for Statsfængslet i Vridsløselille m. v.,
den 24. Juni 1944.*

Klüwer.

Vi er meget spændte. Her går alle slags rygter om tilstanden i København.

Betjentene kan ikke komme hjem om natten, men må blive her.

Fik brev fra Ingrid.

Middag labskovs, frugtsuppe.

MEDDELELSE NR. 4

Byen Cherbourg er indtaget af de Allierede. Der kæmpes stadig om enkelte Støttepunkter ved Byen. Paa Cherbourghalvøen fortsættes iøvrigt de Allieredes Offensiv, navnlig koncentreret i Omraadet Syd og Sydvest for Caen.

Paa Østfronten fortsætter Russerne deres Offensiv mellem Pclotsk og Bobruisk og paa det Karelske Næs.

Paa den italienske Front kæmpes der Syd for Silna og Vest for Trasimenersøen.

*Inspektøren for Statsfængslet i Vridsløselille m. v.,
den 1. Juli 1944.*

Klüwer.

Søndag den 2. juli 1944

Middag flæsk, grød, god middag. Var ikke i kirke.

Her går stadig mange rygter. Kl. 18 fik vi vand og lys.

Vi skal nu have grød om morgenen, og så får vi kun to skiver brød om dagen.

Skrev ikke brev til Ingrid, da det nok ikke kan komme med posten.

Mandag den 3. juli 1944

Vi går stadig i spænding hernede. Længes efter at høre, hvordan det går med Ingrid. Alle rygter svirrer jo i luften. Galt er det jo i København, efter hvad vi hører. Middag gule ærter og flæsk.

Tirsdag den 4. juli 1944

Middag labskovs, koldskål.

Det ser nu ud til, at strejken er ved at ebbe ud.

Har fået at vide, at Søren Nielsen¹ er død.

Fik afslag på min anmodning om at komme ned og tale med »Looring«².

Det går jo eller godt på Østfronten. Er i godt humør.

Længes efter livstegn fra Ingrid.

Lillebror havde ikke besøg i dag.

Fredag den 7. juli 1944

Det er vistnok varmt og dejligt vejr. Der kommer stadig gode nyheder fra Østfronten. Ellers alt ved det gamle. Kødboller og vælling.

Søndag den 9. juli 1944

Middag medisterpølse og rødgrød.

Det går fint på Østfronten, Vilna skal være taget.

Var i gården med Kjeld og Gejl i eftermiddag. Alt vel!

Onsdag den 12. juli 1944

To minutters stilhed kl. 12 overalt i fængslet.³

1) Søren Nielsen havde været hovedkasserer i Søfyrbødernes Forbund.

2) Leo Looring var Johannes Meerits' Komintern-navn. Det var Meerits, der havde bedt om at tale med Richard Jensen. De fik dog lejlighed til at udveksle en lang række illegale breve via toiletterne. Richard Jensen spurgte til den dybere forklaring på Kongelunds-sagen og fik også en række svar – »men dog uden at blive ret meget klogere,« som han senere sagde. Hele denne »wc-korrespondance« blev udleveret til Estlands viceudenrigsminister Anton Vahtmann efter krigen og er senere forsvundet.

3) For at mindes ofrene fra generalstrejken.

Leo Looring alias Johannes Meerits – og mange andre navne ...

Torsdag den 13. juli 1944

Fik i dag radioavis¹, middag og aften, for første gang, men hørte det meget dårligt.

Nu kan de, der er på tredje klasse, købe et stykke brød til kaffen.
Det går stærkt på fronterne, så humøret er højt.

Fredag den 14. juli 1944

Fik et godt brev fra Ingrid.

Alle er optimistiske med hensyn til krigens afslutning.

Søndag den 16. juli 1944

Dem på tredje klasse fik for første gang wienerbrød til kaffen (17 øre).

1) Den 11. juli 1944 blev der givet tilladelse til, at fangerne hørte Pressens Radioavis to gange om dagen.

MEDDELELSE NR. 5

Paa Grund af Arbejdsnedlæggelse og derefter følgende Uroligheder af forskellig Art i København har Forsyningerne med Gas, Vand og Elektricitet til Byen været afbrudt i nogle Dage. Endvidere har de normale Post- og Togforbindelser været indstillet. København har derfor været erklæret i Belejringstilstand.

Forsyningerne er i Henhold til officiel Meddelelse nu reableret og de normale Samfærdselsmidler paany sat i Funktion.

Paa Grund af de stedfundne Begivenheder har det været nødvendigt midlertidigt at foretage visse Ændringer i Forplejningen.

*Inspektoren for Statsfængslet i Vridsløselille m. v.,
den 4. Juli 1944.*

Klüwer.

Tirsdag den 18. juli 1944

Middag kødboller, suppe. Alt går fremad ...

Der blev nu set gennem fingrene med at de politiske fanger var sammen på gårdtur. Fra venstre Kaj Gejl, Richard Jensen, Ammundsen, Alberti Hansen, Kjeld Vanman og en »Frie Danske«-mand.

Fredag den 21. juli 1944

Det er en stor dag. Meddelelsen om begivenhederne i Tyskland¹ har vakt stor glæde blandt de politiske fanger, ja, blandt alle hernede. Nu venter vi på, det skal gå stærkt.

Middag labskovs og kærnemælkssuppe.

Fik en hilsen fra Allan og Mads gennem Sofus.

Søndag den 23. juli 1944

Der blev hugget et spil kort fra mig i dag af en dum betjent². Han tror, han er en farlig karl, den dumpap!

1) Attentatet mod Hitler.

2) Kortspil og besiddelse af spillekort var strengt forbudt. Forbudet blev først ophævet i maj 1958. En af Richard Jensens medfanger fortæller, at der blev gjort mange forsøg på at omgå forbudet. For eksempel blev der med stort besvær fremstillet mange illegale sæt kort. Når fangerne kom »på klasse«, var det tilladt at danne »studiegrupper«, og »studierne« bestod

Mandag den 24. juli 1944

Middag labskovs, ølsuppe.

Har læst to godt bøger: Josef Kjellgren »Smaragden« og Niels Frederikson »Rejsen uden Ende«.

Onsdag den 26. juli 1944

Hachis, suppe.

Det går stærkt på Østfronten, russerne står ved Warchawa. Vi er mægtig glade.

Søndag den 30. juli 1944

Hørte i dag, at russerne har nået Østersøen (Metau). Har hjemvé.

Mandag den 31. juli 1944

Det ser nu ud til, at Tyrkiet går med i krigen¹. Bare de gjorde! Alt vel. Labskovs, vælling.

Fredag den 4. august 1944

Middag fiskeboller og vælling. Det er dejligt, vi igen kommer i seng kl. 9 aften. Alt vel.

Mandag den 14. august 1944

Middag labskovs og ølsuppe.

Lillebror var i dag til kropsvisitation, da gymnastiklæreren havde set, jeg havde givet ham noget på gårdturen, men han fik en lang

ofte i kortspil – mens en af fangerne holdt vagt. På et tidspunkt sad en gruppe fanger og spillede kort mellem B- og C-fløjen. En af fangerne var greve. Han var ikke særlig kyndig i kortspil. Da alle havde meldt pas og turen kom til greven, meldte han også pas, hvorefter han pakkede sine kort sammen og smed dem ud ad et vindue med ordene: »Nå, men så er der jo ikke mere at spille om!« Alle sad som forstenede og så grevens kort forsvinde ud på terrænet, hvor det var umuligt at hente dem!

1) Tyrkiet afbrød de diplomatiske forbindelser med Tyskland 2. august 1944.

Meddelelse.

Direktoratet for Fængselsvæsenet har bestemt, at der indtil videre gives Fangerne Tilladelse til *een Gang om Maanedn* fra Paarørende at faa tilsendt *indtil 2 Pakker Skraa à 50 Øre*.

Inspektionen for Statsfængslet i Vrdsløselille m. v.,
den 12. August 1944.

Borck,
fg.

næse, den sønderjyske abe; han er vel nok en bandit. Det skal blive husket. Han hedder Hans Petersen.

Vi laver os en tår kaffe hver dag, så det går godt. Også i Frankrig.

Tirsdag den 15. august 1944

Middag kødboller, vælling. Ny landgang i Middelhavet, på den franske kyst. 11 mand skudt i København, strejke igen i København. Alt vel her.

Torsdag den 17. august 1944

Der var rigtig overflyvninger i nat, to og en halv time, Stettin og Kiel blev bombet.

Fredag den 18. august 1944

Middag blodprop, norsk øllebrød. Nu er Paris nok snart taget. Synes alt går godt.

Tirsdag den 22. august 1944

Det går vist godt på fronterne. Nu vil jeg snart ud; det er ved at blive lidt trivielt. Er rask.

Onsdag den 23. august 1944

Havde i formiddag dejligt besøg af Ingrid og Ingvard.

Middag kødboller og kærnemælkssuppe. Vi skulle have haft røget makrel, men de var fordærvede.

Paris er taget.

I skole til samfundslære.

Lørdag den 26. august 1944

Middag gule ærter, pølse. Fik nu i aften et dejligt brev fra Ingrid og en hilsen fra Tom Kristensen. Stadig gode nyheder, nu skal vi snart hjem.

Søndag den 27. august 1944

Der var foredrag i eftermiddag af Jens Rosenkjær, for tredje og fjerde klasse, slut, så jeg var ikke med.

Det har været en lang og kedelig dag.

Tirsdag den 29. august 1944

Nå!! Jeg skal love for, at der skete sensation, Klokken 9 aften udbrød brand i smedjen, som blev fuldstændig ødelagt.

Vi stod oppe i vinduet og så hele skuespillet. De optrådte helt hysterisk, især inspektøren og Gymnastik-Peter, som truede fangerne med en revolver, hvis de ikke gik ned fra vinduerne og lukkede dem, ja, der var en overbetjent, Risager, som kastede en sten gennem et vindue, da det ikke blev lukket hurtigt nok. Nå! Fangen lå nu i sin sødeste søvn, så han blev ikke ramt.

Alle fængslets brandslanger var læk, så de nærmest var virkningsløse.

Det er godt, der ikke er politiske fanger i smedjen, ellers havde de vel fået skylden.

Nå vi fik en adspredelse og et samtaleemne.

Der blev senere luftalarm, så der har rigtig været gang i sagerne. Det var jo også den 29. august.

Tirsdag den 5. september 1944

Middag cement, vælling.

Nu er de allierede rykket ind i Holland, så det går stærkt. Finland er jo færdig. Nu skal vi snart hjem!

Richard Jensen og Albert Hansen – de to ledende i nye flugtplaner.

Torsdag den 7. september 1944

Middag kødboller, grønkål. Hører, at England har ophævet mørklægningen. Ellers går alt godt. Har lige skrevet brev til Ingrid. Der var luftalarm i eftermiddag. En hilsen til Mads.

Hermed slutter dagbogen.

Der var sidst på sommeren lagt nye flugtplaner, bl.a. på baggrund af de forstærkede rygter om en allieret invasion i Jylland, og mulighederne for at gennemføre en vellykket flugt var i efteråret 1944 langt større, end de havde været året før. Ingen var nu længere i tvivl om, at det kun var et spørgsmål om tid, før Hitlers hære var besejret.

Fængselsinspektør Klüwer, og andre fængselsfunktionærer, der blev anset for at være nazister eller nazisympatiserende, havde fået

Fængselsbetjent Henry Nielsen.

kolde fødder. Desuden var der oprettet en modstandsgruppe af fængselsfunktionærer, der var indstillet på at hjælpe de politiske fanger.

I første halvdel af september 1944 blev der arbejdet med flugtplanerne, og begivenhederne den 19. september 1944 understregede nødvendigheden af at handle hurtigt. Denne dag blev det danske politi arresteret og mange fængselsfolk frygtede, at de ville lide samme skæbne og at den tyske værnemagt overtog den fulde kontrol med ordens- og fængselsvæsen. De politiske fanger var ikke mindre urolige.

Den 21. september 1944 blev flugten gennemført. Denne gang gik det smertefrit. Fængselsbetjent Henry Nielsen var ledende i hjælpen til de politiske fanger inden for murene. Han havde bl.a. hjulpet med indsmugling af pistoler for det tilfælde, at kolleger skulle prøve at modsætte sig flugten.

Men alt gik glat. De politiske fanger var på gårdtur eller i færd med at transportere materiale fra den ene afdeling til den anden, og på et bestemt tegn skilte de sig ud fra de »almindelige« fanger og gik i samlet trop mod porten i den ydre ringmur, hvor vagten uden videre lod sig afvæbne.

Flugten fortsatte over pløjemarkerne til en ventende CB-(hjælpepoliti)-lastvogn. Løbeturen var drøj for Richard Jensen. Han var segnefærdig på grund af dårligt hjerte og var på nippet til at opgive, men Kjeld Vanman, Alberti Hansen og Eigil Kærn fik hanket op i ham, så han kom med på lastvognen. Under turen til København blev der med jævne mellemrum standset op, og fangerne spredtes for alle vinde.

To af de politiske fanger kom ikke med ud. Det var Gustaf Longfors, som bevidst var holdt uden for flugtplanen, og Johannes Meerits, som – ifølge Richard Jensens senere forklaring – ikke ønskede at komme med ud.

Richard Jensen har fortalt, at han forlangte, at Johannes Meerits flygtede med til Sverige, hvor han skulle melde sig hos de russiske myndigheder, så man kunne få klarlagt Kongelunds-sagen, men at Meerits af frygt for russerne undslod sig. Denne forklaring lyder dog ikke plausibel. Meerits kunne have gemt sig i Danmark eller undgået russerne i Sverige, hvis han ønskede det. Ifølge en af Meerits' skiftende forklaringer efter krigen skyldtes det en – måske »bevidst« – misforståelse, at han ikke kom med ud.

Efter krigen

»Danmarks største forbyrder!«

Richard Jensen var klar over, at han ikke kunne gemme sig i Danmark. Han var et par hoveder højere end de fleste og han var et kendt ansigt. Risikoen for genkendelse var for stor. Desuden kunne han være ret sikker på, at det blev Gestapo, der bestemte hans skæbne, hvis han blev pågrebet.

Han måtte flygte videre til Sverige.

I første omgang søgte han kontakt med tidligere partikammerater, men de afslog at hjælpe. Den gamle undsigelse af »bombefolkene« stod stadig ved magt. I stedet fik han hjælp fra en modstandsgruppe med fængsels- og politifolk, og den videre flugt over Øresund foregik fra Sundby lystbådehavn sammen med Ingrid og Alberti Hansen.

Ved ankomsten til Sverige blev Richard Jensen og Alberti Hansen straks indsat i Malmø arrest. De svenske myndigheder så med stor mistillid på de to flygtninge og var mere tilbøjelig til at betragte dem som kriminelle end som politiske flygtninge. Først efter tre uger blev de løsladt, men med påbud om at blive i Malmø og melde sig hos politiet hver dag, mens deres sager blev nøjere undersøgt.

På et tidspunkt i slutningen af 1944 var der risiko for, at Richard Jensen blev sendt videre til en interneringslejr, men han gik under jorden i Malmø – blev »dobbelt-illegalist«! – og angiveligt efter hjælp fra Christmas Møller i London lykkedes det ham at få normal flygtningestatus – men stadig med fast ophold i Malmø og stadig under opsyn fra det svenske politi.

Richard Jensen var i klemme fra næsten alle sider, men alligevel erklærede han efter krigen, at det halve års ophold i Malmø havde været det bedste og mest rolige i hans liv.

Ingrid Jensen og Alberti Hansen i den danske klub i Malmø.

Richard Jensen var fuld af virketrang, og tilsyneladende vandt han den bedste genklang hos en af sine tidligere politiske modstandere, Christmas Møller i London, som han korresponderede med – bl.a. om en politisk nyordning i Danmark, når krigen var slut – og som han senere mødte, da Christmas Møller i februar 1945 kom til Sverige. Christmas Møller satte tydeligvis pris på den bramfri sømand.

Til gengæld gav de danske kommunister i Sverige Richard Jensen den kolde skulder. Det gjaldt det nye centralkomitémedlem Anders Andersen i Malmø (formand for den lokale afdeling af Danske Lønarbejderes Sammenslutning) og Edvard Heiberg og Alvilda Larsen («Lis Nielsen»), der var blevet medlemmer af Kontaktudvalget i Stockholm. De lovede ganske vist, at hans mellemværende med DKP og Aksel Larsen skulle blive taget op efter krigen, men det løfte blev glemt, da Aksel Larsen vendte tilbage som partiets stærke og vrisne mand.

Richard Jensen var i Malmø-området kommet i gang med en livlig foredragsvirksomhed – bl.a. i den danske bridgeklub! – men da han foreslog, at han også kunne holde »et fornøjeligt foredrag« for de danske brigadesoldater, fik han et køligt afslag fra Edvard Heiberg – dog med »kammeratlig hilsen«.

Richard Jensen havde også fået sin gang på danske skibe i svenske havne, og en overgang fik han Kaj Gejl – ligeledes flygtet til Sverige – ansat som kok på sandsugeren »Carl Nielsen« med fast havn i Malmø. Kaj Gejl var matros og havde ikke megen forstand på madlavning – og det vakte nogen nysgerrig forbavelse hos den 11 mand store besætning, da Gejl juleaften 1944 resolut parterede en gås i 11 nogenlunde lige store stykker med en brandmandsøkse! I det store og hele var der dog ingen klager over kosten, som Ingrid dirigerede med gode råd i land.

Kaj Gejl var i øvrigt kommet til Sverige med den opgave fra DKP at orientere sig lidt nøjere om den danske brigade, som han selv – med nogen skepsis – blev optaget i. Ledende kommunister under jorden i Danmark var nervøse for, at brigaden i virkeligheden var tænkt som et »borgerkrigskorps«, der skulle sættes ind til bekæm-

Edvard Heiberg
Industrigatan 14
Stockholm.
2.2. 45

Söfyrböder Rikard Jensen
Malmö

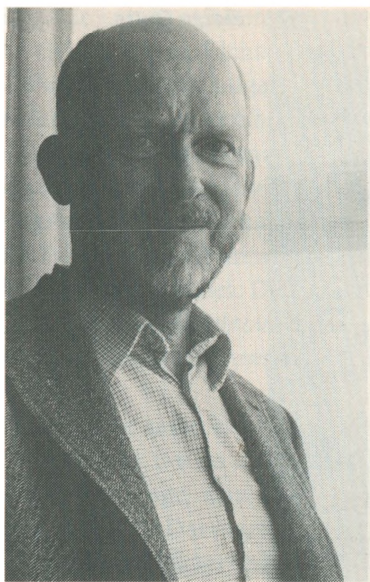
Kære Rikard.

Dit forslag om at rejse rundt i miäitärforlägningerne og tale, har igaar været forelagt i kom teen för politiför lägningernes fritidsbeskäftigelse, som har bemyndiget mig til at svare at man ikke önsker din medvirken.

Kammeratlig hilsen

Edvard Heiberg

Brevet fra Edward Heiberg med afslag til Richard Jensen.

Kaj Gejl fotograferet efter krigen.

pelse af en eventuel kommunistisk opstand ved krigsafslutningen i Danmark, men Gejl kunne beroligende rapportere tilbage til Alvilda Larsen – som han havde været småforelsket i som ung sømand i København – at alle i brigaden først og fremmest var indstillet på at kæmpe mod tyskerne.

Kaj Gejl oplevede også at se Richard Jensen »arm i arm« med Christmas Møller under et møde og måtte undre sig over, hvor Richard Jensen egentlig efterhånden befandt sig politisk.

Ved et andet møde i Landskrona i midten af februar 1945 var det en af Christmas Møllers egne, Børge Outze, der undrede sig over det nye venskab. Børge Outze var personlig udvalgt af Christmas Møller som livvagt og overværede alle møder som »referent« (med en skarpladt 11 mm Colt-revolver!) – og han så med skepsis på Richard Jensen, der var inviteret til middag, overnatning og privat samtale efter mødet.

Børge Outze lagde ikke skjul på, at han var antikommunist. Allerede da Finland gik ind i krigen mod Sovjetunionen på tysk side,

Børge Outze.

havde han i det illegale »Information« erklæret, at han stillede sig på den finsk-tyske side.

Richard Jensen hørte ikke til dem, Outze ønskede at etablere noget tillidsfuldt forhold til.

Omvendt havde Richard Jensen en gammel høne at plukke med Outze.

Under Wollweber-sagen i 1941 var det lykkedes Outze at anskaffe sig et eksemplar af Jan Valtins (Richard Krebs) »Ud af mørket« (der var udkommet i USA), og på en ret fri og fantasifuld måde sammenkædede han som politireporter ved »Nationaltidende« bogens eventyrlige historier om Richard Jensen som Komintern-agent med den aktuelle straffesag. Det havde han dog ikke behøvet! Også den tyske forhørsleder, kriminalkommissær Paul Kraus fra Hamborg, havde læst »Ud af mørket« og konfronteret Richard Jensen med bogens indhold.

Richard Jensen havde aldrig *helt* tilgivet Børge Outze vidthøftighederne!

Også de i antal reducerede, men stadig højrøstede svenske nazister havde fået øje på Richard Jensen som dansk flytning i Sverige.

Fra Stockholm udgav en Einar Åberg det antisemitiske blad »Hammaren«, og heri bragtes omkring årsskiftet 1945 tre artikler af en tidligere dansk kommunist, der i hadske toner gennemgik Richard Jensens levnedsløb. Den tidligere partikammerat lagde ikke fingrene imellem. Richard Jensen blev beskyldt både for terror mod DKP-ledelsen, »syremordet« i Kongelunden, sabotagen i Frederikshavn og meget andet. Den sidste artikel sluttede:

»Efter længere tids overvejelser betænker jeg mig ikke på at kalde Richard Jensen den største forbryder, Danmark har kendt!«

Da det tyske sammenbrud var en kendsgerning i de første majdage 1945, foregik der en massiv opmarch af danske modstandsfolk og andre flygtninge, som utålmodigt ventede på at blive ført tilbage over sundet til Danmark, og det er helt oplagt, at det svenske politi – ikke mindst Sikkerhedspolitiet (SÄPO) – holdt et vågent øje med de danske grupperinger. Der eksisterede en teoretisk mulighed for, at Sverige kunne komme til at tage endelig stilling til en militær indgriben i et endeligt slutopgør i Danmark, og det drejede sig derfor om at vide, hvor man havde de forskellige modstandsgrupper.

Og i øvrigt var den overvågning, der foregik de sidste april- og de første majdage 1945 kun en fortsættelse af den opmærksomhed, der var vist de danske modstandsfolk under hele krigen. Det er en kendt sag, at f.eks. telefonen hos den danske politimand Max Weiss og telefonerne i Studenternes Efterretningstjeneste på Grand Hotel i Malmø blev aflyttet.

Desuden har man også på anden måde efter krigen fået et interessant indblik i den svenske overvågning maj 1945:

Den 21. juni 1956 blev den tidligere Gestapo-chef Karl Heinz Hoffmann afhørt af en svensk politimand, Knut G. Nilsson, i Niederlandsstein am Rhein i Tyskland i forbindelse med Jane Horney-sagen.

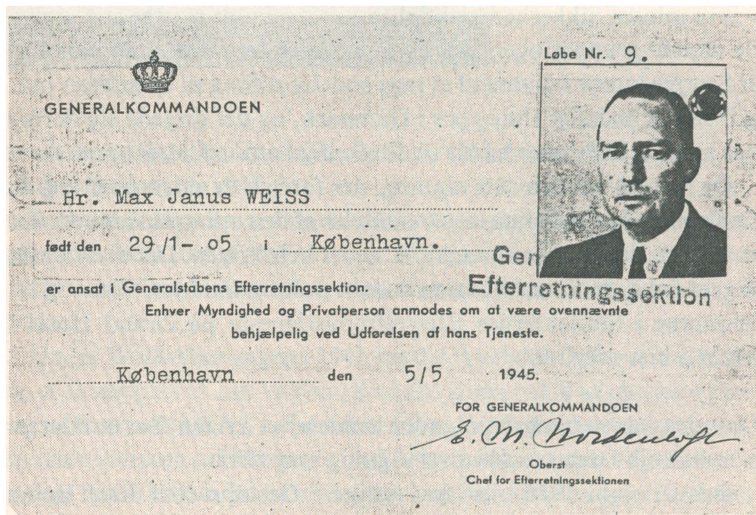
I den hemmeligstemplede rapport hedder det:

»Den 4. maj 1945 modtog han (Hoffmann) en besked fra den tyske paskontrol i Frihavnen i København om, at en svensk paskon-

trollant fra Malmø, som var med færgen denne dag, ønskede at vide-rebefordre en oplysning til Hoffmann om, at en gruppe danskere i Malmø havde planer om at drage til København for at likvidere ham. Hoffmann havde sine grunde til at tro, at advarslen kom fra chefen for den svenske paskontrol, kriminalkommissær Runerheim.

På grund af denne advarsel forlod Hoffmann København og rejste til den dansk-tyske grænse, hvor han afventede kapitulationen. Han overgav sig derefter frivilligt til den danske generalkonsul i Flensborg med det forbehold at blive betragtet som allieret krigsfange, hvilket også skete. Han blev derefter overgivet til de britiske styrker.«

Det er rigtigt, at Hoffmann meldte sig i Flensborg (efter at han allerede inden afrejsen fra København havde beordret sine Gestapofolk til at flygte til Tyskland), og han blev senere overgivet til de dan-

Max Weiss var ledende dansk politimand i Malmø under krigen. Han deltog i kontrollen af ankomne danske flygtninge og arbejdede desuden for den danske militære efterretningstjeneste i Stockholm - bl.a. i likvideringsaktionen mod Jane Horney. Som det fremgår af dette identitetsbevis, blev Max Weiss officielt knyttet til den militære efterretningstjeneste på selve befrielsesdagen 5. maj 1945.

Vilhelm Leifer.

ske myndigheder og dømt til døden, fik straffen nedsat til 20 års fængsel og blev løsladt i 1952 efter syv års fængsel.

Men hvem var de danske modstandsfolk, der i Malmø den 4. maj 1945 påsede på at drage til København og likvidere Hoffmann – hvis historien ellers er sand?

Man skulle ikke tro, at der kunne være tale om en seriøs gruppe modstandsfolk, der handlede efter aftale med f.eks. Frihedsrådet. Krigen var jo praktisk taget slut og ingen kunne vel normalt være interesseret i at aflive en Gestapo-chef, der ikke længere kunne gøre skade og som måtte anses for at blive et hovedvidne mod danskerne i tysk tjeneste.

Karl Heinz Hoffmann pegede under afhøringen i 1956 selv på to hovedmuligheder:

Først og fremmest kunne det være fhv. politifuldmægtig Vilhelm Leifer, der befandt sig som flygtning i Sverige.

Hoffmann oplyste, at Leifer før flugten til Sverige havde været en yderst værdifuld samarbejdspartner og meddeler til bl.a. den tyske

spionagechef Seibold. Desuden havde han haft en nær forbindelse til chefen for det tyskdirigerede Skandinavisk Telegram Bureau.

Vilhelm Leifer kunne være interesseret i at fjerne disse spor, mente Hoffmann. Og der var da også sket det, at Gilbert og hans medarbejder Jane Horney var blevet likvideret og at Seibold og en anden af Gilberts nærmeste medarbejdere, Elisabeth Lorentzen, var blevet alvorligt såret under attentatforsøg.

Efter krigen blev der rejst sag mod Vilhelm Leifer, hvor også disse forhold blev inddraget, men Leifer blev pure frifundet.

Den anden mulighed, Hoffmann ville pege på, var – Børge Outze!

Det hang således sammen:

Børge Outze blev arresteret af Gestapo i København i oktober 1944. Kort tid efter indgik han – på skrømt – en aftale med Gestapochefen Hoffmann. Den blev nedfældet i en »kontrakt«: Outze fik mulighed for ved en fingeret flugt fra en transport at flygte til Sverige. Til gengæld skulle han sende Hoffmann hemmelige indberetninger om kommunisterne, sovjetiske planer m.m. fra Sverige.

Den fingerede flugt blev gennemført. Outze slap til Sverige og sendte Hoffmann to, måske tre spionberetninger, men kun med almindeligheder, der kunne læses eller gættes ud fra enhver avis.

Alt dette var velkendt, da Hoffmann afgav sin forklaring i 1956. Børge Outze havde f.eks. selv skrevet om bluffnummeret i den første legale udgave af »Information« den 5. maj 1945.

Men til alt dette kom, at Børge Outze fysisk umuligt kunne have deltaget i likvideringsplaner i Malmø den 4. maj 1945. Han var da allerede rejst tilbage over sundet og forberedte udgivelsen af »Information«.

Desuden har Outze givet en helt anden forklaring på forholdet til Hoffmann. Han har oplyst, at der tværtimod blev givet Hoffmann et tilbud om at flygte til Sverige inden kapitulationen. Hvis Hoffmann medbragte listerne over de danske stikkere, ville han få frit lejde. Denne mulighed reagerede Hoffmann ikke på, og han har, så vidt jeg ved, aldrig bekræftet, at han fik tilbuddet.

»Richard Jensen-gruppen« i Malmø (omfattende Alberti Hansen, Ingrid, en sabotør og et fremtrædende partimedlem og muligvis flere andre) kom tidligt om morgenen den 5. maj 1945 tilbage til Kø-

benhavn. Deres båd blev beskydt ved indsejlingen til Nyhavn. Alle reddede sig i land. Richard Jensen med så stærke hjertesmerter, at han – som under flugten fra Vridsløse – frygtede, at han skulle dø. Men han overlevede – som han også havde gjort det mange år tidligere ved den store togulykke ved Vigerslev, hvor han selv som den eneste i sin kupé overlevede og vågnede op ved en bemærkning fra sømandsformanden, Chr. Borgland: »Du, Richard, jeg tror sgu', der er sket en ulykke!«

Trusler mod Børge Outze

Richard Jensen havde forskellige regnskaber, han skulle have gjort op, da han vendte tilbage til Danmark.

Han tænkte tilsyneladende først og fremmest på at genvinde magten i søfyrbøderforbundet, og det gik nogenlunde smertefrit. Ifølge hans senere udsagn bad han simpelt hen det gamle personale om at »afmønstre«, hvorefter han satte sig til rette i formandsstolen. Han havde gennemført det, der allerede i hans syndikalistdage blev kaldt *den direkte aktion!* Allerede den 7. maj 1945 bekræfter forretningsudvalget hans indtræden som formand for Københavns-afdelingen.

Men Richard Jensen stillede højere – mod forbundsformandsposten. Her sad hans gamle ISH-kammerat Harry Rasmussen (der havde ført dynamitten over Øresund til sabotagen i Frederikshavn i 1938), men Rasmussen var muligvis ikke så føjelig, som Georg Hegner havde været det før i tiden. Han trak sig først i 1949, da han blev ekskluderet af DKP, hvorefter Richard Jensen indtog hans plads og blev siddende til 1956. Derpå trådte Harry Rasmussen til igen.

Richard Jensen havde mindre held med sig på den politiske front. Han ønskede at blive genoptaget i DKP, men her spærrede Aksel Larsen ham vejen, og der var ingen hjælp at hente i Moskva. Komintern var blevet nedlagt i 1943.

I 1958 forsøgte Richard Jensen at blive optaget i Socialdemokratiet, men det modsatte hans ellers gode ven H.C. Hansen sig.

Richard Jensen fortæller:

»H.C. Hansen sagde rent ud til mig: 'Vi tør sgu' ikke optage sådan en gammel bolsjevik som dig!' Men så nogen tid efter, da vi stod og pissede over kors på Wivex, sagde H.C. Hansen pludselig: 'Hvordan går det ellers Richard? Klarer du dig?' 'Nogenlunde, men ikke for godt,' indrømmede jeg. 'Hvad kan jeg gøre for dig?' spurgte H.C. Hansen. Jeg tænkte mig om: 'Skaffe mig en lotterikollektion.' Det

var jo en sikker levevej. 'Det er i orden,' sagde H.C. Hansen. Kort efter fik jeg en lotterikollektion, og den blev oprettet i Ingrid's navn.« Kollektionen kunne ikke gives til Richard Jensen, fordi han var tidligere straffet.

Også i Socialistisk Folkeparti var der lukket for Richard Jensen; her var Aksel Larsen blevet formand efter sit brud med DKP (eller omvendt).

Endelig koketterede Richard Jensen med VS, men bekendtskabet blev kort. Richard Jensen fandt, at partiet var for »teoretisk«.

Men for Richard Jensen var der endnu et regnskab at gøre op efter befrielsen. Det gjaldt Statsfængslet Vridsløselille. Richard Jensen var ikke kommet sig over de ydmygelser, han – efter egen mening helt uberettiget – havde været ude for.

Enten på selve befrielsesdagen den 5. maj 1945, eller en af de allerførste dage efter, mødte han op i statsfængslet. Efter andres udsagn optrådte han som repræsentant for modstandsbevægelsen med (selvbestaltede?) beføjelser til at løslade eller indsætte politiske fanger! Måske var det lidt for store ord, men han havde en finger med i spillet med hensyn til at få inspektør Klüwer afsat, og han talte med esterens Johannes Meerits om dennes løsladelse. Det sidste blev ikke til noget, muligvis fordi Richard Jensen trods alt ikke havde indflydelse til at gennemføre en løsladelse eller fordi han kom i tvivl om Kongelunds-sagens politiske baggrund. »Det var umuligt at blive klog på Meerits,« som Richard Jensen senere sagde det. Men i hvert fald fulgte Richard Jensen samtalen op med et brev på søfyrbøderforbundets brevpapir den 12. maj 1945:

»Kammerat! Disse ord for at meddele dig, at din sag i de nærmeste dage vil blive behandlet, og der gøres alt for, at du snarest kan komme ud. Hav lidt tålmodighed. Din sag er i de bedste hænder. Du forstår nok, at der er meget at gøre i de forskellige instanser.«

Johannes Meerits fik ingen glæde af den forblommede optimisme. Han slap først ud af fængslet i 1949, da han blev udvekslet med en dansker, Haakon Dahl, der havde været fængslet i Sovjetunionen siden 1942. Meerits havde fået sin livstidsstraf nedsat til 16 års fængsel og håbede vel på, at han ville få friheden i Sovjetunionen. Men sådan gik det ikke. Ved sin ankomst til den østtyske zone

En af de første dage efter 5. maj 1945 samledes de tidligere politiske fanger fra Vridsløse til en sammenkomst i »Siesta« i Glostrup. I forreste række fra venstre er det hovmester Cajus Johansen, Kjeld Vanman, kunstmaleren Gilbert Nielsen, flyverløjtnant Jessen, Richard Jensen, Ammundsen, fængselsoverbetjent Nielsen, anden række fra venstre nr. tre Axel Lund, nr. fire Alberti Hansen, tredje række nr. et Erley Olsen, nr. tre fængselsbetjent Henry Nielsen, nr. seks direktør Karl V. Jensen, bagest tv. mod døren Johan Balslev.

blev han arresteret af NKVD og senere, den 1. marts 1952, henrettet i Moskva. (Herom kan læses i »Mordet i Kongelunden«, 1991).

Richard Jensen tog heller ikke noget skridt til at få Gustaf Longfors løsladt. Longfors kom til at afsone endnu et par år af sin straf.

Men situationen var noget grotesk: Hvis Longfors og muligvis også Meerits var kommet med i flugten fra Vridsløselille i 1944, ville ingen formentlig have tænkt på at genindsætte dem i 1945. Der blev aldrig taget skridt i den retning mod f.eks. Richard Jensen, Alberti Hansen, Kaj Gejl og Kjeld Vanman. Tværtimod blev f.eks. Richard Jensen økonomiske støttet som offer i modstandskampen og i øvrigt mod sin vilje benådet for reststraffen. Han havde selv ønsket den

gamle sag genoptaget med krav om frifindelse. Men så langt turde man ikke gå. Hvis sagen var genoptaget og hvis han var blevet frifundet, måtte man jo modsætningsvis slutte, at anklagemyndigheden og dommerne i 1941 havde handlet under pres eller indirekte efter ordre fra besættelsesmagten.

Også denne detalje af retsopgøret endte i det kaos og lotterispil, der kom til at præge retsafgørelserne efter befrielsen.

Richard Jensen indtog vist ikke nogen officiel stilling i modstandsbevægelsen. Han blev måske knap nok regnet for frihedskæmper. Men han arbejdede – som altid – grundigt i kulisserne, og på en eller anden måde kom han igen til at krydse spor med Børge Outze.

I 1969 sagde Richard Jensen under en lang samtale, jeg dengang havde med ham:

»Børge Outze? Han kom jo alvorligt i knibe lige efter krigen og fik brug for en hjælpende hånd' – og den fik han!«

Jeg var dengang i tvivl om, hvad Richard Jensen mente, men har senere fundet forklaringen:

Da Børge Outze i 1944 kom til Stockholm, holdt han sin »spionageaftale« med Karl Heinz Hoffmann hemmelig. Først hen imod nytår 1945 fortalte han om den til sine nærmeste venner i modstandsbevægelsen og til to britiske efterretningsofficerer, Ray og Turnbull, der oven i købet fik plantet misvisende oplysninger i Outzes »efterretningsmateriale« til Gestapo i København. Men forinden var Outze på foranledning af Erik Seidenfaden fra Dansk Presse-tjeneste blevet mere afgående afhørt af en tredje engelsk efterretningsmand, major Frederic Stevenson, i den engelske legation i Stockholm. Outze fortalte detaljeret om sin flugt fra Gestapo, om sine samtaler med Hoffmann osv., men han undlod at fortælle, at flugten var fingeret og at der var indgået en aftale om at sende oplysninger fra Stockholm til Gestapo i København og at der rent faktisk blev afsendt formentlig tre breve til en hemmelig dækadresse i København. Alt dette undlod Outze at fortælle til Stevenson, og mærkeligt nok fik denne heller ikke nogen orientering fra Ray og Turnbull, selv om de tre officerer arbejdede sammen til daglig.

Og så ville skæbnen, at major Stevenson umiddelbart efter befrielsen blev tjenestegørende i København ved afhøringen af tyske

krigsforbrydere på Alsgades skole. Og nu viste det sig, at adskillige Gestapo-folk – foruden Hoffmann selv – kendte til aftalen med Outze og oven i købet erklærede, at Outze havde sendt overordentlig værdifulde og sikre militære oplysninger fra Sverige!

Blandt de Gestapo-folk, der kendte til aftalen mellem Hoffmann og Outze, var bl.a. en major Mayr-Arnold, der hævdede at have været »føringsofficer« for Outze med agentnummer 309, den øverste Gestapo-chef Otto Bovensieben (der havde godkendt aftalen), dr. Wäsche, kriminalsekretær Hemme (der havde arrangeret den finge-rede flugt) og kriminalkommissær Elbert m.fl.

Først nu hørte major Stevenson, at Outze var trådt i Gestapos tjene-ste som tysk spion, og da Outze havde skjult dette forhold for ham under deres samtale i Stockholm, følte han sig overbevist om, at »In-formation«s chefredaktør var en ægte spion!

Stevenson truede med – som repræsentant for de allierede i Kø-benhavn – at lade Outze arrestere – eller det, der var værre!

Vi kender til denne reaktion fra Stevenson med Outzes egne ord.

Efter den første episode mellem Stevenson og Outze i København skrev Outze en redegørelse til Stevenson for hele sit liv, arbejdet med det illegale »Information«, arrestationen i 1944, samtalerne med Hoffmann og Bovensieben, aftalen om flugten, brevene fra Stock-holm osv. Outze indrømmer, at det var en fejl, »måske en grov fejl«, at han ikke underrettede Stevenson om sagens rette sammenhæng, men undskylder sig med, at han havde været syg, at han over for flest mulige tilbageholdt sandheden af hensyn til sin familie i Danmark, at han ikke kendte Stevensons nøjagtige position og at han ikke øn-skede at optræde som engelsk agent m.m.

I redegørelsen – der på dette punkt citeres for første gang – omtales, hvorledes truslerne blev rettet mod ham i begyndelsen af juni 1945:

»Jeg har skrevet om historien (i »Information«s første legale nummer 5. maj 1945. EN.) netop som en god historie og finder det ufatteligt, at mr. Stevenson to måneder efter befrielsen benytter mit besøg hos mr. Hemingway til – idet han bryder alle almindelige høf-lighedsregler over for gæster (jeg var sammen med to andre dan-skere) – at rette en serie alvorlige og ærekrænkende beskyldninger mod en repræsentant for den modstandsbevægelse, hvis arbejde han skylder de fleste af sin oplysninger om Gestapo i Danmark ...

Information

København 8.7.1945.

RAPPORT.

Vedrører Forholdet mellem Regierunrarat Hoffmann, Næstkommanderende for Gestapo i Danmark, antagelig Chef for S.D. og Børge Outze, Leder af den danske Modstandsbevægelses Nyhedsbureau, "Information", nuværende ansvarshavende Redaktør for københavnsk Dagblad af samme Navn. Udfærdiget på Opfordring af Major Stevenson.

Data: Outze, Børge, f. 18.3.1912 i Vor Frue Sogn, Odense, Søen af Viceinspektør ved Sct. Hans Skole, Odense, Oluf Outze, uddannet som Journalist ved Fyens Venstreblad, Odense, fra 1928, ansat ved Dagbladet Nationaltidende, København, fra 1936, Ansvarshavende Redaktør for "Information" i Dagbladsform fra Bladets Støb efter Danmarks Befrielse.

Fonten: Store Kongensgade 40, Kbhv K. Bopæl: Amager Strandvej 164, Kbhv S.

Telf: 1446, Lokal II Søndby 359.

Politiske Forhold: Oprindelig radikal. Udtrædt af Radikal Ungdom 1935. Fredeven og Militant indtil 1935. Antinazist. På det tyske Gesandtskabs sorte Liste 1941. Erklæret afskediget af den tyske Presseattache samme Aar på Grund af antinazistiske Artikler. "Nationaltidende". Anrebet i "Nationaltidende" "Nationaltidende".

Indledningen til Børge Outzes »Rapport« til major Stevenson.

Mr. Stevenson kunne i de to måneder på et hvilket som helst tidspunkt have opnået en samtale, en afhøring, et forhør hvor og når som helst ... Over for trusler om arrestation, skydning osv. forbeholder jeg mig at påkalde de danske myndigheders assistance.»

Det var dog i første række ledende modstandsfolk, Outze søgte assistance fra, herunder Mogens Fog, der var minister i samlingsregeringen. Modstandsfolkene afviste beskyldningerne som absurde.

Men rygterne og beskyldningerne blev ved med at svirre i luften. Fra de tyske fanger sivede sagen til danskere, der var interneret for krigsforbrydelser eller, undergravende virksomhed, bl.a. hofjægermester Jørgen Sehested, der indgav en anmeldelse mod Outze til justitsminister Elmquist.

»Spionsagen« mod Outze blev også behandlet på Københavns

politigård i 11. undersøgelseskammer hos politiadvokat Dorn Jensen, hvor i hvert fald én kriminalbetjent, Balter, ifølge Jørgen Sehested anså Outze for at være skyldig, men sagen døde hen. Helt død var den dog ikke. Den blev gentagne gange i de kommende år trukket frem, bl.a. i en korrespondance med Carl Madsen, i angreb i »Social-Demokraten«, »Land og Folk« og ved andre lejligheder.

Hvordan Richard Jensen kunne have rakt Børge Outze en hjælpende hånd, ved jeg ikke. Men Richard Jensen havde antennerne ude mange steder, og affæren kom også indirekte til at indgå i Richard Jensens fortsatte strid med Aksel Larsen.

I 1946 fik »Information« tilbudt forskelligt materiale, der kunne anses for at være kompromitterende for Aksel Larsen. Det drejede sig dels om et referat af Aksel Larsens vidneudsagn mod Richard Jensen fra et lukket retsmøde i Frederikshavn-sagen, dels om kriminalkommissær Spans afhøringsrapport over Aksel Larsen fra 1942.

Vidneudsagnet i retten blev af Richard Jensen udlagt, som om Aksel Larsen havde optrådt som stikker, og afhøringsrapporten skulle røbe, at Aksel Larsen havde været alt for åbenmundet over for Span med det resultat, at centrale dele af modstandsbevægelsen blev revet op i 1942.

»Information« og »Social-Demokraten« offentliggjorde »stikkerhistorien«, mens »Information« afslog at bruge rapport-historien (der vist var udleveret af makkerparret Dinesen og Madsen fra sikkerhedspolitiet). I stedet blev den offentliggjort af chefredaktør Niels Jørgensen i »Nationaltidende«.

»Information« var en af de aviser, der kritiserede »Nationaltidende« for offentliggørelsen, hvortil Niels Jørgensen svarede, at der kun var tale om sure rønnebær. Niels Jørgensen kunne oplyse, at »Information« havde overvejet at offentliggøre rapporten, men at Outze havde afstået fra det, fordi Aksel Larsen havde truet med skandalisering, hvis det skete.

Outze svarede hertil, at »Information« ganske rigtigt havde talt med Aksel Larsen og at partiformanden »i *opblussende vrede havde brugt nogle truende ord*« – nemlig om Hoffmann-aftalen! – men at det udelukkende var af presseetiske grunde, at man ikke var faldet for fristelsen til at bringe Spans rapport.

Det politiske liv i Danmark i 40'erne og 50'erne havde skarpere modsætninger, end man kom til at kende et halvt århundrede senere. Det hang utvivlsomt sammen med, at den revolutionære venstrefløj praktisk taget faldt bort, ikke mindst under indtryk af begivenhederne i Øst-Europa. Tonen i pressen blev også mildere. Den polemiske stemning omkring f.eks. en Tamil-sag i begyndelsen af 90'erne var for intet at regne mod de grove udfald og personlige overfald, der prægede efterkrigstiden.

Da dørene var lukket for Richard Jensen på »Land og Folk«, fik han sin gang på »Information« i sidste halvdel af 40'erne og begyndelsen af 50'erne. Og da Richard Jensen i 1949 løste op for posen med brogede og barske erindringer, var det en medarbejder på »Information«, Knud Bidstrup, der lagde en talentfuld pen til.

På »Nationaltidende« blev Richard Jensen gode venner med Niels Jørgensen, der mange år senere skrev forord til »Jeg fik 16 år«, og på »Social-Demokraten« var Richard Jensen velkommen med små dryp af malurt i Aksel Larsens bæger.

På »Land og Folk« var det dog kun hoveddøren, der var lukket for Richard Jensen. Ad bagdøren fik han kontakt med flere ældre medarbejdere, og det var en »Land og Folk«-journalist, der var med til at skrive svarskriftet »Frem i Lyset« i protest mod Valtins »Ud af Mørket«. Desværre var resultatet noget diletantisk.

Men det er i lyset af denne omkringfaren i datidens presseverden, at man også må lede efter kilderne til de mange forsøg på at lægge gift ud i de voldsomme polemikker mellem datidens debattører: Børge Outze, Erik Seidenfaden, Peder Tabor, Hans Kirk, Aksel Larsen, Niels Jørgensen og flere andre.

»I det store og hele havde jeg en god presse,« som Richard Jensen flere år senere udtrykte det.

Den sidste sag

Men den tid var ved at være forbi, da musikken spillede »Internationale« og alle gæsterne rejste sig, når Richard Jensen ankom til et af sine stamværtshuse i Nyhavn, eller når han fik lov til at »løfte taget« i et værtshus på Frederiksberg og virkelig gjorde det, så det knagede i alle fuger.

Den 25. juni 1949 blev Richard Jensen afholdsmand!

Han kunne ikke byde sin fysik og specielt ikke sit hjerte mere alkohol. Flaskerne med lilla Bols og cacaoликør på søfyrbødernes kontor blev stillet væk og erstattet med dansk vand – men Richard Jensen var dog ikke mere fanatisk, end at der også var plads til en kasse bagerier til tørstige gæster!

Richard Jensen gik også ind i den organiserede afholdsbevægelse og startede sin egen loge, og det var ikke svært at pege på gode venner – også i presseverdenen! – »som burde under lidt mere ordnede forhold«. Enkelte blev da også hvervet uden at brænde for sagen, og det skete ikke sjældent, at Richard Jensen måtte rundt på værtshuse og række en hånd til de »frafaldne«.

Richard Jensens sidste store sag var en klageretssag med henblik på omstødelse af den gamle dom i Frederikshavn-sagen.

Baggrunden var, at de to gamle »bolsjevikker« Richard Jensen og landsretssagfører Carl Madsen var kommet på talefod.

Sagen startede i 1973, da Richard Jensen var en træt, gammel mand, der måtte have støtte fra en pacemaker til sit haltende hjerte. Carl Madsen var også ved at være en udslidt mand efter mange bevægende år som god partisoldat og ledende forsvarsadvokat i strafesager, men som Richard Jensen var han kommet i en alvorlig konflikt med DKP og var midt i et drama, der endte med hans eksklusion i juni 1975. Han var da 72 år gammel og havde været partimedlem i 46 år. Richard Jensen-sagen lavede ham op!

Ad forskellige veje var de to gamle partikammerater ved at nå til en politisk forståelse uden om DKP. Richard Jensens vej var belagt med mange personlige prøvelser, Carl Madsens vej var mere præget af en erkendelse, han var kommet til gennem sine historiske studier og sine velskrevne, underholdende og pletvis noget subjektive bøger.

For begges vedkommende var der en slags nostalgi i deres synspunkter. De betragtede 30'erne som en storhedstid med et ganske vist lille, men fasttømret og kompromisløst DKP. Den gang var der trofaste kadre, tætlukkede celler og ingen tvivl om den sande vej til verdensrevolutionen. I 70'erne var partiet – efter Carl Madsens mening – i det store og hele udskiftet med et upålideligt, tandløst korps af lakskokommunister.

I erindringsbogen »Fortids møre mur« (1973) skrev Carl Madsen:

»Jeg er en beundrer af Josef Stalin og af den krigsforberedelsespolitik, som de store udrensninger i 30'erne efter min dømmeevne var et led i. At der blev likvideret mangfoldige, der ikke var skyldige, blev påstået, og det kan være. Jeg ved det ikke og har ingen mulighed for at få det at vide ...«

Det sidste var dog ikke rigtigt. Også i 1973 var der gode muligheder for at få adgang til pålidelig dokumentation for Josef Stalins terrore.

Richard Jensen udtrykte sig ikke så klart. Men også for ham havde Stalin været et forbillede, og han havde ikke betvivlet retfærdigheden i de store Moskva-processer 1937-38.

For Carl Madsen var Richard Jensen, Alberti Hansen, Kaj Gejl og alle de øvrige »bombefolk« i 1970'erne blevet til de sande, revolutionære kommunister, og han fortrød nu, at han havde været med til at behandle de internerede Richard Jensen-folk som pariaer i Hørserødlejren.

Men Carl Madsen var et sammensat menneske. Han var også en sand humanist, og i 1974 krævede han *åndsfrihed* i de kommunistiske lande. Han skrev i »Tiden«:

»Hvorfor i alle gode magters navn lader man ikke folk skrive og få trykt, hvad de vil i Sovjetunionen og i det hele taget i de socialistiske lande? Under ansvar for domstolene, men uden censur. Er socialismen ikke solid nok til at tåle trykke-, menings- og kritikfrihed?«

Denne udvikling kom jo senere – i hvert fald indtil en vis grænse

Ruth Nørgaard, journalist Niels Ufer og Carl Madsen afventer dagens retsmøde i Højesteret.

– men Carl Madsen ville dog næppe som helhed have været tilfreds med den fase af opløsning, verdenskommunismen har befundet sig i det sidste årti ...

Carl Madsen ønskede helhjertet at støtte Richard Jensen i 1973, men han havde et andet vigtigt – måske endnu vigtigere – motiv til at gå ind i sagen: Han ønskede adgang til den gamle sags rapportmateriale som kildemateriale til nye, afslørende historiske bøger. Men det lykkedes kun delvis, og da han endelig skulle bruge sit materiale, var hans kræfter sluppet op.

Men Carl Madsens tilbagevenden til retssalen i 1973 blev en ny, imponerende opvisning i hans enestående evner som advokat i kontroversielle sager og ikke mindst hans raffinerede afhørings teknik med sammenkædede gentagne spørgsmål og svar, der fik selv den mest sløve dommer til at forstå indholdet af en vidneforklaring.

Her er en lille bid af hans afhøring af Kaj Gejl om en episode under den spanske borgerkrig:

Carl Madsen: »Gejl, du var beskæftiget med lastningen af dette skib. Oplevede du noget særligt i den forbindelse?«

Kaj Gejl: »Ja, jeg havde en særlig oplevelse med en kasse.«

C.M.: »Du havde en særlig oplevelse med en kasse. Hvad var det særlige ved denne kasse?«

K.G.: »I papirerne om kassen stod der maskindele, men så stod der også Franco.«

C.M.: »Der stod Franco i papirerne. Betød det noget særligt for dig?«

K.G.: »Da jeg så, der stod Franco, råbte jeg til folkene: 'Lad gå!'«

C.M.: »Hvorfor råbte du til folkene: 'Lad gå!'?«

K.G.: »Jo, for Franco skulle ikke have den kasse.«

C.M.: »Du ønskede ikke, at Franco skulle have den kasse. Hvad skete der med den?«

K.G.: »Den røg med et brag ned i lasten og blev fuldstændig smadret!«

C.M.: »Du så, den blev smadret. Hvad var der i den?«

K.G.: »Der var maskindele, men det var til maskingeværer. Så gik jeg op til formanden (Richard Jensen) og sagde, hvad der var sket.«

C.M.: »Du gik op til søfyrbødernes formand og fortalte, hvad der var sket. Hvad sagde han?«

K.G.: »Han sagde, at det ikke var så godt, for det var *hans* kasse.«

C.M.: »Det var formandens kasse. Så skulle den jo ikke til Franco, men til Franco-modstanderne. Men der stod jo Franco i papirerne.«

K.G.: »Det sagde jeg også til ham, og så sagde han: 'Fjols! Det har noget med betalingen af fragten at gøre!'«

I en kommentar til denne afhøring skrev jeg i »Politiken«:

»Dommerne prøvede at bevare deres pokerface, men det var svært. Måske navnlig disse garvede dommere i Højesteret, der har oplevet så megen middelmådighed, nød at deltage i forestillingen, selv om den næppe havde deres politiske hjerte.«

Klageretssagen blev tabt med tre dommerstemmer mod to, og Carl Madsen anlagde derefter sag mod den danske stat med krav om en erstatning på 350.000 for uberettiget fængsling af Richard Jensen i 1941, men før denne sag var afsluttet, døde Richard Jensen den 29. oktober 1974, 80 år gammel. Hans enke, Ingrid, orkede ikke at føre den videre. Carl Madsen måske heller ikke.

Ingrid og Richard Jensen på vej til retsmøde.

Carl Madsen nåede at føre endnu en sag, for Christiania, men da var han en dødsmerket mand.

Efter Richard Jensens død arvede jeg og Carl Madsen hans store bibliotek af politiske bøger. Richard Jensen var – måske til overraskelse for nogen – en uhyre belæst mand, og det var ikke så sært, at han under hele sin fængselstid var på jagt efter læsestof.

På et tidspunkt under »bodelingen« var jeg nede i Richard Jensens kælderrum under lejligheden på Sorrentovej. Her var fyldt op med gamle, indrammede billeder, mange fagforeningsbilleder tilbage fra første verdenskrig, billeder af Stalin og – gemt lidt mere væk – adskillige billeder af Trotski!

Der er ingen tvivl om, at Richard Jensen – som Aksel Larsen – i 20'erne havde været tilhænger af Trotski under magtkampen i Moskva efter Lenins død. Men det blev senere fortiet. Tværtimod var Richard Jensen den første til at bruge kommunismens værste skældsord *trotskist* mod modstandere i 30'erne.

De sidste år havde Richard Jensen alvorligt hukommelsessvigt, men under en af de mange uafsluttede historier kunne han lyse op: *»Ja, det kunne du godt lide at vide! Men det går sgu' ikke, sømand! Det er en hemmelighed ...«*

Men det var en hemmelighed, der var hemmelig 30 år tilbage!

Richard Jensens sidste år gik med arbejde for afholdssagen, værge for kriminelle og fodring af vilde katte. Han døde som en tilfreds, næsten munter mand, skærmet af en barmhjertig senilitet.

Register

Ikke-personnavne er kursiverede

- Afdeling C, Københavns politi* 37
Afdeling D, Københavns politi 16, 32
Afsnit Nord 28
Alexander = dæknavn for Losovski 25
Ammundsen, politisk fange 173, 192
Andersen, Anders, dansk kommunist i Sverige 181
Andersen, Arthur, dommer 89
Andersen Nexø, Martin 40
André, Edgar, tysk kommunist 24
Andst, politikommissær 75
Anja, gift med »Leo« (Ulrich) 29
»Arbejderbladet« 28, 41
A. Selvo & co. 21
Avatin, Michel 30, 31, 35, 39
- Balslev, Johan, politisk fange 192
Balter, kriminalbetjent 196
Bang, lærer 141
Banken Colmann 10
»Batory«, polsk passagerskib 36, 47
Beiling, Kurt, tysk kommunist 29, 30, 32
Benson, Robert Hugh, forfatter 53
Bentzen, Alfred, fængselsinspektør 102
Berthelsen, Ejner, søfyrbøder 106
Best 159
Bidstrup, Knud, journalist 22, 197
Bindslev, borgmester 122
Bjerring, kriminalkommissær 37, 69, 89, 122, 153
BOPA 131-133
- Borck, Knud Christian, vicefængselsinspektør 118
Bovensieben, Otto 194
Bruun, kaptajn 85
Buhl, Vilh. 91
- »*Carl Nielsen*«, sandsugerskib 182
Christensen, kriminalbetjent 88
Chr. X 91
Cilly = Hildegard Volkersen 22
Clauson Kaas 166
- Dahl, Haakon, ingeniør 191
»*Danske Toner*«, illegalt blad 42
Dansk Pressetjeneste (i Sverige) 193
Dester, Karl 95, 102, 103, 146
Devold Petersen, Barly 39
Dimitrov, Georgi 19
Dinesen, kriminalbetjent 196
DKP 12, 19, 36, 37, 41, 133, 181, 182, 191, 199
Dorn Jensen, politiadvokat 196
Duddings, Walter, tysk kommunist 25
Dybdahl, fængselsoverbetjent 102, 103
Dyrsted, overbetjent 76
- Einheitsverband der Seeleute, Hafenarbeiter und Binnenschiffer* 20
Elbert, tysk kriminalkommissær 194
Elmquist, justitsminister 195

- Eltermann, Johannes 29, 75, 95
 »En omtumlet tilværelse« af Rich.
 Jensen 22, 89
 Erichsen, Aage Bay, højesterets-
 sagfører 62, 89, 90, 95, 122
 Ericsson, Eric, skibsreder 89
 »Estland i sommersol« af Marius
 Dahlsgaard 143
- Fagoppositionens Sammenslutning*
 12
 »Faklen«, søfyrbødernes blad 33
 Felvø = Poul Nedergaard Peder-
 sen 86, 94
 Fog, Mogens 195
 »Fortids møre mur« af Carl Mad-
 sen 199
 »Fra Amerika« af Henrik Cavling
 77
 Franco, 20, 40
Fransk Navigation, rederi 88
 Frederik, kronprins 91
 Frederiksen, Jens, søfyrbøder 14
 »Frem i lyset« af Richard Jensen
 197
Frie Danske 173
Frikorps Danmark 91
 »Frit Danmark« 119
- Galle Nielsen, Henry, interneret i
 Horserød 103
 Gejl, Kaj 34, 45, 160, 161, 164, 166,
 170, 182, 192, 199, 200
Gestapo 25, 26, 29, 32, 39, 194
 Gilbert, chef for Skandinavisk Te-
 legram Bureau 188
 Guntofte, kriminalassistent 47, 69,
 122
 Göring 26
 Görtz, general 91
- Hagen, Anna, med i musiken-
 semble 98
 »Hammaren«, svensk nazistisk
 blad 185
 Hansen, fængselsmester 85
 Hansen, Alberti 28, 36, 44, 45, 68,
 71, 118, 127, 132, 133, 161, 172,
 177, 179-181, 188, 199
 Hansen, Carlis 32
 Hansen, H.C., statsminister 190
 Harup, sagfører 118
 Hegner, Georg 19, 25, 28, 32, 33,
 190
 Heiberg, Edv., arkitekt 181, 182
 Heimann, Bernhard, journalist
 107
 Hein, Anna Kathrine Ludovika (Se
 »Vikka«) 16
 Heinberg, Aage, forfatter 79
 Heje, præst 55, 79-81, 98, 104, 111,
 122, 123, 129, 141, 144, 153
 Hemingway, englænder eller ame-
 rikaner i København 1945 194
 Hemme, tysk kriminalkommissær
 194
 Henriques, Johan, musiker 98
 Henrykowski, polsk kommunist 29
 Herma, gift med Richard Krebs 29
 Hermann, Carlo, interneret i Hor-
 serød 103
 Heuck, Christian, tysk kommu-
 nist, senere angivelig stikker for
 Gestapo 24
 Himmelstrup, kriminalbetjent 88,
 89
 Hitler 20, 22, 27, 40, 91
 Hofmann, Karl Heinz, Gestapo-
 chef 185-188, 193, 194
 Holger, indehaver af smørre-
 brødsforretning 97
 Holstein, Martin, fhv. tysk kom-
 munist 29
 Horney, Jane 185, 186, 188
Horserødlejren 199
Hundertschaffen 28
 »Idrætsbladet« 124, 125

- Indra*, restaurant i Hamborg 23
 »*Information*« (illegalt) 184, 194
 »*Information*« (legalt) 188, 194, 196, 197
Ingepress (Internationale Gewerkschafts-Presse-Korrespondenz) 28
Interklubber 14, 16, 19, 34
Internationalt Transportarbejder Forbund 15
ISH (Internationalt Sømands- og Havnearbejderforbund) 15, 16, 19, 21, 33, 34
- Jacobi, dommer 60
 Jacobs, Franz, tysk kommunist 23, 24
 Jensen, Johs. V. 57
 Jensen, Kaj, fængselsinspektør 160
 Jensen, Karl V., direktør 119, 192
 Jensen, Martin (Richard Jensens søn) 109-113
 Jensen, V.V., fængselsoverbetjent 142
 Jessen, flyverløjtnant 123, 125, 134
 Johansen, Cajus, hovmester 192
 Jæpelt, Christian 33
 Jørgensen, Niels, chefredaktør 196, 197
- Kaiser, fhv. tysk kommunist, angivelig senere Gestapo-mand 24
 Kierulff, Helge 28, 76
 Kirk, Hans 197
 »*Klassekampen*« (Socialistisk Arbejderpartis blad) 10
 Klitfort, Robert (Klitgaard?) 155
 Klüwer 59, 142, 166, 177, 191
 Knüfken, Herman 14
Komintern 12, 13, 19, 24, 28
 Kraft, Ole Bjørn 147
 Kraus, Paul, tysk kriminalkommisær 37, 46, 184
 Krebs, Richard (Jan Valtin) 29, 184
- »*Krigsråbet*« 53, 57, 88
 Kristensen, Tom 176
 Kronenberg, angivelig stikker for Gestapo 24
 Kuhlmann-(Vogel) 31, 32
 Kærn, Eigil, stud.med. 31, 32, 95, 96, 116, 179
 Kaarø, rådhusforvalter 122
- »*Land og Folk*« 196, 197
 Lanø, langtidsfange 155
 Larsen, Aksel 12, 28, 36, 37, 41-43, 160, 181, 190, 191, 196, 197, 203
 Larsen, Alvilda 181, 183
 Leifer, Vilh. 187, 188
 Lenin 12, 13
 Leo = Walter Ulrich 28, 29
 »*Lola*« (krudtbåd) 88
 Longfors, Gustaf 28, 45, 46, 134, 179, 192
 Looting, Leo = Johannes Meerits 170, 171
 Lorentzen, Elisabeth, ansat i Skandinavisk Telegram Bureau 188
 Losovski, Alexander, generalsekretær for Profintern 24, 25, 29, 34
 Lucas, landsdommer 139
 Lund, Axel E., radiotekniker 120
 Lux, Fritz, tysk kommunist 24
- Madsen, kriminalbetjent 196
 Madsen, Carl 31, 196, 198-200
 Madsen, Ingrid 16, 18, 28, herefter jævnlig omtalt i fængselsdagbogen, igen 201, 202
 »*Mandens Blad*« 152
 Maxim, russer (chef for Wollweber) 35
 Mayr-Arnold, tysk major 194
 Meerits, Johannes 29, 75, 170, 179, 191
 »*Mein Kampf*« 104, 137
 Melchior, Otto 12, 28, 33, 37, 42, 58, 60, 111, 122

- Meyn, Hein, tysk kommunist 23
 Mikkelsen, Robert, landsretssagfører 32
 Moltke, Kai 12
 Montgomery 100
 »Mordet i Kongelunden« af Erik Nørgaard 27, 29, 76
 Munch-Petersen, Arne 28, 34, 40
 Munk, Kaj 148
 Müller, Gestapo-chef 39
 »Mændene fra Estland« af Erik Nørgaard 27, 76
 Møller, Christmas 91, 180, 181, 183

 »Nationaltidende« 184, 196
 Nedergaard Pedersen, Christa (Richard Jensens niece) 95
 Nedergaard Pedersen, Dagny (Richard Jensens søster) 86, 87, 97, 102, 106, 113, 123, 147, 149, 158, 166
 Nedergaard Pedersen, Poul Hilmer (Richard Jensens svoger), BOPA-mand 86, 133
 Nielsen, Agnes 28
 Nielsen, Gilbert, maler, politisk fange 155, 192
 Nielsen Lis = Alvida Larsen 181
 Nielsen, Marie 10
 Nielsen, Martin 28
 Nielsen, Søren, hovedkasserer for søfyrbøderne 170
 Nilsson, Knut G., svensk politimand 185
 NKVD 192
 »Nær og Fjern«, fængselsavis 57, 63, 65, 74, 84, 85, 97, 129, 132, 146
 Nørgaard, Ruth 200
Nørrebro Centraltrykkeri 95

 Olsen, Erley 100, 192
 Outze, Børge 8, 183, 184, 188, 190, 193-197

 Petersen, fængselsbetjent 136
 Petersen, Hans, fængselsbetjent 175, 176
 Pjatnitski, Ossip 30, 34
 »Politiken« 22, 25, 26, 155, 200
 Poulsen, fængselsbetjent 131, 136
Profintern 13, 24

 Rasmussen, Harry, formand for søfyrbøderne 190
 Rasmussen-Hjelmen, Martin, norsk kommunist 25, 39
 Ray, britisk officer i Stockholm 193
Rederiforeningen 10
 »Reina« (»krudtbåd«) 37
 Remmer, lærer 64, 117
 Renthe-Fink 91
 Risager, fængselsbetjent 176
 Rommel 100
 Rosenkjær, Jens 176
 »Rote Fahne« 28, 29
Rote Front Kämpfer-Bund 24
 Runerheim, svensk kriminalkommissær 186

 Saefkow, Anton, tysk kommunist 23, 24
 »Saga« (»krudtbåd«) 88
 Scavenius 91
 Schaap, Josef Rimbertus 35, 36, 39, 47, 153
 Scheer, John, tysk kommunist 22
 Schelley, Adolf 15, 21, 24, 29, 39
 Schrøder, opdagelsesbetjent 10
 Schulze, Fiete, tysk kommunist 24
 Sehested, Jørgen 195, 196
 Seibold, tysk efterretningsofficer 188
 Seidenfaden, Erik 193, 197
Skandinavisk Telegram Bureau 188
 »Social-Demokraten« 196, 197
Socialistisk Folkeparti 191
 Soltau, Willi, tysk kommunist 26

- Span, tysk kriminalkommissær 196
- »Spræng-Smidt« 133
- Stalin 13, 21, 34, 40, 100, 199
- Stchelkunoff, Ivan, russisk præst 83
- Stevenson, Frederic, britisk major 193-195
- Streckenbach, Brigadeführer 39
- Studenternes Efterretningstjeneste* 185
- Switalle, leder af Interklubben i Leningrad 34
- SÅPO* 185
- Säre, Karl, estisk kommunist 29, 75
- Søfyrbødernes Arbejdsanvisning* 12, 16, 66, 71
- Søfyrbødernes Forbund* 12, 19, 84, 97, 122
- Sørensen, kaldet Rønne, kriminalbetjent 47
- Sørensen, Søren Møller, præst 79, 98, 131
- Tabor, Peder 197
- Teist, højesteretssagfører 44
- Tejlmann, Ruth (Richard Jensens niece) 106, 109
- Tetens, fængselsdirektør 144
- Thandrup Christensen, Kaj 28
- Theilgaard, kriminalbetjent 122
- Thygesen, Aage og frue, medlemmer af musikensemble 98
- Thälmann, Ernst 24
- »Tiden«, kommunistisk tidsskrift 199
- Transportarbejdernes internationale Propaganda-Aktionskomité* 14
- Trotsky 203
- Turnbull, britisk officer i Stockholm 193
- Tysk-sovjetisk pagt 1939* 36, 40, 41
- »*Ud af mørket*« af Jan Valtin (Richard Krebs) 22, 29, 184, 197
- Ufer, Niels 200
- »*United States*«, dansk passagerskib 34, 161, 191
- Vahtmann, Anton, estisk viceudenrigsminister 17
- Vakepea, August, estisk kommunist 29, 75
- Valtin, Jan (Richard Krebs) 22, 184
- Vanman, Julius 33, 153, 154
- Vanman, Kjeld 45, 47, 134, 153, 161, 166, 170, 173, 179, 192
- Vest-Bureau* (Komintern) 21
- Viggo, livstidsfange 152
- »Vikka« (Richard Jensens kone) 16-18, 42, 44, 55, 109, 114, 127, 139
- Vogel (Kuhlmann), Frantz 30, 32
- Volkersen, Hildegard (»Cilly«) 22, 29
- Voltelen, Mogens, arkitekt 21
- Voss, Leif, norsk kommunist 30, 31
- Walther, Albert, leder af Interklubben i Hamborg 21
- Watson, Erna (Richard Jensens sekretær) 18, 28
- Weiss, Max, overbetjent 185, 186
- Wollweber, Ernst 7, 15, 20-47, 106, 160
- Wong, artistfamilie 97
- Worm, Aage, vicefængselsinspektør 61, 118
- Wäsche, Gestapomand 194
- Ørsted, Kurt, interneret i Horserød 103
- Ørum, T.P.A., oberstløjtnant 48
- Åberg, Einar, svensk nazist 185
- Aagaard, kriminalbetjent 88

Indhold

Forord

FORHISTORIEN

Revolutionær sømand
Wollweber til København
Sabotage før krigen

FÆNGSELSDAGBOGEN

Ros til fængselskokken
Kamp for mere mad
På første klasse
To i cellen
Det fjerde krigså
Flugtforsøg - én dræbt
Dømt til enecelle
"Nu kan det snart være nok!"
Rykind i Vridsløse

EFTER KRIGEN

"Danmarks største forbryder"
Trusler mod Børge Outze
Den sidste sag